

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS * DECEMBER * GRUDZIEŃ * 1997 * Č. 12 (475) CENA 1 ZŁ

PRÍJEMNÉ
A POKOJNÉ
VIANOČNÉ
SVIATKY
ŽELÁ
REDAKCIA
A SPOLOK

V dňoch 14.-16. novembra t.r. sa konali oslavys polstoročia činnosti Spolku Slovákov v Poľsku. Na snímke: predseda ÚV SSP prof. Jozef Čongua víta predsedu NR SR Ivana Gašparoviča (tretí zľava), velvyslanca SR v Poľsku Mariána Servátku (vedľa) a ďalších hostí na stretnutí s krempašskými krajanmi. Podrobne spravodajstvo z osláv prinesieme v nasledujúcom čísle Života. Foto: J. Šternogá

V ČÍSLE:

Moje Vianoce	2
Všedné dni Tríbša	3
Na Spiši a Orave	4
Hlas zo Spiša a Oravy	5
Mágia čísel	6
Sklamanie, či splnenie očakávaní	7
Novoty na každom kroku	8-9
Ako sme gazdovali	10
Spomienka na biskupa Vojtaššáka	11
Festival národnostných menšíni	12
Fotografia	13
Krátka zo Spiša	14
Slovnaft - symbol modernosti	15
Porada Života '97	16-17
Poviedka na voľnú chvíľu	18-19
Čitatelia - redakcia	20-22
Poľnohospodárstvo	23
Mladým - mladším - najmladším	24-25
Šport a hudba	26
Móda	27
Naša poradňa	28-29
Psychozábava - humor	30-31
Stáva sa	32

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, 633-09-41
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny:

JÁN ŠPERNOGA

Zespół:

Peter Kollárik

Społeczne kolegium doradcze:

Augustín Andrašák, Žofia Bogačíková,
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lídia Mšalová,
Anton Pivočarčík

Skład:

Redakcja Život

Łamanie i druk:

Drukarnia TSP

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:

do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto: BDK w Lublinie

II/O Kraków 10701193-2017-2221-0100

Prenumeratę czasopisma można zacząć
w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1 zł
półrocznie - 6 zł
rocznie - 12 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

NAD BETLEHEMOM ŽIARI HVIEZDA

Blížia sa Vianoce, sviatky pokoja a lásky a radosti z narodenia Boha - človeka, ktorý prišiel na zem, aby sa za nás obetoval a zachránil svet. Práve preto rozumie aj ten najjednoduchší človek čaru tejto zázračnej chvíle, zrodenia Božieho dieťatka, ktorá nám dáva nádej a upevňuje vieru v to, že aj ľudia, aj hviezdy, aj zvieratká sa spoja, aby Ho ochránili.

Tento, skoro celý rok túžobne očakávaný sviatok sviatkov sa nám spája s pekne vyzdobeným stromčekom a darčekmi pod ním, s polnočnou sv. omšou, a ešte skôr so Štedrým večerom, ktorý je náznakom bohatého, štedrého stola, aj keď v tomto prípade ide o inú štedrosť - štedrosť srdca. Spája sa nám tiež s rôznymi zvykmi, ktoré dnes, žiaľ, pomaly miznú, o.i. s koledovaním a betlehemicami, čo vo vianočnom období chodili z domu do domu, nosili vlastnými rukami zhodený betlehem i žiariacu hviezdu, spievali koledy a hovorili viac alebo menej vydané vinše. Jedným z najčastejších vinšov na našich dedinách je asi tento:

*Vjensujem vom tes tu na scenšče,
na zdrovje, na to boze narodzynie,
zeby še še mogli docekač
drugiego bozego narodzynia.
Ve scenšču, ve zdrovju,
pši boskim pokoju.
V mnjejsif gžibaf, ve vjensksif radošcaf,
bojnjejsif milošcaf, jako my pšezili.
Pofolony Jezus Kristus.*

Vráťme sa však k betlehemu, k tomu, ako vznikli a ako sa k nám dostali. Ich pomenovanie je prevzaté podľa judského mestečka Betlehem (v originálni Bet-lehem - Dom chleba), ktoré leží asi 8 km na juh od Jeruzalema. Podľa Biblie ho obývali Efratovi potomkovia. Boli medzi nimi významné osobnosti, ako napr. David - druhý kráľ Izraela, Boáz - syn Šalamúna, respektívne Rochab - druhý manžel Rút, ktorého evanjelisti Matúš (1, 5) a Lukáš (3, 32) uvádzajú ako Ježišovho predka. Prorok Micheáš o Betleheme predpovedal, že sa stane rodiskom budúceho vládcu Izraela slovami: „Ty Betlehem, júdska zem, nijako nie si najmenší medzi po prednými mestami Júdska, keďže z teba vydej vojvoda, ktorý má spravovať môj ľud izraelský“ (Mt 2, 6).

Všetci poznáme príbeh narodenia Ježiša v maštali potom, keď cisár Augustus rozkázal spísať celý svet, a to tak, že každý musel prísť na zápis do svojho rodného mesta. Aj Jozef s manželkou Máriou z galilejského mesta Nazaret sa vydal na

Betlehem v Kacvínskom kostole. Foto: J.Pivovarčík

cestu do Júdska, do Davidovho mesta Betlehema, keďže pochádzal z domu a rodu Davidovho. Táto, svätými evanjeliami dosť podrobne popísaná udalosť, inšpirovala v roku 1233 svätého Františka z Assisi - ako túžba po sprístupnení Kristovho narodenia - aby pri dedinke Greccio v Taliansku postavil jednoduché jasličky, ku ktorým priviedol aj dve živé zvieratá. Pri týchto jasličkách, za prítomnosti mnohých dedinčanov so svetlami v rukách, slúžili slávnostnú sv. omšu.

Svätý František z Assisi postavením skutočných vianočných jaslí chcel zdôrazniť podstatu betlehemskej udalosti: chudobný Ježiš prišiel k chudobným, aby im ohlasoval blahovest'. Tento svätec prísnu chudobu nielenže hlásal po celý život, ale ju aj sám dodržiaval. K nej viedol aj svojich nasledovníkov, rehoľných bratov františkánov.

Tieto prvé jasličky sa postupne obohacovali o postavy Svätej rodiny - Panny Márie a sv. Jozefa, potom o postavy anjelov, neskôr pastierov, ktorí sa ako prví príšli pokloniť novonarodenému Mesiášovi. Napokon k nim pribudli tria králi a ďalšie postavy. Taktô obohatené jasličky sa stali tradíciou, ktorú z Talianska širili nielen františkáni, ale aj dominikáni a klariski. V 13. storočí sa zvyk stavania jasličiek dostal aj k nám, do Poľska a na Slovensko.

V neskorších storočiach k rozšíreniu tradície stavania jasličiek a betlehémov významne prispeli aj cirkevné hry, ktoré sa hrali nielen v kostoloch, ale aj na voľnom priestranstve - na námestiach miest a obcí. Pripravovali ich najmä jezuiti. Zároveň výjavy z narodenia Krista sa začali zobrazovať - vo forme reliéfov - i na stredovekých gotických krídlových oltároch, ktorých sa podnes zachovalo pomerne hodne. V 16. storočí sa v kostoloch, naj-

mä jezuitských, začali objavovať aj zvlášť stavané barokové betlehemy, ktoré sa neskôr natoľko rozšírili, že si dnes na Vianoce nevieme predstaviť ani jeden katalický kostol bez betlehema.

V 18. storočí začalo prenikať zhotovovanie betlehémov medzi široké ľudové vrstvy. Popri ľudových umelcoch ich neskôr začali pripravovať aj školení majstri. Vyrezávali ich najmä z lipového dreva a figúrky buďto obliekali do látkových šiat, alebo ich maľovali prirodzenými farbami. Niekedy, aj keď zriedka, niektorí majstri zhotovovali betlehemy z hliny (keramiky), papiera či iných hmôt. Tie pierové si najčastejšie zhotovovali chlapci, ktorí s betlehemom chodili koledovať. U nás sa sice koleduje aj dnes, hoci, žiaľ, v značne menšom rozsahu ako kedysi.

Poznáme betlehemy malé i veľké, jednoduché i zložité. Napr. v Krakove sa v období Vianoc už oddávna uskutočňuje výstava najkrajších betlehémov zo širokého okolia. Niektoré z nich sú ozajstné majstrovské diela majúce vysokú umeleckú hodnotu. Veľmi krásny betlehem bol v novembri 1995 požehnaný a otvorený v Rajeckej Lesnej na Slovensku, ktorý je dieľom tamojšieho majstra Jozefa Pekaru. Po dokončení bude mať rozmer 8,5 x 3 x 2 m. Stojí za to si ho pozrieť.

Niekteré vianočné tradície a zvyky miznú, iné však vznikajú. Napr. od r. 1989 bratislavskí skauti každý rok preberajú od rakúskych skautov plamienok lásky, mieru a pokoja - Betlehemskej svetlo, ktoré potom roznášajú po všetkých kútoch Slovenska. Tento plamienok, dovezený priamo z Betlehema, odovzdávajú aj skautom z Poľska a Ukrajiny. Taktô sa Betlehemskej svetlo pred Vianocami dostáva prakticky do všetkých krajín Európy - od Paríža po Moskvu a od Ríma po Stockholm.

Spr. J.Š.

MOJE VIANOCE

Najkrajšie sviatky zimy - Vianoce, máme už predo dvermi. Všetci sa na ne nesmierne tešíme a na ich neopakovateľné prežitie sa pripravujeme po celý rok. Snažíme sa, aby sme tých niekoľko dní strávili čo najkrajšie. Neopakovateľné pozadie týchto sviatkov zdôrazňuje aj bohatou prestretý stôl, lesom voňajúci stromček, ako aj záhadné darčeky, na ktoré netrpeživo čakáme. Obrátili sme sa preto na našich čitateľov, aby nám o nich niečo porozprávali.

Mária
KAČMARČÍKOVÁ
z Tribša

- Vianoce majú pre mňa neopakovateľnú atmosféru. Spolu s rodinou sa teším na ich príchod. Každé Vianoce majú svoje čaro. Ináč ich však vidí dieťa a ináč dospelá osoba. Zdá sa mi, že ked' som bola mladšia, tešila som sa im oveľa viac. Vtedy - a pamätam sa na to ako dnes - sme v rodičovskom dome čakali na návštěvu tety zo Slovenska. Koľkokrát k nám prišla, vždy nám doniesla množstvo sladkostí. Zase mamička k tomu upiekla sladké koláčiky, všetko obriadila a upratala, aby sme si mohli spoločne sadnúť k štedrovečernému stolu. Štedrovečerné jedlo pozostávalo z troch častí - kyslej kapusty so zemiakmi a masťou, polievky so slivkami a fazuľou a nakoniec sa podávala ryba. Kedysi to bol kapor, dnes kvôli pohodliu sa najčastejšie podáva rybacie filé.

Po slávnostnej večeri celá domácnosť čakala na polnočnú vianočnú omšu. Išli na ňu v podstate všetci. Doma neostal nikto. Najviac sa mi páčili vianočné koledy. Nikdy nezabudnem na koledu Tichá noc, svätá noc .... v slovenskom znení. Dnes, keďže sama mám rodinu, viem ohodnotiť, kol'ko práce mala mama s prípravou vianočného stola. Tuším, že podobný pocit majú aj iné ženy. Hoci sú vianočné sviatky pre nás namáhavé, máme ich radi. Nebudem sa myliť keď poviem, že mám tieto sviatky najradšej aj preto, že stmeľujú všetky rodiny. Vtedy sa nielen stretávame, ale najmä oslavujeme príchod malého Ježiška.

JERZY
BOŻYK
z Krakova

Dobre si spomínam na každé Vianoce. Najlepšie sú v domácom krakovskom prostredí, kde človek vyrastal a má veľa priateľov a známych. Sú to nezabudnuteľné chvíle. Dvakrát som však musel vianočné sviatky tráviť mimo domova. Prvýkrát v roku 1972. Vtedy ma Vianoce zastihli až pri polárnom kruhu - v Laponsku, kde som s hudobnou skupinou The Colorous koncertoval. Štedrý večer a Vianoce sme s priateľmi a známymi strávili v hoteli Kultakero, kde sme si samozrejme chceli priblížiť domácu atmosféru. Zistil som, že v Laponsku - v krajinе zimy - slávia vianočné sviatky trocha ináč ako u nás. Celé polárne pásmo sa vtedy nachádzava v období, ktoré Laponci volajú Kaamos. Slno sa na nebi skoro neukazuje. Po celý deň vládne

akési šero, ako u nás v podvečer. Ľudia sa zdajú byť, vzhľadom na nedostatok slnka, nervózni a nespokojní. Cez sviatky sú však k sebe milí a úprimní. Veria totiž, že v tomto čase im pomôžu škriatkovia - trollovia a elfovia. Silná je tu aj legenda o sv. Mikulášovi. Jeho sviatočný záprah by ste tu stretli určite. Sane však netrhať kone, ako u nás, ale skutočné soby. Tematika o Mikulášovi a soboch ovplyvnila aj tamojšie koledy.

Druhé Vianoce som strávil mimo domova len nedávno, v minulom roku. Tentokrát ma zastihli v Dánsku. Spomínam si na ich prežitie veľmi dobre. Spolu s priateľmi sme sa zúčastnili na vianočnom maškarnom plese v mestečku Jyllinge, nedaleko Kodane. Aj tam, podobne ako u nás, sa stromček nachádza v každej domácnosti. Pre každého Dána znamená symbol životnej sily, ktorá má pretrvať po celý rok.

V tomto roku sa Vianoce chystám stráviť doma. Už sa na ne nesmierne teším.

EMIL
NEUPAUER
z Nedece

Vianoce pre nás určite znamenajú veľmi veľa. Sme vtedy k sebe všetci milí a ohľaduplní. Prial by som si, aby tak bolo po celý rok. Život, žiaľ, je iný. Prináša veľa problémov a prekážok, preto práve Vianoce sú dobrou príležitosťou k zmieniu so susedom, priateľom, znáym, ba aj s manželkou či manželom. Ked' v súčasnosti pozorujem, ako ľudia trávia vianočné sviatky, musím povedať, že sa trocha zmenili, hoci ich podstata ostala. Zdá sa mi, že dnes už nie sú také slávnostné a dôstojné ako voľakedy. Sviatky sme oslavovali predovšetkým v rodinnom kruhu. Adventné obdobie, a s ním súvisiaca zdržanlivosť od niektorých pokrmov, mala pripraviť ľudí na bohatšie prežitie Vianoc. V Štedrý večer ženy pripravovali večeru, piekli, upratovali, kým povinnosťou chlapov bolo priniesť stromček, pripraviť drevo na kúrenie a veľmi dôsledne nakŕmiť dobytok, ktorý, ako sa verilo, v túto noc aj prehovorí. Predtým, ako sme si sadli k večeri, položila každá gazzinka pod stôl seno - symbol narodenia Pána. Domáci, obyčajne otec, polámal oblátku a každému dal kúsok z nej. Jedli sme kapustnicu, huby, slivky a pod. Vtedy o rybách totiž málo kto počul. Po večeri sme ozdobili stromček a o niekoľko hodín neskôr všetci išli na polnočnú vianočnú omšu. Počas prvého vianočného sviatku sa po návštěvách obyčajne nechodilo, to sme si nechali až na nasledujúci deň. Nesmelo sa tiež zabudnúť na vinšovanie ...

Vianočné sviatky dnes nie sú už také slávnostné. Zdá sa mi ale, že sú oveľa poméznejšie.

Pripravil: JOZEF PIVOVARČÍK

KRÁTKO Z ORAVY

Od 1. októbra pôsobí v Jablonke nová laryngologická ordinácia, ktorú vedie lekár T. Jędrzejewski. Nachádza sa na autobusovom námestí č. 4 a je otvorená v pondelok a štvrtok od 15.30 do 17.00 hod.

***

Roľníci z Oravy najčastejšie predávali svoje obilie v mlyne v Spytkoviciach. Ako nám povedali vo Veľkej Lipnici, za 1q obilia dostávali priemerne 150 zlotých.

***

Pod patronátom biskupa Jana Szkodoňa sa v dňoch 24. až 26. októbra t.r. uskutočnil v Jablonke I. ročník festivalu náboženskej piesne „Stabat mater '97“, ktorý zorganizovalo miestne katolícke združenie mládeže v spolupráci s Oravským kultúrnym centrom. Podujatia sa zúčastnili cirkevné súbory a sólisti o.i. z Jablonky, Podvlnka, Chyžného a cirkevný zbor New Life Music z Krakova.

V telocvični pri ZŠ č. 1 v Jablonke sa na tréningoch stretávajú záujemci o japonský šport sebaobrany jiu-jitsu, karate a kung-fu. Jedným z trénerom je aj vedúci OKC v Jablonke P. Měderák.

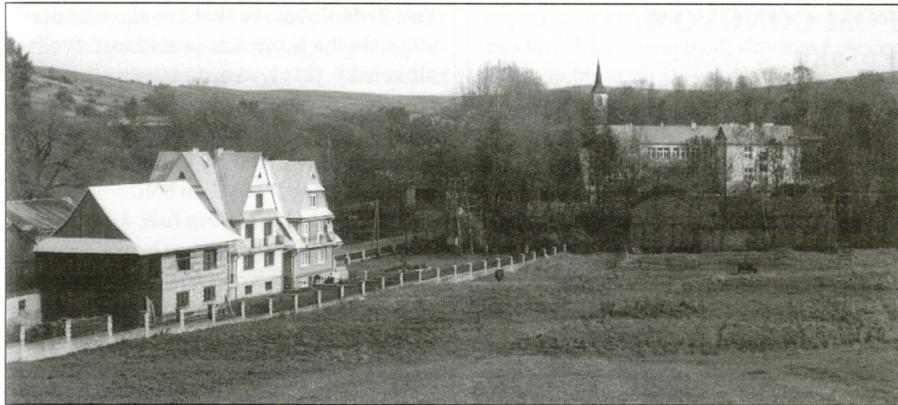
***

Oravské centrum kultúry v Jablonke vyvinulo v poslednom období viaceru pozoruhodných iniciatív. 2. októbra t.r. otvorilo pre mládež do 16 rokov kurz všeobecného záchránarstva, na ktorom učia záujemcov, ako pomáhať ľuďom ohrozeným rôznymi živelnými pohromami. V OCK pracuje tiež výtvarný kružok, v ktorom učia o.i. maľovať na skle, zhotovať bábky pre bábäkové divadielka a pod.

***

Od 31. októbra t.r. sa na Orave, Spiši a v celom nowosądzskom vojvodstve zmenili telefónne čísla na 7-miestne. Zmenilo sa tiež doterajšie volacie číslo z 0-187, na 0-18.

PETER KOLLÁRIK

Pohľad na Tribš

VŠEDNÉ DNI TRIBŠA

Nadránom, keď som sa chystal na návštenu tejto spišskej obce, práve napadol čerstvý sneh, ktorý akoby vyobjímal holé, vetrom ošľahané stromy. Stáli ticho, prekvapené tolkou „nehou“ prírody. Na bielej snehovej perine už od rána šantili deti. Chlapci v teplých ušiakach hádzali do seba snehové gule. Niektorým sa veru poriadne dostalo... Detské hry sú však výsadou mladíckej neposednosti a veselého, šantivého ducha. Takmer v každej domácnosti, po dvoroch, maštaliach a humnách bolo vidno pohybovať sa ľudí, gázdov a gázdiné, snažiacich sa načas obriadit' dobytok a hydinu. Aj v zime vstávajú s prvým zábleskom svitania, aby počas krátkeho dňa stihli porobiť všetky ťažšie práce. Chlapi sa v zime venujú medziiným zvážaniu dreva z lesov či využávaniu hnoja, kym ženy domácim prácam. V zime majú predsa viac času a ľahšie je ich zastať doma a porozprávať sa s nimi. Mnohí sa stážajú na nepríaznivú polnohospodársku politiku, najmä starší, ktorí sú priam otrocky pripútaní k pôde a žijú len z nej. Kladú si otázky, či sa niekedy ich nezávidenie hodná situácia zlepší? Zatiaľ im to všetky doterajšie vlády a ministri len slubovali...

Aj keď sa na prvý pohľad zdá, že sa v obci nič nedeje, je to len zdanlivé. Za posledných niekoľko rokov sa tu predsa len veľa zmenilo. Nehovoriac o celom rade nových obchodov, a spomeňme trebárs peknú hasičskú zbrojnici, odovzdanú do užívania pred niekoľkými rokmi. Je to po kostole a škole vari najväčšia stavba v obci, ktorá však, ako sa mi zdá, nie je ekonomicky plne využitá. Poznamenajme, že popri mestnosti na uskladnenie požiarneho náradia sa v nej nachádza aj slovenská klubovňa miestnej skupiny SSP. Žiaľ, jej technické vybavenie je v žalostnom stave. Sú v nej v podstate len štyri stolíky, niekoľko drevených lavíc a zničená skriňa. Okrem sporadických stretnutí výboru MS sa v nej z času na čas konajú aj obecné schôdzky. Predseda MS SSP A. Vaksmanský už oddávna poukazuje na potrebu lepšieho vybavenia klubovne, ale zostáva to zatiaľ bez odozvy. Podľa jeho názoru, v atraktívne zariadenej klubovni by sa iste

zvýšila návštevnosť a mohlo by to prispiť i k aktivizácii krajanov.

Z času na čas zbrojnice ožíva a je v nej hľučno. Práve dnes ozdobená brána naznačuje, že sa tu bude konať svadba. Ale po dvoch dňoch opäť všetko stichne, skončí sa „rozprávka“ mladomanželov a prídu ďalšie všedné dni. Tribšskí hasiči by mali porozmýšľať, ako lepšie využiť zbrojnici, aby nielen zaroobili, ale možno aj prispeli k oživeniu aktivity miestneho obyvateľstva. V niektorých spišských obciach sa to požiarnikom naozaj darí.

U richtára

Tribšský richtár je nepochybne najkompetentnejšou osobou, ktorá o celom dianí v obci je najlepšie informovaná. Nedávno uplynul rok, keď bol do tejto funkcie jednohlasne zvolený mladý Valent Gavron. Jeho traja predchodecovia nezotrvali dlho na tomto poste. Už po niekoľkých mesiacoch „úradovania“ vydcestovali zaradom do Spojených štátov. Terajší richtár teda pokračuje v započatom diele a vďaka podpore obyvateľov sa mu práca celkom darí.

Už viackrát sme v Živote písali o melioračných prácach v Tribši. Dnes sú už tieto práce zavŕšené a asi 122 hektárov tribšského chotára je popretkávaných drenážou ako pavúcou sietou. Zmeliorovaná pôda začala prinášať lepšiu úrodu - obilie, zemiaky, d'atelín či voňavú trávu. Časy sa však zmenili a Tribšania budú musieť časť nákladov na melioráciu uhradiť sami. Prví z nich dostali nedávno už aj peňažné poukážky. Našťastie nie sú to príliš vysoké sumy. Určitým zvýhodnením je navyše to, že celá suma je rozložená na splátky, ktorých výška je závislá od veľkosti zmeliorovaného pozemku.

Podľa richtára V. Gavrona, v súčasnosti najväčším problémom obce je začatá pred niekoľkými rokmi, ale podnes nedokončená komasácia, ktorej dokumentáciu vyhotovili odborníci z Poľnohospodárskej akadémie v Kravkove. Žiaľ, pre nedostatok finančných prostriedkov boli práce zastavené a dnes nevedno, kedy sa v komasáciu bude pokračovať. Richtár sa sice nazdáva, že k tomu dôjde už

Richtár Valent Gavron

na budúci rok, len čo sa skončia komasačné práce vo Veľkej Lipnici na Orave, ale stopercentnú istotu nemá.

- Komasácia je u nás nutná a treba ju čo najskôr dokončiť - hovoria svorne tribšskí gazdovia. - Viaceré naše roličky sú už také úzke, že ich aj žaba preskočí.

Podobne, ako v iných spišských obciach, aj v Tribši začali kanalizačné práce. Stavbári z Krakovského podniku inžinierskych prác uložili zatial' prvých 600 m potrubia. Tribšania - podľa mienky richtára - nie sú s ich prácou veľmi spokojní. Na jar sa s kanalizáciou bude pokračovať a súčasne sa má začať výstavba čističky odpadových vôd. Mala by sa nachádzať na cirkevnom pozemku, ktorý odkúpila miestna samospráva. Má to byť nevelká čistička, ktorá bude mať výkon len 75 m³ vody za 24 hod. Či sa však výstavba začne už na jar, tiež nie je isté. Vedľa podľa pôvodných plánov mala byť hotová ešte pred odsazdaním do prevádzky nedelejkej priehrady.

To je iba niekoľko problémov tejto nevelkej spišskej obce, v ktorej žije len niečo cez 700 obyvateľov. K niektorým otázkam sa vrátime v ďalších číslach.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Obecná hasičská zbrojnice

Rozhovor s prof. dr. hab. JOZEFOM ČONGVOM, predsedom Spolku Slovákov v Poľsku

NA SPIŠI A ORAVE

Odkiaľ sa vzali Slováci v Poľsku?

- Trochu akoby proti svojej vôli... Dostali sa do politického krvného obehu II. Poľskej republiky až v roku 1920. Predtým boli občanmi Uhorského kráľovstva. Bolo to rozhodutie Rady veľvyslancov, prijaté v belgickom meste Spa, ktoré priznalo časť Spiša a Oravy Poľsku. Síce na území za riekou Olšou (Tešínsko - pozn. red.) a na Spiši i Orave sa mal uskutočniť plebiscit, ale k nemu nedošlo vzhľadom na zložitú politickú situáciu (Poľsko vtedy viedlo vojnu so sovietskym Ruskom). Teda Poľská a Československá republika podpísali dohodu, v ktorej súhlasili s rozhodnutím, aké mala byť Rada veľvyslancov.

Ako ustáli hranice?

- Podelili dávne rakúske Sliezsko. Odvetne je mesto Tešín rozdelené na českú a poľskú časť. Tento stav sa nakrátko zmenil v roku 1938, kedy Poľsko obsadilo oblasť za Olšou. Zase z dávnej Spišskej župy (komitátu) Poľska pripadlo 170 km², čiže 4,6 % historického Spiša. Z Oravského komitátu to bolo 413 km², čiže 20,4 % celej Oravy.

Tieto hranice sa v roku 1945 zopakovali, čo opäť vyhrielo poľsko-československé vzťahy. Poliaci počítali s oblastou Tešínska, kym Slováci s celým Spišom a celou Oravou. Napäťe bolo o to väčšie, že slovenský štát, existujúci počas vojny, obsadiл polské kúsky Spiša a Oravy.

- Slováci obsadili tieto územia 1. septembra 1939. Poľskí nacionalisti prikladajú to mutu dátumu veľký význam a konštatujú, že Poľsko bolo napadnuté aj z juhu.

Ved' aj bolo.

- To je pravda. Poznám však popisy a výpovede z týchto čias. Slovenské jednotky boli vítané so slzami v očiach. Obyvatelia Spiša a Oravy nepovažovali slovenských vojakov za okupantov, ale za osloboditeľov. Tamoxie poľské orgány dali miestnemu obyvateľstvu riadne pocítiť svoju moc, čo pôsobí dodnes.

Je to charakteristická výpoved pre všetkých predákov národnostných menšín, zdôrazňujúca krivdy a prikoria. Malo by sa však obviníť obe strany, hoci my tuná takúto bilanciu neurobíme. Mňa len zaujíma, prečo je napäťe stále také veľké. Ved' slovenská menšina v porovnaní s ukrajinskou, bieloruskou či nemeckou je mikroskopická. Je charakteristické, že pramene nedorozumení sú v cirkevno-náboženskej oblasti, hoci predsa ide o tú istú rímskokatolícku vieru. Je to smutné, že sa do sporov a hádok zapája Pána Boha...

- Slováci a Poliaci žijú na tomto území svorne. Niet konfliktov. „Vietor sejú“ ľudia zvonka, spoza Spiša a Oravy. Povedzme, že

ktorí narodený vo Lvove sa náhle rozhodol bojovať za južné pohraničie a vykrikuje, že Slováci chcú tieto územia prevziať. Je to hlúpost. Mňa samého veľmi často ohovárajú a obviňujú z protipoľskej činnosti. Neraz sa pred takýmito útokmi musím brániť na súdoch.

V minulosti by k mnohým konfliktom a nedorozumeniam nedochádzalo, keby nie postoj krakovskej cirkevnej hierarchie. Takto bolo ešte v časoch, kedy krakovským metropolitom bol terajší pápež. Karol Wojtyła na základe listu jedného z miestnych kňazov exkomunikoval 134 rodin z Novej Belej a Krempách. Bola to veľmi bolestná udalosť.

Ako došlo k exkomunikácii?

- Kňaz Adamski, ktorý bol v tom čase farárom v Novej Belej, oznámil biskupovi, že počas procesie na Božie Telo bola zneuctená Najsvätejšia sviatost. Bolo totiž dohodnuté, že budú štyri oltáre - dva poľské a dva slovenské. Poľská strana s tým nakoniec nesúhlasila. Počas procesie došlo k šarvátkе. Farár zastavil procesiu a povedal veriacim, či sa odvážia pošliapať kríž. Ľudia to neuroobili, ale nastal zhluk a hádky. Na odplatu farár poslal do Krakova zlomyselný list, plný nezmyslov. Nikto z cirkevnej hierarchie však neprišiel na miesto, aby zistil, aký bol skutočný priebeh udalostí.

Bola exkomunikácia kedykoľvek zrušená?

- Nie.

Hovorí sa, že čas lieči rany. Avšak v tomto prípade to bolo výnimočne ľažké a menšina hľadom vyvinula dotatočné úsilie pre zmierenie konfliktov?

- Intervenoval šéf slovenského Kresťanskodemokratického hnutia, bývalý premiér Ján Čarnogurský. V marci 1991 napsal list kardinálovi Franciszkovi Macharskému snažiac sa ho presvedčiť, že sa nestane nič zlé, keď sa aj na Spiši a Orave budú odbavovať sv. omše v slovenskom jazyku. Dovtedy slovenské omše boli iba v dvoch farnostiach, od marca 1992 - v šiestich. Nuž čože, tieto omše - iba v nedele - odbavujú poľskí kňazi, ktorí slabo ovládajú jazyk, a tak nie sú v stave prednieť v slovenčine aj kázeň. Iba jeden z týchto kňazov je Slovák vysvätený v Poľsku.

Niekto však hovorí: načo sú tie požiadavky a námitky, ved' Slováci sú takou „čudnou“ menšinou, ktorá bežne nechce používať slovenčinu, ale hovorí nárečím. Okrem toho na hodinách slovenčiny je slabá frekvencia.

- Nie je to tak. V roku 1948 na 33 školy bola len jedna poľská. Slovenské školstvo však poľské orgány považovali za nutné zlo. Začali sa administratívne nátlaky. Posledné školy so slovenským vyučovacím jazykom boli zrušené kdeši na začiatku šesťdesiatych ro-

kov. Teda slovenské školstvo ako také neexistuje. Sú iba školy, kde je možnosť zvoliť si slovenský jazyk ako dodatočný predmet. Dnes hodiny slovenčiny navštěvuje okolo 600 žiakov. Keď však zohľadníme mnohoročnú polonizáciu, nie je to zly výsledok. Poľských „hurálastencov“ to veľmi bolí.

Je však istá kategória ľudí, ktorí hovoria o sebe, že sú Spišiaci alebo Oravci. Vyhýbajú sa národným deklaráciám. Je to charakteristický syndróm pohraničných území. My na Hornom Sliezsku tiež niečo o tom vieme...

- Je to pravda. Možno sa s tým stretneš aj na Tešínsku, kde počas sčítania ľudu dňa 3. marca 1990 ok. 13 tisíc osôb uznalo seba za Slezanov. V istej miere by sa to mohlo zopakovať aj na Spiši a Orave. V mnohých prípadoch by však takéto vyhlásenia boli akýmsi druhom úniku; tito ľudia jednoducho „dostali za svoje“ a radšej chcú „ostať nenápadní“. A jazyk? Nuž čože, je to pravda, že sa hovorí nárečím, ktoré je svojpráznou slovensko-poľskou miešaninou. Toto nárečie je skutočne dosť blízke poľskému podhalskému nárečiu, lenže prízvuk je slovenský, na prvej slabike. Ľudom, ktorí nepoužívajú slovenský literárny jazyk, sa to vyčíta a presviedča ich, že nie sú Slováci. Takto sa nesmie pristupovať k tejto veci. Celý svet prijal uvedomovacie kritérium, subjektívne kritérium. Ináč povedané: si tým, kym sa cítisť byť. Takto to formulujú aj národné konvencie, napr. článok 33 Záverečného protokolu zo zasadania kodaňskej konferencie o ľudskej dimenzii z 29. júna 1990, ktorý hovorí, že národnosť je otázkou individuálnej voľby. Toto neslobodno popierať, a my s tým máme zlé skúsenosti. Je to smutné, ale pravdivé: tvrdšia polonizácia prebieha cirkevnými ako svetskými kanálmi.

Vystále sugerujete, že sa ani po roku 1989 nič nezmenilo. To prekvapuje, lebo styky s inými menšinami žijúcimi v Poľsku sa predsa badateľne zlepšili, čo nahlas priznávajú predáci všetkých menšinových organizácií.

- To súhlasí. Tu je však ináč. Jednoducho nedokážem pochopiť, odkiaľ sa berie neochota krakovskej cirkevnej hierarchie. Komu môžu prekážať slovenské omše? Ved' nikto na ne nebude hnať ľudí, keď to sami nebudú chcieť. Argumentácia je taká, že vraj omše slúžia slovakizáciu. Je to hlúpost. Celkom ináč je v Opolskom Sliezsku. Biskup Nossol zavedol nemecké sv. omše tam, kde si to ľudia želali. A nič zlé sa nestalo. Len sa spýtal, či sú kňazi, ktorí ovládajú nemecký jazyk. V Krakove sa podobné problémy nechápe. Vymieňa sa napr. kňazov, ktorí už jazyk ako-tak zvládli, a posielala sa nových bez znalosti slovenčiny. V lete, počas dovolenie kňazov, sa do kostolov vracia poľština.

Aké sú vztahy so štátnymi orgánmi?

- S tými „hore“ veľmi dobré. Pozývajú nás napr. na stretnutia so Sejmovým výborom pre národnostné a etnické menšiny alebo na Ministerstvo kultúry a umenia. Tam poznajú naše problémy. Avšak čím nižšie, tým je to horšie.

Napr. nowosęckého vojvodu naše otázky nezaujímajú. Samosprávny orgán gminy Borkowina Tatrzanska zase vyhlásil, že si neželá

organizovať kultúrne bud' folklórne podujatia, na ktorých by vystupovali slovenské súbory a spievalo by sa po slovensky, keďže je to za-

vádzanie cudzej kultúry. Takýmto útokom budeme odporovať.

Zhováral sa: KRZYSZTOF KARWAT

HLAS ZO SPIŠA A ORAVY

My, dolupodpísaní, členovia Zväzu pol'ského Spiša, Spoločnosti priateľov Oravy a Zväzu Podhalcov, prosime o vytlačenie tohto listu, ktorý je odpovedou na interview, aký poskytol predsedu Spolku Slovákov v Poľsku Jozef Čongva, a bol uverejnený v „Dzienniku Zachodniom“ dňa 16.06.1997 (č. 138) pod názvom Na Spiši a Orave - Tvrďa polonizácia prebieha cirkevnými ako svetskými kanálmi.

S poľtovaním konštatujeme, že pre Jozefa Čongvu neexistujú žiadne autority. Jeho postoj je dôkazom na to, že so zdanlivou „polonizáciou“ Spiša a Oravy možno bojovať pomáhajúc si dokonca osočovaním Cirkvi, miestnych orgánov, samosprávy a poľ'ských regionálnych organizácií. Navyše falošne predstavuje fakty z dejín (napr. hranice, pôvod ľudu, jeho reč). Mienky J. Čongvu sú cudzie goralom zo Spiša a Oravy a dokonca urážlivé.

Bolestivé je to, že osočovania sa dotýkajú aj Svätého otca, Jána Pavla II., a to hneď po tak pre nás všetkých radostnej púti do vlasti. Obyvatelia celého Podhalska, Spiša a Oravy putovali na stretnutia s Jánom Pavlom II., ktoré sa konali v Zakopanom, Ludźmierzi, ako aj v Krakove. Vyjadrovali tým svoju vieri v Boha, lásku a úctu Svätému otcovi - najväčšej autórite na Zemi. Svoju modlitbou vzdávali hold Najsvätejšej Panne Márii, ale aj osobnosti pápeža, jeho trpezlivosti a vtrvalosti v diele novej evanjelizácie. Možno sa Vám to bude zdať čudné (po slovách J. Čongvu), ale miromiadne aktívne sa týchto slávností zúčastnili farníci z Krempách (fotografia v prílohe). Kým k tomu došlo, po farnostiach putoval Rodinný ruženec, a ľudia sa na tieto stretnutia pripravovali v duchu zmierenia a pokánia.

Aj terajší krakovský metropolita, kardinál Franciszek Macharski, je na Spiši vítaný ako otec a najlepší priateľ. Všade svojou prítomnosťou vzbudzuje obrovskú radosť medzi ľuďmi a osobné zadosťučinenie veriacich. Teplo plynúce z jeho srdca a dobrota z jeho úst sú prijímané ako liek na každodenné súženia a starosti. Kvôli potvrdeniu priprájame fotografie z posvätenia kostola v Čiernej Hore pred dvomi rokmi a z Repísk dňa 12.07.1997.

Takýto stav nevyhovuje šéfom Spolku Slovákov v Poľsku. Práve z ich iniciatívy boli zorganizované delegácie, ktoré „zdola robili nátlak“ na Kúriu v Krakove, aby zaviedla omše v slovenskom jazyku, vraj „materinskem jazyku“. V ostatných 21 dedinách nebolo nasledovníkov. Tieto iniciatívy podporovali predstaviteľia slovenských orgánov. Počúvali

tieto požiadavky aj poľské orgány. Spolok pri hocijakej príležitosti pozýva do Poľska slovenských biskupov a kňazov. Vzbuďuje to u ľudí nechut', lebo sa tým nadväzuje na minulosť, kedy hlavnú úlohu v procese slovakizácie nášho ľudu zohrávalo slovenské duchovenstvo. Mnohých slávností sa tiež zúčastňuje slovenský veľvyslanec. Aktívne sa zúčastňujú dokonca bývalí slovenskí učitelia, slovakizujúci nás ľud (1939-1945), ktorí boli z Poľska vyhnani spolu s okupačným štátnym aparátom po druhej svetovej vojne. V poľ'skej a slovenskej tlači sa objavujú nezodpovedné články o „prenasledovaní“ Slovákov, o „vojne v kostoloch na Spiši a Orave“. Doma a v cudzine krejú 30.000 Slovákov v Poľsku, a je to klamstvo. Pohoršujúce je aj to, že médiá píšu hlúposti, keďže informácie získavajú hlavne v sídle Spolku Slovákov v Krakove, namiesto toho, aby sa vybrali na Spiš a Oravu. Okrem toho situáciu obyvateľov predstavujú tragicky, ako odnárodených Slovákov, hynúci druh. Osobitnú úlohu sa pripisuje poľ'skej cirkevnej hierarchii a robí sa z nej nástroj akoby „tvrdj polonizácie“. Tých, ktorí majú inú mienku, sa vopred označuje za šovinistov a nacionalistov.

Z dobrého srdca a kvôli zachovaniu počoa povolil kardinál Franciszek Macharski odbavovať v 7 obciach svätej omše v slovenskom jazyku, aj keď obyvatelia Spiša a Oravy tento jazyk nepoužívajú. Dokonca tí, ktorí sa považujú za Slovákov, ho veľmi slabovo ovládajú. Hodnotiac objektívne, zavádzanie liturgie v cudzom jazyku stáraže hlásanie právd viery, aj keď to skupina veriacich akceptuje. Teda aké duchovné dobro hľadajú inšpirátori zo Spolku Slovákov?

V našom prostredí neraz vidno zasahovanie zvonka a provokačné akcie Spolku Slovákov v Poľsku, ktoré majú odporovať „polonizácii“ (napr. oslavu 450. výročia Jurgova). Základom týchto akcií je téza, že ešte po druhej svetovej vojne tu žili iba Slováci. Teda obyvateľov Spiša a Oravy považujú za svoju výlučnú doménu, za Slovákov - aj keď „spolonizovaných“. Svoju činnosť teda usmerňujú na tzv. zavracanie polonizácie. Preto sa odovlávajú na „svoju“ vhodne interpretovanú minulosť, a o.i. do kostolov vŕtajúcim slovenský jazyk, spevy a nápisu. Neraď farárov šantažujú sťažnosťami najvyšším orgánom, Kúrii - ak ich požiadavky nebudú splnené.

Poľská cirkevná organizácia, napriek tomu čo tvrdí J. Čongva, nepolonizuje obyvateľov. Obyvatelia Spiša a Oravy pred mnohými storočiami prijali poľ'skú reč s materinským mliekom, a napriek izolácii od matere

sú fenoménom pretrvania poľskosti. Ako teda predseda Čongva môže byť veriacim človekom a popierať pravdu i neopodstatnené osočovať. Sú dokonca slovenskí historici, ktorí priznávajú, že slovenskí kňazi ako činitelia národného bernolákovského hnutia 150 rokov slovakizovali poľ'ský ľud. Napriek tejto činnosti poľská reč a poľ'ské piesne v kostoloch pretrvali do čias prvej svetovej vojny. Hoci slovenský jazyk, vďaka pôsobnosti slovenských kňazov, bol pre ľud čiastočne zrozumiteľný, jednako ľud tento jazyk používal spravidla iba v kostole a poľ'skú reč nikdy nezavrhol. Jediné, čo pretrvalo, bol zvyk spievania slovenských piesní (omše boli v latinčine). Tento návyk priam bezočivo využívali politici Spolku Slovákov. Aj medzinárodné právo sa dvojtvrne využíva pre destrukciu miestneho prostredia, keďže za správne sa uvádzajú len „subjektívne kritériá národnosti“ a takéto pravidlo: „Nie je dôležité, že som biele, nie je dôležité ani to, ako ma vidia iní - dôležité je to, že sa považujem za černocha, teda som černoch.“

Konštatujeme, že Spolok obrátil značnú pozornosť na inštitúciu Cirkvi zo spektakulárnych dôvodov. Nedosahujú očakávaný vplyv na Spiši a Orave, nemôžu tiež obyvateľov naučiť slovenský jazyk. Keďže ich nemôžu prinútiť, aby zavrhli bežne používanú poľ'skú reč - preto tým ostrejšie využívajú Cirkev ako pole na kreovanie skupinovej odlišnosti. Kostol je pre nich „divadlom“ na demonštrovanie tejto odlišnosti a závažným argumentom, že aj Poľsko má „národnostný problém“. Využívajú starších ľudí, ktorí si pamäťajú piesne, ktoré ich učili slovenskí kňazi. Mladým nahovárajú, že slovenčina je ich materinský jazyk. Ale dokonca tí, ktorí v kostole používajú slovenský jazyk (7 obcí) - po odchode z kostola jeho používanie považujú za smiešne. Čudná je teda táto vymyslená „menšina“. Z tohto faktu čerpajú však osoby funkcionári Spolku Slovákov, ktorí z politických pohnútok zasahujú do intímnej oblasti viery. Túto manipuláciu potrebujú aj preto, aby doma a v cudzine získali podporu pre svoju organizáciu.

V činnosti využívajú metódy overené v rokoch 1939-1945. Udreli o.i. na školstvo a na Cirkev. Zdá sa však, že na prvom mieste nie je tuná ani Boh, ani ľud - ale cudzí jazyk a ľudská marnomyselnosť. Vplyv na školu a Cirkev dosahujú prostredníctvom „kontaktov“ s Varšavou a Bratislavou. Spolok Slovákov by chcel priviesť kňazov zo Slovenska, alebo voviť na fary kňazov, ktorí sa cítia Slovákm. Vtedy by konečne mohli mládež zo Spiša a Oravy učiť láske k „Matke Slovenskej republike“, ako to robil kňaz Alojz Miškovič, autor, ktorého v rôznych publikáciách J. Čon-

gva často cituje. Alojz Miškovič sa preslávil organizovaním „pohrebu Poľska“ v roku 1939 a protipoľskými pokynmi pre deti. Netreba sa však vracať tak daleko dozadu. Napr. knaz Malec, považujúci sa za Slováka, počas nedelňajšej sv. omše v Nedeci dňa 13.07.1997 namiešto toho, aby hlásal Božie slovo, ostro skritizoval miestne folklórne podujatie - Spišskú vatru. Je to prekvapujúce, keďže podujatie má všeobecnú podporu prostredia, ako aj farára. Aby s tým čosi d'alej robili, útocioia na miestnych knazov, lebo tí kázne hovoria po poľsky. Zle hodnotia krakovských metropolitov. Budťo krikom, alebo interviewmi zmäkčujú „neochotu krakovskej cirkevnej hie-

rarchie“. Zmäkčili už sejmové výbory, ministerstvo školstva a školské orgány, zmäkčili - no snád len zl'ahostajnili - vojvodu, pokúšajú sa o to v samosprávach, snažia sa direktívne získať vplyv v miestnych vedeckých inštitúciách. Všetko preto, aby obyvatelia Spiša a Oravy boli konečne šťastní. A môžu nimi byť, keď pochopia, že sú Slováki.

O dvojtvránosti a prefikanosti Jozefa Čongvu môže svedčiť o.i. to, že 12. júla 1997 prišiel na slávnosť posviacky kostola v Repískach. Využíval prítomnosť kardinála Franciszka Macharského, aby líškavým dlhším rozhovorom ukázal miestnej spoločnosti svoje vplyvy a známosti. V tejto akcii ho sprevádzal

prof. Michal Griger - organizátor mnohých cirkevných slávností s protipoľským podtextom. Aby dokázali, že sa slovenské spevy vyskytujú aj tu, pre podporenie niekoľkých obyvateľov Repísk prizvali vyše desať speváčiek z Jurgova a spevákov z Novej Belej. Priviedlo to do úzasa mnohých ľudí, ktorých prítomnosť odporcu krakovskej cirkvi, pána profesora Čongvu, priam ohromila a zdala sa im politickým aktom.

JÓZEF KRAMARZ

Predsedu Zväzu Podhalcov,
Obvod Bukowina Tatralńska
a 18 podpisov

MÁGIA ČÍSEL

Čas vianočný, to je čas tajomný a záhadný. Dni sú krátke, rýchlejšie sa stmieva, a „tma a noc“ - ako sa hovorí - „majú svoju moc.“ Za oknami domov fučí nepríjemný severák, všetko je pokryté mäkkým bielym snehom a v teple vykúrenej izby je čas na rozprávky, či debaty o rôznych nadprirodzených a divných javoč, rozprávanie neuveriteľných príbehov, skrátka táto časť roka má svoje kúzelné čaro. Práve preto by sme si v tento čas chceli niečo porozprávať o tom, čo znamená.

Symbolika čísel

Iste mnohí z nás, a nielen vo vianočnom období, spájajú určité čísla s ich vzťahom k tomu, ako sa nám bude vodiť, či prinesú štastie alebo smolu a podobne. Skúsmo teraz poodhalit závoj zahaľujúcej symboliky čísel. Je prekvapujúce, že táto symbolika bola v mnohých kultúrach podobná. Človek od svojho počiatku, od momentu, kedy sa naučil počítať a začal čísla aj zapisovať, pripisoval niektorým z nich väčší, iným menší význam.

Jednotka bola a je už tradične „rezervovaná“ pre označenie jediného Boha.

Trojka bola u mnohých národov považovaná za číslo neba, symbolizujúca o.i. sv. Trojicu, ale aj hlavné obdobia v živote človeka - mladosť, zrelosť a starobu.

Štyri sú napríklad svetové strany (východ, západ, sever a juh), ale aj typy ľudí: *sangvinik, melancholik, choleric a flegmatik*. Sangvinik je temperamentný, prchký a výbušný; melancholik väžny, zádumčivý a svedomitý; choleric je výbojný, náladový a popudlivý a flegmatik zase lahostajný, nevšimavý a chladnokrvný.

Sestka je číslom symetrie, poriadku a harmónie. Ako by sme sa potešili, keby

práve tých „našich“ 6 čísel vyžrebovali napr. v lotku... To by bola harmónia!

Sedmička označuje počet dní v týždni, ale aj sedem hlavných hriechov. Ako vieme z Biblie, aj svet bol stvorený za sedem dní.

Dve jednotky, t.j. číslo jedenásť, označovalo nadbytok, výstrelok, či dokonca pervezitu (zvrátenosť a skazenosť).

Trinástka bola a je číslom neštastným, ale pre mnohých, čo je zaujímateľné, je napäť číslom štastným. Pripomeňme, že počas poslednej večere sedelo za stolom sice len dvanásť apoštolov, ale trinásty bol Judáš, ktorý zradil Krista za 30 strieborníakov. Keďže sa dodnes traduje, že trinástka je neštastným číslom, v niektorých veľkých hoteloch napríklad číslo izby 13 zámerne vynechali, a po dvanásťke nasleduje izba č. 14...

Vo vypočítavaní čísel a ich významu by sme mohli pokračovať do nekonečna. Zastavme sa ešte aspoň pri niektorých z nich.

Číslo 21 poznajú napríklad náruživí kartári, hrajúci očko.

Koncom novembra sa každoročne začína 4-týždňový kresťanský advent (číslo 24), t.j. doba očakávania narodenia Krista, doba pôstu a kajúcnosti, kedy sú zakázané všetky zábavy a svadby.

Štyridisťatka sa zase viaže o.i. so 40-dňovým obdobím veľkého pôstu, ktorý sa začína Popolcovou stredou (na budúci rok pripadá 25. februára) a končí vo Veľkú sobotu pred velkonočnými sviatkami. 40 dní trvala tiež potopa (biblický príbeh Noeho, jeho troch synov a zvierat, ktoré zachránil a vrchu Ararat, kde údajne koráb po potope pristál).

Ani by sa nám nezdalo, kolko rôznych tajomstiev sa skrýva v naoko obyčajných

číslach. Niektoré čísla však symboliku nemajú, sú akoby „od macochy.“ Kto vie prečo si ich nikto nevšimol, a nepripísal im nejaký význam. Mohli by sme ešte povedať niečo o číslu 12, ktoré napr. symbolizuje dvanásť mesiacov v roku, či o číslu 52 (tolko je týždňov v roku) alebo o číslu 365 (počet dní v roku). Väčší význam sa prikladá napríklad číslu 10, medziiným v súvislosti s dekadou alebo desiatimi prikázaniami (dekalóg). Kto sa zaujíma o číselné horoskopy, mal by si všímať čísla od 1 po 11, a čísla 22, 33 a 44. Že prečo?! Zo svojho dátumu narodenia si totiž môže vypočítať práve to „svoje“ číslo, ku ktorému sa viažu predpovede na 7 dní týždňa. Ak ste sa teda narodili napr. 20.03.1933, po sčítaní vám vyjde číslo 21 (t.j. $2+0+0+3+1+9+3+3$). Keď sčítate ešte dvojku s jednotkou, vyjde vám to „vaše“ horoskopové číslo - 3. Pozriete sa na danú predpoved, a viete, ak tomu chcete veriť, čo vás bude v nasledujúcom týždni čakať (od pondelka do nedele).

Matematika: áno, či nie

Skončime nateraz s mágiou čísel, ved obvykle majú mnohí ľudia s nimi a najmä s matematikou rôzne problémy. Nejako nám čísla nechcú ísť do hlavy, a keď máme sčítovať, odčítovať, násobit alebo deliť, väčšina radšej použije modernú kalkulačku. Tá je však už veľmi daleko od magie či nejakých čarov, predsudkov, symbolov, horoskopov a pod. Nezanevrime však ani na matematiku, ani na čísla ako také, a symboliku, ktorá s nimi súvisí. Odzrkadljujú predsa aj kus histórie, a sú o.i. dôkazom toho, že človek je schopný dobre si poradiť práve vo svete čísel. Tak, ako sme sa kedysi naučili písat, museli sme sa naučiť tiež počítať. A mágia čísel? Tá má skôr zábavný ciel. Niečo však v tých číslach asi predsa len bude!

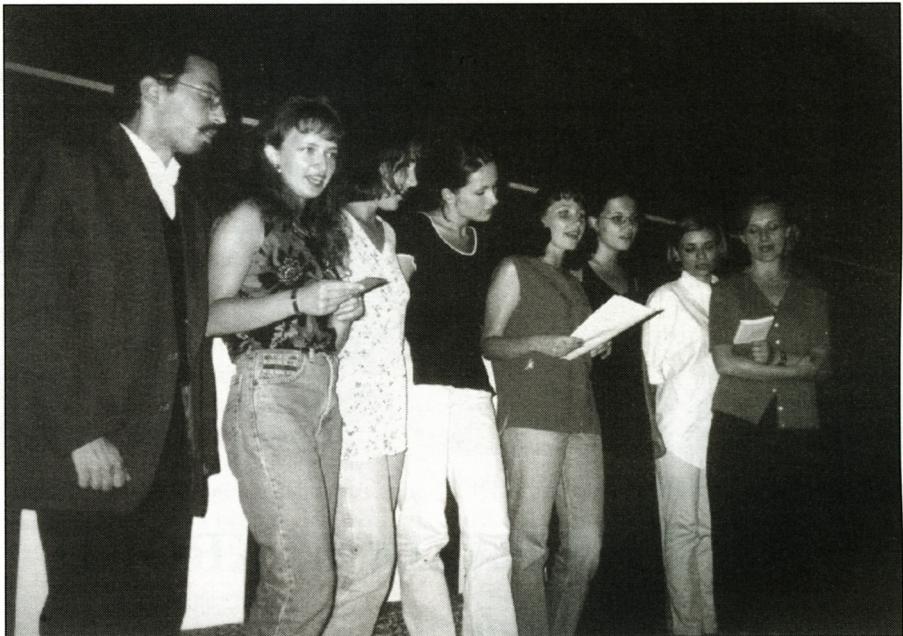
Sprac.: PETER KOLLÁRIK

SKLAMANIE, ČI SPLNENIE OČAKÁVANÍ?

SAS, čiže Studia Academica Slovaca je troj-týždenný kurz slovenského jazyka, umožňujúci zároveň spoznať slovenské umenie a kultúru, ktorý sa, vďaka pohostinnosti Univerzity Komenského, koná už mnoho rokov v Bratislave počas letných prázdnin. Zúčastňujú sa ho obyčajne najlepší študenti - slovenčinári z univerzít na celom svete, ale aj štipendisti rôznych organizácií viac alebo menej zviazaných so Slovenskom. Preto Univerzita Komenského s rovnakou radosťou víta Američanov, Fínov či Brazíľčanov, ako aj predstaviteľov iných národností, ktorí sa prišli učiť slovenčinu.

V tomto roku som sa aj zúčastnila na tomto turnaji, ako SAS pomenoval jeden z mojich slovenských kamarátov. A asi mal pravdu, najmä keď si všimneme vzájomné vzťahy medzi účastníkmi kurzu. Kvôli tomu, že sa všetci pseudovlastenci držali svojich skupín, s ktorými prišli, nedochádzalo takmer k nijakým medzinárodným stykom. Celý čas však existovala akási ta-jomná, zvláštna rivalita (asi o meno najväčšej individuality), a tak nikto nestál o to, aby sa tento „magický kruh“ roztrhol a on sa mohol spratieliť s niekym zo zahraničia. Keď sa to už niekomu podarilo, ostatní ho pokladali nie za spojenca, ale za nepriateľa. Takýto postoj sa samozrejme nezhodoval s hlavným cieľom kurzu, čiže nepomohol preĺbeniu znalostí slovenčiny, ani vedomostí o Slovensku. Totiž v spomínaných, umelo vytvorených skupinách, sa používali iba národné jazyky a cvičila sa hlavne angličtina, respektívne nemčina.

Nie som proti tomu, aby vzdelanie ľudia ovládali niekoľko jazykov, ale keď sme už na Slovensku a máme niečo spoločné so slove-

Skupina sasistov z Poľska v programe „Sami sebe“

nčinou, mali by sme využiť príležitosť, aby sme si ju čo najlepšie osvojili. Žiaľ, ani lektorské cvičenia, ktorých podľa môjho názoru bolo príliš málo, nikoho neprinutili zmeniť názory a vrátiť sa k slovenčine.

Našťastie v mojich spomienkach zo SAS-u prevládajú pozitíva. Najradšej sa vraciam k štvordňovej exkurzii po východnom Slovensku, ktorú sme absolvovali na záver kurzu. Vďaka výbornej organizácii sme skutočne uvideli všetko, čo tam bolo pozoruhodné, vtom levočskú radnicu a iné pamiatky v tomto meste, Bardejovské kúpele, pamäti hodnosti Košíc, Prešova a pod. Po ceste sme sa stihli nadýchať čerstvého vzduchu a pozrieť si v Tatrách aj Štrbské Pleso. Po celý čas nás neopúšťala dobrá nálada a... harmonika, na ktorej nás spev sprevádzal profesor Ján Sabol.

Keď som už spomenula pána profesora, chcela by som podotknúť, že veľký dojem na mňa urobili aj prednášky, pripravené pre účastníkov SAS-u. Boli vždy zaujímavé a týkali sa nielen jazykovedy (napr. séria prednášok venovaných dialektologii východného Slovenska) alebo literatúry (napr. prednášky k 100. výročiu slovenských prísloví, porekadiel a úsloviek A. P. Zátureckého), ale aj Slovenska vôleb (napr. Slovensko a automobil v 20. storočí). Prednášali ich obyčajne najvýznamnejší slovenskí profesori, spomedzi ktorých si pozornosť zaslúhujú najmä Ferdinand Buffa, Jozef Hvišč, Rudolf Krajčovič a ďalší. Preto sa mi zdá, že SAS je dobrá jazyková škola pre začiatočníkov, ale predovšetkým pre tých študentov, ktorí si prišli obohatiť svoje doterajšie vedomosti a prehíbiť styky so slovenskou kultúrou.

Už prvého dňa ma milo prekvapila slávnostná recepcia v hoteli Bôrik, kde sasistov privítala ministerka školstva SR Eva Slavkovská a prof. PhDr. Jozef Mláček, riaditeľ SAS-u. Vďaka slovenskej pohostinnosti sme sa vtedy so sebou mohli lepšie zoznámiť. Len ako si zapamätáť skoro dvesto mien (lebo totálko ľudí sa sa v tomto roku SAS-u zúčastnilo). Práve vtedy som sa dozvedela, že sme z Poľska prišli až desiatu (nielen študenti, ale aj členovia Spolku Slovákov a ďalší). Tak isto rada si spomínam na posledné dni kurzu, keď sme si už uvedomili, že sa onedlho budeme musieť rozlúčiť a možno sa už nikdy nestretneme. Preto sme sa snažili využívať každú voľnú chvíľu a chodili sme spolu na prechádzky, do kina či na kávu a robili sme spoločné plány do budúcnosti. Vtedy sme si vlastne uvedomili, že sme sa vlastne - napriek rôznym rozdielom - veľmi zblížili. A neprekážali nám dokonca ani mračná komárov, ktoré po celý čas všetkým sasistom stážovali život.

KARINA BOCZAR
študentka JU

Pred odchodom na exkurziu

Bude ešte slovenčina v tejto peknej škole?

Duša krajského diania v Pekelníku - Ján Švientek

NOVOTY NA KAŽDOM KROKU

Táto oravská obec, nachádzajúca sa na spojnicu cest medzi Jablonkou a Novým Targom, je spolu s Podsklím spravovaná Gminným úradom v Czarnom Dunajci. Dnes, po rokoch, sa mnohí občania s týmto neveľmi výhodným zadeleňím už zmierili, ba niektorí sú aj spokojní. Netvrdia súce, že všetko sa deje podľa ich predstáv, ale sú radi, že gmina na nich nezabúda. Pozrime sa teda, čo sa za posledný rok u nich zmenilo k lepšiemu, po prípade aké starosti ich trápia.

Rašeliniská

boli v poslednom období častou tému sváru, o ktorej sa už veľa popísalo. Konalo sa tiež množstvo stretnutí predstaviteľov miestnej samosprávy a urbára s ekológmi a vlastníkmi, ktorí malí problematické otázky vyriešiť. Posledné urbárske zasadanie z 12. októbra t.r. posunulo vec zase o krok dopredu. Na schôdze sa totiž o.i. rozhodlo, že urbár si nadalej ponechá rašeliniská a nedovolí ich včleniť do prírodnnej rezervácie, ako sa pôvodne predpokladalo. Nedošlo totiž k dohode, na základe ktorej by vlastníci dostávali od zriaďovateľov chránenej oblasti primeranú finančnú náhradu, za ktorú by si mohli (namiesto rašeliny), kupovať uhlie

na kúrenie. Jedným z argumentov bolo i to, že po vytvorení prírodnnej rezervácie by mali Pekelníčania vlastne zakázaný vstup do vlastného lesa a ťažbu rašeliny, bez ktorej si mnohí jednoducho nevedia život ani predstaviť. Pripomeňme ešte, že urbársky spolok prenajíma v súčasnosti vyše 100 ha rašelinisk Závodu na spracovanie rašeliny LAS v Cz. Dunajci, ktorý za možnosť ťažby platí urbáru okolo 15 tisíc zlých ročne.

Podnikatelia

sa darí pomerne dobre. V posledných mesiacoch tohto roka aj v tejto oravskej obci vyrástlo niekoľko distribučných stredísk a predajní zemného plynu (Gaspol, Notip, či Shell). Nielen s plynovými bombami sa však obchoduje v Pekelníku. Občania majú možnosť minúť svoje peniaze vo viacerých potravinárskych obchodoch a v predajni priemyselného tovaru. V pekárni Jozefa Lenártar vždy možno kúpiť čerstvý chlieb a pečivo. Príjemné posedenie poskytuje súkromná reštaurácia pri križovatke, lákajúca smädných a hladných okoloidúcich. Mládež sa už onedlho na svojich diskotékach bude zabávať v novo rekonštruovanom Relax-Clube. Kto potrebuje fo-

tografie, môže zájsť do štúdia Expres Polaroid, sklár zasklí každému rozbité okno, a ak má niekto záujem napríklad o lacný zahradníčny odev, nájde ho v obchodíku nedaleko miestnej základnej školy. Oproti nemu na jednom z domov visí tabuľa s nápisom:

Kupovanie a predaj koní

Nedalo mi, aby som sa, (ako „fanúšik“ koní, a všetkého čo s týmto ušľachtilými zvieratami súvisí) nespýtal o nich niečo viacej. Majiteľom firmy, zaobrájacej sa výkupom koní z celej Oravy najmä na mäso, je Edward Siodlák.

- *S touto formou podnikania - hovorí majiteľ - som sa rozhodol začať v roku 1993. Mesáčne vykúpíme na Orave asi 5 koní, ktoré potom zväžame na bitúinky do Jasla, či do Slomníka pri Krakove. Ked' ide o cenu, v 1. triede je to 4 zlote za 1 kg. Tedajeden, asi 700 kg väžiaci kôň, je hodný okolo 3 tisíc zlôtých.*

Podotýkame, že ide väčšinou o staršie zvieratá. Siodlakovci predávajú kone aj do Talianska. Každý utorok príde do Skawiny taliansky kamión, a naraz zoberie okolo 40 koní. Pekelnícky podnikateľ tam prepravuje kone automobilom českej výroby, modrou Aviou. Spýtal som sa, ako sa dozvedajú, kde je kôň na predaj.

- *Máme veľmi dobré kontakty o.i. s vetrinármami - pokračuje E.Siodlák - ktorí prví*

Až sa nechce veriť, že tu chovajú sumca afričkého

Kráľovstvo za koňa - po pekelnícky

Richtár Władysław Szuba

vedia, kde-ktorý kôň je chorý, a môžeme pre neho prísť. Napríklad na jar 1997 som medzi inými kúpil koňa od J. Ścienteka, predsedu MS SSP v obci. Obchod sa nám dobre rozbieha, vedľa len za rok 1996 sme vykúpili 53 a v tomto roku (do novembra) už 57 koní.

Poznamenajme, že v obci, a nielen tam, majú ľudia veľmi dobrý vzťah k zvieratám, a ku koňom zvlášť. Vedľa kôňa ochorie, či nebudaj zdochne kôň, poskladajú sa ostatní vlastníci po 20 zlotých, aby aspoň sčasti nahradili postihnutému jeho stratu.

Sumec africký

lat. (*Clarias pariegatus*), je vzácnou rybou, žijúcou v sladkých vodách Európy a Ázie. V súčasnosti túto peknú rybu chovajú v 12 nádržiach (každá po 15 tisíc litrov vody) u podnikateľa v Pekelníku. Ako som sa dozvedel, s chovom tejto ryby začali v roku 1996. Sumec africký sa od obyčajného líši o. i. tým, že má namiesto 6 až 8 typických fúzov. Do 1kg hmotnosti dorastá 1 rok. Voda v nádržiach, ktorá za pomocí čerpadiel neustále cirkuluje, je čistená biologickými filtermi a musí mať stabilnú teplotu 27 °C. O chove práve tohto, a nie iného druhu rýb, sa dozvedeli z TV vysielaenia. Nadviazali styk s oddelením Ústavu ichtyológie a rybného hospodárstva pri poľskej akadémii vied v Gołyszi pri Tešíne, odkiaľ dostali aj prvú zásielku rybného dorastu. Do spôsobu sumce putujú od nich o. i. do Varšavy a do údiarní v Ełku, Piekarach Śląskich, Władysławie Śląskom a inde. Netreba zdôrazňovať, že sumce majú veľmi chutné mäso a sú výhľadávané najmä gurmánmi rybých špecialít. Zamestnávajú päť osôb. Vo dvore majú tiež obrovské skleníky na pestovanie uhoriek a paradajok, a na predvianočný predaj chovajú kapre.

Požiarnici,

ako mi povedal ich veliteľ Józef Buroń, majú práce vyše hlavy. V rokoch 1986 až 1990, ako vyplýva z dôkladných zápisov veliteľa, zahovali pri požiaroch celkom 56-krát. Vlani to bolo 11 úspešných zásahov, a v tomto roku

(do novembra), už 10. Na akcii jazdia starým automobilom Star, ktorý im slúži už skoro štvrt' storočia. V súčasnosti využívajú úsilie spojené s kúpou moderného požiarnického automobilu Jelcz, ktorý by do konca roka mal aj dostať. Ale o tom v jednom z nasledujúcich čísel.

Roľníci

v obci, ale nielen tam, sú všeobecne nespokojní s poľnohospodárskou politikou štátu. Hneviajú ich, a zrejme oprávnenne, medziiným veľmi nízke výkupné ceny poľnohospodárskych produktov. Vedľa napr., ako nám povedal predsedu MS SSP Ján Ścientek, ale aj iní, za liter mlieka im platia menej, ako je cena jedného litra minerálky! Neúmerne nízke sú tiež ceny mäsa. Tažko je pochopiť, že napr. za 1kg hovädzieho mäsa im vo výkupe platia len 3 zl., kým v obchodoch sa toto mäso predáva za 7 až 12 zl. za 1kg (závisle od druhu), čiže až o 100-200% drahšie! Nikde v civilizovanom svete nie je taký veľký rozdiel medzi výkupnou a maloobchodnou cenou. Ovos, jačmeň a pšenica im súce v tomto roku priniesli dobré výnosy, ale zemiakov zobraťi z polí oproti minulým rokom len polovicu. Zle bolo, najmä kvôli júlovým dažďom aj so senom, takže výsledky tohto hospodárskeho roka mnohí z nich nehodnotili ako dobrý, skôr naopak. Budú mať nad čím rozmyšľať, najmä nad tým, ako pretrvať do budúcej úrody. Roľník sa však, ako sa hovorí, „otrasie“, zráta straty, a potom, či chce alebo nie, musí sa znova pustiť do práce. Jeho produkty predsa potrebujeme všetci.

Telefóny a cesty

ako sa zdá, nie sú už pre Pekelníčanov problémom. A to je dobre. Už v roku 1995 mali totiž v obci zavedených 150 telefónnych prístrojov. Poznamenajme, že na telefón sa v obci zapísalo ďalších asi 100 občanov. Budú však platiť okolo 1,5 tisíca zlotých. Ochotných by zrejme bolo aj niekoľkonásobne viac, ale poplatok je príliš vysoký. Mnohí na zavedenie telefónu toľko peňazí jednoducho nemajú, a ako hovoria, ani nedajú... Moderná telefónna centrála na 800 čísel sa

NAŠA FOTOHÁDKA

Naša snímka predstavuje známeho amerického filmového herca, ktorý sa v Poľsku teší veľkej popularite, najmä vďaka svojej úlohe v televíznom seriáli *Svet podľa Bundyovcov* (Świat według Bundych), vysielanom v TV Polsat. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujueme knižné odmeny.

*

V Živote č. 10/97 sme uviedli fotografiu amerického herca Lorenza Lamasu. Knihy vyžrebovali: Emil Cervas a Paulína Klukošovská z Novej Belej, Helena Lopata z Nedeče, František Klukošovský z Bytomi, Magdaléna

nachádza v budove nového zdravotníckeho strediska, kde je o. i. pošta a dobre zásobený obchod. Počas mojej návštevy chlapí práve ukončovali pekný múrik a ohradu okolo strediska, v ktorom sa nachádzajú aj dva byty pre lekárov. Obsadený je však zatiaľ len jeden z nich. Na oplocenie zdravotníckeho strediska došli z Gminného úradu v Cz. Dunajci, ako mi povedal mestny richtár Władysław Szuba, 55 tisíc zlôtých. Na opravu poľných ciest došli od štátu 7 tisíc zlôtých. Ďalších 9 tisíc preinvestovali na úpravu prístupových ciest jednotlivým usadlostiam.

Krajania

- sústredení v obci okolo predsedu MS J. Ścienteka sú, ziaľ, akosi v ústrani. Veľmi ich nevidieť, a stretnutia MS SSP robia tiež len veľmi zriedka. Vyše 40 ks nášho časopisu však predsa len svedčí o ich záujme o krajanský život. Ján Ścientek, ktorý je horlivým propagátorom Života a krajanských otázok, by však v obci súrne potreboval pomoc ďalších členov výboru MS, ale tiež ostatných krajanov, z ktorých mnohí, ako sa mi zdá, svoje krajanstvo „vyťahuju“ len vtedy, ak niečo potrebujú...

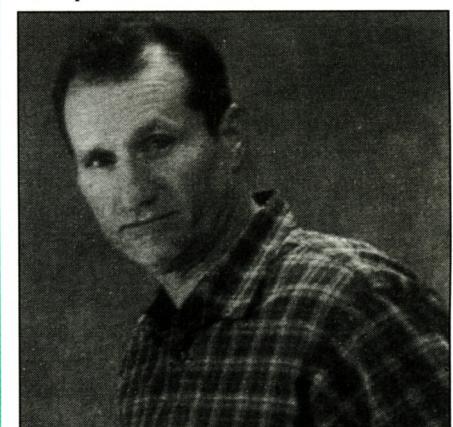
Slovenčina v ZŠ?

Áno, kedysi sa učila aj v Pekelníku. Ale dnes? Skúste túto tému navrhnuť kompetentným, napr. v škole, a poženú vás kade ľahšie, hoci ste aj zo Života! Oficiálne sa však tvária, že je všetko v najlepšom poriadku... Kto vie, ako by zareagovali na tlak zo strany rodičov detí, či MS v obci? Tažko, ozaj veľmi ľažko rozvíjať túto tému na pôde miestnej základnej školy. A to sa hovorí, že národnostná otázka je už vyriešená. Možno, že aj je, ale všetko závisí od ľudu na tých nižších stupňoch riadenia. Je ozaj škodou, že sa niekedy nájdú aj takí, ako sú v tejto obci...

Poprajme však, napriek všetkému, Pekelníčanom nech sa nepoddajú ľažkostiam a problémom. Zaželajme im veľa nadšenia a elánu do rozvoja krajanského hnutia, vedľa nie nadarmo sa hovorí: spolu dokážeme viac.

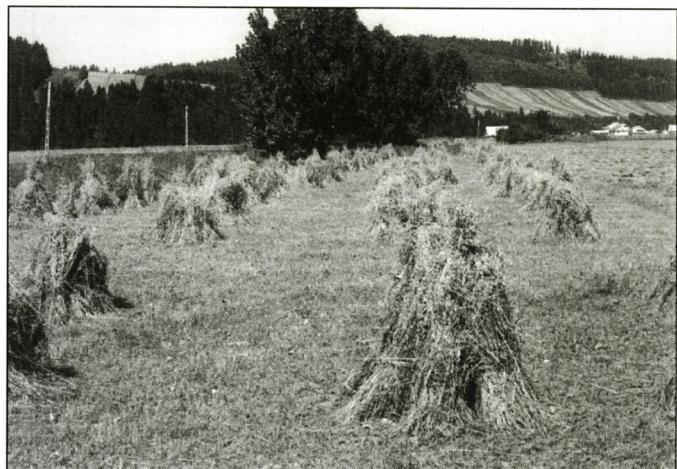
Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Vojtasová z Jurgova a Cecília Lukášová z Krempách.

Tradičné sušenie ďateliny na ostrvách (v Kacvíne)...

... a ovsá (v Nedecí)

AKO SME GAZDOVALI

Spiš a Orava sú hornaté oblasti, v ktorých prevláda horské poľnohospodárstvo. Takmer každá tamojšia rodina vlastní väčší, bud' menší pozemok, ktorý je nezriedka jediným zdrojom obživy. Takmer všetci spišskí a oravskí roľníci sa stážujú, že v súčasnosti sa práca v poľnohospodárstve vôbec nevypláca a neprináša žiadne príjmy. Práve naopak, aby svoje gazdovstvo mohli udržať, musia si najprv ísiť zarobiť a takto získané peniaze vložiť do hospodárstva.

December a vôbec záver kalendárneho roka je obdobím, kedy každý roľník hodnotí uplynulé obdobie, dosiahnutú úrodu a súčasne sa zamýšľa nad budúcnosťou.

Od jari do leta

Prípravy na jar sa začínajú ešte pred zimou, predovšetkým jesennou orbou. Zoraná a navyše mrazom skyprená pôda si potom pokojne čaká na prvé jarné slniečko, kedy sa začne nové vegetačné obdobie. V minulosti jarné práce trvali niekol'ko týždňov. Dnes však pri modernej technike a samozrejme dobrom počasí vystačí týždeň. Ďalších niekol'ko májo-

vých dní roľníci venujú sadeniu zemiakov, ktoré zohrávajú významnú úlohu nielen vo výžive ľudí, ale aj vo výkrme zvierat.

Tohoročné jarné práce začali roľníci s takmer dvojtýždňovým oneskorením. Hlavnou príčinou bolo vrtošivé počasie. Len čo sa otepnilo, prišiel sneh, ktorý na istý čas zmaril jarné prípravy roľníkov. Neskôr, aj keď poveternostné podmienky - chlad a dážď so snehom - neboli neboli najpriaznivejšie pre sejbu, roľníci nemohli otálať a pristúpili k svojim povinnostiam. Vlhká zemina začala rozvoniavať po celom okolí. Vysoko na nebi sa objavili ďalšie symboly jari - škovranky, ktoré svojím dojímavým spevom akoby chceli poľnohospodárom uľahčiť ich prácu. V tomto roku naši roľníci siali najmä jačmeň, ovos, pšenici, a niektorí aj trocha žita, ktoré v poslednom období čaraz viac mizne z našich polí. Predtým sa pestovalo najmä kvôli slameným povrieslam potrebným pri žatve na viazanie snopov. Dnes ich však nahradili biele polyamidové pásky. Keď sa napokon otepnilo, roľníci mohli pokojne dokončiť oneskorené jarné práce. Počasie prialo tiež pri sadení zemiakov.

Od leta do jesene

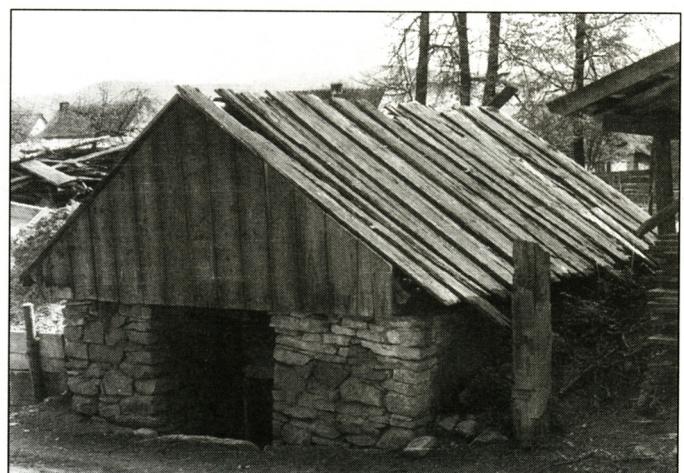
V tomto období majú roľníci vari najviac prác. Ako prvé si plné nasadenie sôl vyžadujú senokosy, ktoré sa kedysi začínaли na sv. Jána. Trvali aj niekol'ko týždňov, keďže sa väčšinou kosilo ručne - kosou. Vďaka tomu mohli ľudia povykášať aj tie najneprístupnejšie miesta v chotári. Dnes kosu vystriedala rotačná kosačka napojená na traktor, ktorá má oveľa väčšiu výkonnosť, čo značne urýchľuje senokosy. V tomto roku roľníci asi vycítili to, aké bude neskôr počasie, lebo len čo sa v júni vyčasilo, pristúpili k senokosom. Všetci pritom vedia, že keď jeden začne kosiť, ostatní ho rýchle nasledujú. Vyzerá to tak, akoby všetci roľníci medzi sebou sú'ažili, kto skončí skôr. Do konca júna boli v podstate senokosy ukončené. V tomto roku - čo nám potvrdili viacerí spišskí a oravskí roľníci - bola tráva veľmi pekná, hustá a veľká, predovšetkým vďaka výdatným májovým dažďom. Preto nečudo, že si mnohí úrodu pochvalovali. Do svojich veľkých stodôl a šôp nazývali poľnohospodári skutočne veľa suchého, voňavého sena, ktorým teraz, v zimnom období, kŕmia svoje zvieratá.

Medzi senami a žatvou, ako si mnohí iste pamätajú, prišlo daždivé obdobie. Prudké,

Zvážanie sena v Tríbsi

Pivnica na zemiaky vo Fridmane

SPOMIENKA NA BISKUPA JÁNA VOJTAŠŠÁKA

14. novembra sme si pripomenuli 120. výročie narodenia spišského biskupa Mons. Jána VOJTAŠŠÁKA. Narodil sa 14. novembra 1877 v Zakamenom na Orave, ako siedme dieťa z jedenástich súrodencov. Pochádzal z chudobnej roľníckej rodiny, preto zažil nemálo biedy, ba aj hladu. Málo úrodná oravská pôda nestačila všetkých užívňov. Po zavŕšení školskej dochádzky začal študovať na gymnáziu v Trstenej a neskôr v Ružomberku. Už počas svojho štúdia na strednej škole sa ukázal nielen ako vynikajúci študent, ale aj uvedomelý Slovák. Zvlášť ho v tejto snáhe podporovali: strýko - farár v Stankovnoch, básnik Kovalík-Ustiansky a Andrej Hlinka.

Hneď po vstupe do kňazského seminára založil Spolok bohoslovcov, ktorí sa zaviazali podporovať, ale aj odoberať slovenskú katolícku tlač. Za túto činnosť bol vtedajšími maďarskými úradmi prenasledovaný. Vtedajšiu vrchnosť rozsrdil aj fakt - že si za svoju materčinu nenapísal maďarčinu, ale slovenčinu. Po úspešnom skončení kňazského seminára bol kaplanom v Hornej Zubrici, Kvačanoch, Zubrohlave, Bijakoviach a na ďalších miestach. Až v roku 1911 dosial faru vo Veličnej. Vo svojej pastoračnej činnosti sa ukázal nielen ako horli-

vý kňaz, ale aj ako vynikajúci človek otvorený na všetko, čo je dobré. Od roku 1908 bol redaktorom katolíckeho časopisu Svätá rodina. Po smrti šéfredaktora Antona Hromadu prevzal jeho vedenie. Tento slovenský časopis redigoval až do roku 1927. Jeho živlom - ako napísal vo svojej autobiografii - bola práca, ktorá nepochybne upozornila slovenské cirkevné vrchnosti, aby ho v máji 1919, teda necelý rok po vzniku Československa, menovala za správcu diecézneho úradu. Neskôr, po obnovení činnosti diecézneho seminára, ho vymenovali za jeho rektora. Už 16. novembra 1920 ho konferencia kardinálov zvolila za nástupcu na úrad spišského biskupa. Biskupská konzkrácia J. Vojtaššáka a dvoch ďalších slovenských biskupov sa konala 13. februára 1921 v Nitre. Počas svojej 44-ročnej biskupskej pastoračnej činnosti vybudoval takmer 16 kostolov, 49 škôl, 9 kultúrnych domov a 2 sirotince. Bol mužom hlubokého duchovného cítania, členom niekoľkých dobročinných organizácií. Dokonca svoje letné biskupské sídlo v Spiškom Štiavniku dal prebudovať na sirotinec.

Po vzniku Slovenského štátu ho vtedajší slovenskí biskupi delegovali na člena Štátnej rady. Od roku 1940 bol dokonca jej podpredsedom. Práve pre túto

funkciu bol po vojne nakrátko uväzený. Vtedajšia československá vláda v roku 1945 požiadala Vatikán, aby zosadil J. Vojtaššáka z biskupského úradu, k čomu však nedošlo. Zato po nástupe komunistov v roku 1948 zažil ozajstnú kalváriu. Bránil, podobne ako neskôr polský kňaz J. Popieluszko, slobodu každého človeka a postavenie Cirkvi v živote spoločnosti. Začiatkom júna 1950 ho úrady odstránili z biskupského úradu a uväznenili. 13. januára 1951 ho v Bratislave v súdnom procese spolu s biskupmi dr. M. Buzalkom a P. Gojdíčom odсудili na 24 rokov žalára. Vyštriedal najťažšie väzenia - Leopoldov, Ilavu, Valdice, Pankrác. Až v roku 1963, po politickom odmäku, ho na základe amnestie prepustili. Biskup Ján Vojtaššák mal vtedy 86 rokov! Vrátil sa na svoju rodnú Oravu, k synovcovi - farárovi v Oravskej Lesnej. Ale aj tu bol len niekoľko dní. Trvalý pobyt mu režim nariadił v Charitnom domove pre katolíckych kňazov v Senohraboch. Tu, vo vyhnanstve, 4. augusta 1965 zomrel. Podľa svoje poslednej vôle ho previezli do rodnej obce Zákmenné, kde je aj pochovaný.

po zožatí kombajnom treba ešte dodatočne dosušovať, aby nesplesnivo.

Lepší alebo horší rok?

- *Tento rok - hovorí Michal Kalata z Novej Belej - bol podstatne lepší ako vlaňajší. Z polí sme zozbierali všetko, a - čo treba zdôrazniť, stihli sme to za pekného počasia. Bolo sice veľa zrázok, ale nepršalo tak dlho ako vlni, kedy sme nijako žatvu nemohli dokončiť. Zase zemiaky sme vyberali v blate!*

Trocha iný názor má František Pleva z Fridmana. Podľa neho dažde súčasť trvali krásne, ale zato boli intenzívnejšie. V ich prípade nadbytočná voda im spôsobila veľké straty, najmä keď ide o zemiaky. Veľké množstvo zrázok určite narušilo aj bonitu pôdy.

Aký bude budúci rok? Na túto otázku nevie odpovedať ani nikto. Mnohí roľníci tvrdia, že dochádza k zmene klimatických podmienok, čo sa prejavuje o. i. veľkým kolísaním teplôt, suchom, alebo intenzívnym daždom. Starý rok končí. Dúfajme, že nadchádzajúci rok 1998 bude lepší.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Spišského biskupa Jána Vojtaššáka poznali aj naši starí otcovia, medziiným z jeho činnosti v rokoch 1939-45. Na svojich rodákov v Poľsku nezabudol ani po vojne. Už 29. decembra 1945 zasnal list primasovi Poľska A. Hlondovi, a neskôr, 7. januára 1964, jeho nástupcovi, kardinálovi S. Wyszyńskemu, v ktorých bránil Slovákov v Poľsku. Na to nikdy nezabudneme.

JOZEF PIVOVARČÍK

dlhotrvajúce dažde spôsobili v Poľsku veľké povodne a záplavy a mali negatívny vplyv na budúcu úrodu niektorých rastlín. Silné lejaky postihli najmä zemiaky, ktoré práve vtedy začínali len kvitnúť a vytvárať prvé hľuzy. Prílišné vlhko spomalilo ich rast a navyše spôsobilo ich hnitie, o čom sme sa mohli presvedčiť počas jesenného vykopávania zemiačkov. Preto, ako nám povedali mnohí poľnohospodári, ľažko bude dočkať do jari, a viačerí si iste, aspoň na sadenie, budú musieť zemiaky kúpiť.

Trochu lepšia situácia - v porovnaní s minulým rokom - bola s obilím, hoci aj zlatisté klasy boli poznáčené dlhotrvajúcim daždom. Tohoročná žatva sa taktiež začala so značným oneskorením, čiže až koncom augusta. Naťaťo počasie žencom prialo. Dnes už veľká časť spišských a oravských roľníkov robí žatvu obilnými kombajnami. Niektorí sa však nadáľ pridržiavajú tradície - kosia kosami, v najlepšom prípade motorovými kosačkami. Totiž žatva kombajnom je pre nich dosť drahá, navyše dochádza počas nej k veľkým stratám obilia. Napokon obilie

Spieva finsky sólista Wimme

Na otvorenie festivalu v krakovskej TV prišli stovky divákov

FESTIVAL NÁRODNOSTNÝCH FILMOV

V dňoch 9.-12. októbra t.r. sa v Krakove a Przemyšli konal prvý medzinárodný festival filmov a televíznych programov o národnostných menšinách „U seba“. Organizátorom tohto štvordňového podujatia boli: Poľská televízia - štúdio v Krakove, Združenie európskeho národnostného vysielania (European Ethnic Broadcasting Association), Krakovský a Przemyślský mestský úrad.

Festival začal slávnostným koncertom domáceho folkového Orchestra sv. Mikuláša, ktorý vo svojom obsiahlo repertoári využil mnohé etnické hudobné prvky, o.i. poľské, rušínske, ukrajinské, slovenské a židovské. Veľkú pozornosť vzbudil aj finsky sólista Wimme, ktorý vo svojej tvorbe spája tradičnú techniku spevu s rytmami blízkymi techno. Pozoruhodné v jeho tvorbe je využívanie yoiku, čiže špecifického, škandinávskeho spôsobu artikulácie hlasu. Na záver večera vystúpila americká rocková skupina pod vedením Veronna Reida. Konferenciérmi tohto neobyvklého večera boli skúsení televízni novinári I. Meusová a B. Scott. Čas po koncierte bol vhodnou príležitosťou k rozhovorom predstaviteľov národnostných menšín v Poľsku s režisérmi, autormi scenárov a redaktormi filmov a televíznych programov o národnostných menši-

nach. Za našu národnostnú organizáciu sa koncertu zúčastnili predseda a tajomník ÚV SSP Jozef Čongva a Ľudomír Molitoris a šéfredaktor Života Ján Šternog.

Prejdime však k filmovému festivalu, ktorý v nasledujúci deň pokračoval v Przemyšli. Ako sme sa dozvedeli, do súťaže bolo prihlásených takmer 100 filmov z 20 štátov sveta. Z tohto počtu sa do finále dostalo až 23 filmov. Odborná porota v zložení K. Zanussi - predsedu, W. Nadobniková - tajomníčka, J. Hassel a R. Thomson - členovia, ocenili najlepšie filmy a televízne programy. Za najlepší film festivalu, ktorý získal Grand Prix a cenu riaditeľa poľskej televízie porota jednoznačne vyhľásila estónsky film Let (Flight), rež. Valentina Kuika, ktorý veľmi pôsobivo rozpráva o roztrúsenom kmeni Khantov, žijúcich v západnej Sibíri, daleko od civilizácie. Istým kontaktom so svetom im je iba dochádzka detí do školy, ktoré tam dopravuje vrtuľník.

Druhé miesto a cenu Prezidenta Krakova v skupine dokumentárneho filmu získal domáci film A. Ostrowskej a G. Siedleckého Mury (The Walls). Jeho námetom sa stal osud sliezskej Nemky, ktorá po presídlovacej akcii po 2. svetovej vojne predsa len ostala v svojej domovine.

Tretie miesto a cenu Prezidenta Przemyšla porota priznala N. Hazarovi z nemeckej televízie za film Námestie Európa - mladí Turci (European Place - Young Turks). Film dojímavo rozpráva o osudech mladých Turkov, ktorí sa už narodili v Nemecku a niekoľkí z nich pôsobia v extrémistických organizáciach. Hrdinom filmu je však mladý Vedat, ktorého osobnosť je rozpoltená medzi dvoma svetmi - tureckou tradíciou a nemeckou súčasnosťou.

Okrem týchto ocenení porota priznala tri rovnocenné odmeny: anglickému filmu Tenká čierna línia (The Thin Black Line) - za najlepšie zábery, čínskemu filmu Obec v terasových poliach (Village on the Terraced Fields) - za najlepší strih, nórskej televízii za film Po stopách kniežaťa R. Bonaparteho (In the Steps of The Headmeasurer) - za najlepšie spracovanie archívnych materiálov. Všetky ocené filmy si záujemcovia o národnostnú problematiku, ale nielen oni, mohli pozrieť 12. októbra t.r. v nedelňajšie popoludnie v Goetheho inštitúte v Krakove.

Organizátorom prvého filmového festivalu o národnostných filmoch patrí veľká vďaka za pekne pripravené podujatie. Dúfajme, že ďalšie ročníky budú pre poľských divákov ešte zaujímavejšie a že sa na nich objavia aj filmy o Slovácoch žijúcich v Poľsku.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

KRÁTKO Z ORAVY

Občania Veľkej Lipnice odovzdali vyše 6, 5 t sена, okolo 30 m3 dosiek a 1, 5 t obilia obyvateľom obce Roszowicki Las nedaleko Kędzierzyna Koźla, postihnutými júlovou povodňou.

***

Colníci v Chyžnom zadržali kamión vežúci z Budapešti do Varšavy vyše 5 tisíc čínskych zimných vetrovek, ktoré mali sfalšované faktúry. Na hranici zadržali tiež niekoľko osôb, ktoré sa pokúšali prekročiť hranicu s falošnými dokumentmi.

***

V období od 25. októbra 1997 do 31. januára 1998 platí v celom nowośczańskom vojvodstve zákaz vyrubovania ihličnatých stromčekov (I. a II. triedy) a jedľových koňarov, ktoré je zvlášť intenzívne najmä pred sviatkom zosnulých a pred vianočnými sviatkami.

***

Od 1. decembra t.r. nastúpila vo veľkohličnickej gmine do zamestnania už druhá Zubná lekárka, ktorá má na starosti najmä školskú mládež (ambulancia v ZŠ č. 2). V gmine aj nadále úspešne riešia problém nezamestnaných. Od 13. októbra t.r. až do mája 1998 tu totiž zamestnali skupinu 12 zváračov a inšta-

latérov, ktorí sa podieľajú na rôznych práciach v obci.

***

Po nekolikoročných prípravách pristúpil režisér Jerzy Hoffman k natáčaniu filmu Ohňom a mečom podľa rovnomenného romána H. Sienkiewicza. Prvé scénky začali filmári natáčať v oravskom skanzene v Hornej Zubrici, kde bol pre filmové účely postavený aj pravoslávny kostolík. Pri viacerých práciach filmárom „asistovali“ miestni obyvatelia.

***

V polovici októbra t.r. navšívili zlodeji jablonské lýceum, odkiaľ odcudzili 75 neónových svietidiel. V októbri t.r. došlo v Jablonke k ďalším dvom dopravným nehodám.

FOTOGRAFIA

Je to nepochybne jeden z veľmi významných výdobytkov civilizácie. Fotografia (z gréc. fós, fotos - svetlo, grafein - písat) je skrátka čiernobiele alebo farebný obraz, vytvorený na základe chemických zmien vyvolaných pôsobením svetla. Prvú formu fotografie, tzv. dagerotypiu, vynášli Francúzi N. Niepce (1765-1833) a N.J.M.Daguerre (1778-1851). Bola zverejnená a patentovaná v roku 1839. Umožňovala však vytvárať pri každej snímke na kovovej doštičke vždy len jeden obraz. Túto formu zdokonalil Angličan W.H.Fox Talbot (1800-1877), ktorý nahradil kovovú doštičku priesvitným papierom (tzv. kalotypia alebo talbotypia, 1841), čím získal možnosť snímku rozmnožiť kopírovaním. Základný význam pre rozvoj fotografie mal vynález fotografického objektív (1840), ktorý svojou vysokou svetelnosťou umožnil znížiť čas expozície na sekundové hodnoty. Jeho vynálezcom bol Slovák

Jozef Maximilián Petzval.

Tento podtatranský rodák zo Spišskej Belej bol významným vedcom, matematikom, fyzikom a profesorom na viedenskej univerzite. Venoval sa najmä geometrickej optike, ale aj akustike a balistikе. Narodil sa 6. januára 1807 v početnej rodine učiteľa a organistu Jána Petzvala. Jeho matka Zuzana bola rodáckou zo Spišskej Belej. Záujem o techniku zdedil od svojho otca, ktorý o.i. vynášiel princip bicích hodín a špeciálny typ písacieho stroja, nazvaný polygraf.

Eudovú školu mladý Ján ukončil v Kežmarku, potom pokračoval na gymnáziu v Levoči, kde sa rozvinulo jeho matematické nadanie. V rokoch 1826-28 študoval na Institutum geometricum v Pešti a získal diplom inžiniera. Potom pracoval v službách mesta a súčasne ďalej študoval matematiku, mechaniku a geometriu, a pôsobil ako suplent profesora týchto predmetov na peštianskej univerzite. V roku 1837 prijal miesto riadneho profesora matematiky na viedenskej univerzite, kde pôsobil 40 rokov. Usadil sa pri Viedni, na vrchu Kah-

lenberg, kde si zriadil laboratórium, dielňu a stajňu pre koňa, na ktorom denne jazdil do školy. Jeho prednášky sa svojou vysokou úrovňou tešili veľkej oblube. Rád sa však vracal do svojho rodného podtatranského kraja a stretával sa s mnohými slovenskými vlastencami. Najväčšie úspechy J.M.Petzval dosiahol v geometrickej optike. Sám vo vlastnej dielni brúsil šošovky, ktoré mali svetovú povest. Na základe zložitých výpočtov navrhol a zostrojil dva šošovkové objektívy - portréтовý a krajinársky, ktoré sa stali svetovou senzáciou, a spôsobil zásadný prevrat vo fotografickej technike. Jeho portréтовý objektív, ktorý sa vlastne používa dodnes, umožňoval skrátiť expozíciu pri portrétovaní z 30 minút na 30 sekúnd. J.M.Petzval sa do optiky zapísal aj zdokonalením ďalekohľadu, projektora a svetlometu, ako aj vynálezom divadelného ďalekohľadu. Slovenský vynálezca zažil však aj mnoho sklamani. Medzi īm neznámi páchatelia zničili jeho dielňu a rukopisné trojdielne dielo o optike. To ho natoľko znechutilo, že sa utiahol do ústrania. Zomrel takmer zabudnutý v roku 1891 vo Viedni. Krátko pred smrťou vyslovil Petzval výrok: *- Podmanil som svetlo, mám ho v hrsti, lebo je na svete príliš veľa tmy.*

V roku 1964 bolo v Spišskej Belej zriadené Múzeum dejín fotografie, vývoja foto a kinematografie J.M.Petzvala.

Fotografia a súčasnosť

Hoci od Petzvalovho vynálezu uplynulo už 157 rokov, fotografia nestráca na význame ani dnes. Práve naopak, texty v novinách či časopisoch by boli bez nej veľmi nudné až fádne. V obrázkových týždenníkoch či mesačníkoch pracujú fotoreportéri, ktorých úlohou je zachytiť v objektíve svojho aparátu tú najvhodnejšiu chvíľu a ponúknut ju širokej čitateľskej verejnosti. Ľudia predsa radi hľadajú na fotografiách svojich obľúbencov, t.j. filmové či spevácke hviezdy, chcú tiež vidieť známe osobnosti, politikov a pod. Fotografie však potrebujeme aj na zachytenie iných udalostí. Zvečňujeme napr. prvé kroky nášho dieťaťa, sviečku na torte pri jeho prvých narodeninách, v rodine sa fotografiujeme tiež počas významných jubileí či stretnutí. Fotografie

Jozef Maximilián Petzval

potrebujeme do mnohých osobných dokladov a dokumentov, takže náš fotoaparát je skoro stále poruke. Dnes už poznáme fotografické prístroje schopné zhotoviť fotografiu za niekol'ko sekúnd (Polaroid). Fotografický aparát je neodmysliteľný napr. počas našich cest do cudziny, kde chceme zachytiť často neopakovateľné momenty. Hoci v poslednej dobe naznamenávame fakty a čas aj na filmový pás prenosnej videokamery, a potom si v tiche domova premietame zábery z našich cest, rodinných osláv, svadieb a iných udalostí, fotografický aparát a fotografie nám urobené sú skrátka nezastupiteľné. Prezeráme si albumy a v spomienkach sa vraciame do dávnej i blízkej minulosti. Zaujímavé zábery sa snažíme prinášať našim čitateľom aj z redakčných cest po Orave či Spiši aj my. Samozrejme nie každá fotografia však vyjde optimálne. Hoci sú dnešné fotoaparáty priam dokonalé, stane sa, že fotografia jednoducho nevyjde a vtedy treba záber zopakovať.

Dlhú cestu a vývin má za sebou vynález tzv. dagerotypie, t.j. prvých fotografií robených na medený plech, potiahnutý citlivou vrstvou zlúčeniny striebra, kym sa dospelo k dnešným supermoderným fotografickým prístrojom a kamerám. Mnohí iste nevedia, že v roku 1888 nahradil Američan G.W.Eastman, zakladateľ firmy Kodak, zásobník dosiek zvitkovým filmom a od tých čias aparáty na filmy vytlačili predchádzajúce doskové prístroje. Fotoaparáty sa v súčasnosti miniaturizujú, v čom sú nedostižiteľní najmä Japonci. Využívajú sa o.i. pre špiónazné účely, priemyselnú špiónaz a pod. Fotografia nás sprevádza už veľmi dávno. Zachytávame ňou chvíle od nášho narodenia až po príchod smrti. Je nevyhnutná v mnohých obvlastiach nášho života, pomáha nám a ukazuje krásu. Často tiež vystríha či bureje (napríklad zábery z bojov, katastrof a pod.) Je tu však na to, aby naznamenávala plynúci čas. Ten, žiaľ, vieme zachytiť len na fotografiu či vo filme. A možno je to tak aj dobre!

Sprac.: PETER KOLLÁRIK

V jednej nemecký autokar narazil do osobného automobilu Opel Astra, kym v druhej sa terénný automobil jablonskej polície zrazil s nákladným LIAZ-om. Našťastie zaobišlo sa bez obeti na životoch.

***

Ďalší nevybuchnutý granát z obdobia 2. svetovej vojny našiel počas výkopov základov pri svojom dome občan Dolnej Zubrice.

***

Poľícia vo viacerých obciach i mestách nowoľačského vojvodstva, vtom aj vo Veľkej Lipnici, zaviedla tzv. policajné hodiny. Vzťahujú sa na mládež do 18 rokov, ktorá má

zákaz pohybu (od 23.00 do 5.00 hod. ráno). Dôvodom takého opatrenia je o.i. zabrániť nárastu krádeží, chuligánskych a iných výtržností, ktorých sa mládež dopúšťa najmä pod vplyvom alkoholu.

***

Ako sme sa dozvedeli, medvede a svište žijúce v Babiohorskom národnom parku sa už koncom októbra uložili na zimný spánok. Podľa ľudových predpovedačov počasia to znamená, že zima bude v tomto roku mimo-riadne studená.

PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO ZO SPIŠA

3. novembra sa v Metropolitnej kúrii v Krakove konalo stretnutie predstaviteľov fariského výboru z Novej Belej s biskupmi Kazimierom Nyczom a Janom Szkodoňom. Ako sme sa dozvedeli, témou rozhovorov bolo riešenie miestnych problémov, v tom výstavby novej fary, maľovania interiérov kostola sv. Kataríny a ďalšie. Stretnutie sa ukončilo kompromisným riešením väčšiny problémov. K tejto otázke sa ešte vrátime.

***

27. septembra sa konala už tretia d'akovná pút' Podhalancov na Mariánsku horu v Levoči. Zúčastnilo sa jej takmer 350 pútnikov, v tom 11 knazov a predstaviteľa mesta Zakopaného pod vedením primátora mesta Adama Bachledu-Curuša. Cestou späť sa Podhalanci zastavili aj v spiškom meste Kežmarok, kde primátor Zakopaného prevzal z rúk novomenovaného predstavu mestského úradu M. Dafčíka pamätnú plaketu Kežmarku.

***

Svadba na dedine je vždy veľkou udalosťou, a nezriedka sa jej zúčasňuje aj pol obce. Najviac svadieb sa koná v jeseni, po skončení poľnohospodárskych prác. Násť záber z Kacvínna predstavuje svadobný sprievod Márie Vojčíkovej a Andreja Hlaváča z Fridmana. Mladomanželom prajeme na novej životnej ceste veľa zdaru a aspoň sto rokov šťastného spolužitia.

***

14.-16. októbra sa v Spišskej Sobote konali prvé archívne dni v Slovenskej republike. Zúčastnili sa ich odborníci z ôsmich európskych štátov. Sprivedomým podujatím bola aj výstava Klenoty Spiša, ktorú sprístupnilo päť spišských archívov.

***

8. novembra sa v Gminnom kultúrnom stredisku v Łopusznej opäť konalo veľké varenie. Na súťaž varenia regionálnych jedál prišli kuchári z celej novotarskej gminy. Aj v tomto roku, podobne ako pred rokom, naše spišské kuchári z Durstína, Krempáčov a Novej Belej obstarali v súťaži na jednotku.

***

Na Spiši opäť šarapalita svorka vlkov, ktorá 11. októbra t. r. zahründila Štefanovi Špernogovi z Kacvínna takmer 20 oviec. Nie je to však ojedinelý prípad. Ako nám povedal riaditeľ Lesnej správy v Krościenku, inž. O. Dobrowolski, je potrebné, aby sa poľnohospodári všemožne vyhýbali podobným prípadom a nenechávali ovce a dobytok osamote.

***

V sobotu 11. októbra sa v Poprade konal olympijský deň. Na podujatí o.i. vystupovali oblúbené mažoretky, dychové orchestre a miestni umelci. Vo večernom show programe na tamojšom zimnom štadióne vystúpili známe hudobné skupiny - Made II Mate, Peter Nagy, Pavol Habera, Diabolské husle a ďalší. Cieľom podujatia bolo zviditeľniť Poprad a tatranský región ako kandidáta pre usporiadanie olympijských hier v roku 2006.

***

27. októbra sa v priestoroch hasičskej zbrojnice v Nižných Lapšoch konala nevšedná slávnosť vyznamenávania manželských párov, ktoré v tomto roku oslavili výročie zlatej svadby. Medailu „Za dlhoročné manželské spolužitie“ obdržali tieto spišské manželské páry z lapšanskej gminy: z Fridmana - Mária a Ján Brinčkovci, Mária a Alojz De-

werovci, Mária a Stanislav Dewerovci, Agneša a Vendelin Ferkovci, Štefánia a Karol Organičákovci; z Nedece - Rozália a Ján Bryniarškovi, Helena a Ján Golonkovci, Katarína a Stanislav Kryňškovi, Rozália a Michal Novákovci, Helena a Štefan Olejarčíkovi; z Nižných Lápš - Mária a Stanislav Stankovci; z Kacvínna - Helena a František Magierovci, Anna a Valent Mäčkovci, Rozália a Jakub Milaniakovci, Katarína a Anton Molitrovskovi, Agneša a Ján Pastuškovci, Františka a Stanislav Ratajovci, Júlia a Ján Szpernogovci; z Tribša - Júlia a Pavol Lojekovci, Helena a Jakub Petráškovi, Mária a Bernard Miškovičovi; z Vyšných Lápš - Mária a Pavol Jadamecovci. Oslávencom srdečne gratuluje a do ich ďalšieho života im prajeme veľa zdravia a pohody.

***

Perla Spiša - známe mestečko Levoča už žije prípravami na stretnutie prezidentov európskych štátov, ktoré by sa malo konáť 23. a 24. januára na budúci rok. Rokovania, za účasti prezidentov Česka, Maďarska, Nemecka, Poľska, Rakúska, Rumunska, Slovinska a samozrejme Slovenska, sa budú konať v historických priestoroch levočskej radnice. Vzáčni hostia so svojimi sprievodmi budú ubytovaní v hotely Arkádia, Barbakan a Satel.(jp)

SUSEDIA SÚ STÁLE BLIŽŠIE

Za účasti predstaviteľov polskej a slovenskej strany, v tom veľkolistického vojta a poslance Sejmu PR Franciszka Adamczyka, sa 25. októbra t.r. konalo slávnostné ovorenie hraničného priechodu Winiarczykówka-Bobrov vo Veľkej Lipnici. Do užívania bola odovzdaná budova pohraničnej stráže a colnica. Je to po Chyžnom druhý hraničný priechod na Orave. Doteraz ho využívali v podstate len miestni občania Lipnice či Bobrova, ktorí mali na „druhej“ strane svoje polia. Priechod

je otvorený od 9.00. do 16.00. hod. (v období jeseň-zima) a v lete od 7.00. hod. do 21.00 hod. Obyvateľom slovenskej časti Oravy skracuje o okolo 30 km cestu do Jablonky a Nového Targu, kde, ako vieme, sa konajú tradičné trhy, hajne navštievované Slovákm. Oravci z Poľska, a nielen oni, majú zase cez nový priechod bližšie napríklad k Oravskej priehrade.

O nový hraničný priechod sa však začínajú zaujímať aj tí, ktorí si myslia, že je ho-

ršie strážený ako ostatné. Ako sme sa dozvedeli, prednedávnom to vyskúšala skupina 38 Afgánov, v tom 14 detí, ktorí sa 1. novembra t.r. snažili cez lesy v blízkosti priechodu ilegálne prekročiť poľsko-slovenskú hranicu. Boli však zadržaní príslušníkmi pohraničnej stráže a jablonskej polície. Niektoré z detí už mali poriadne omrznuté nohy, takže im bolo treba poskytnúť lekársku pomoc. Domáci občania a detské liečebné stredisko Horský prístav zabezpečili utečencom, ktorí sa snažili dostať do Nemecka, nevyhnutné potraviny. (pk)

SYMBOL MODERNOSTI

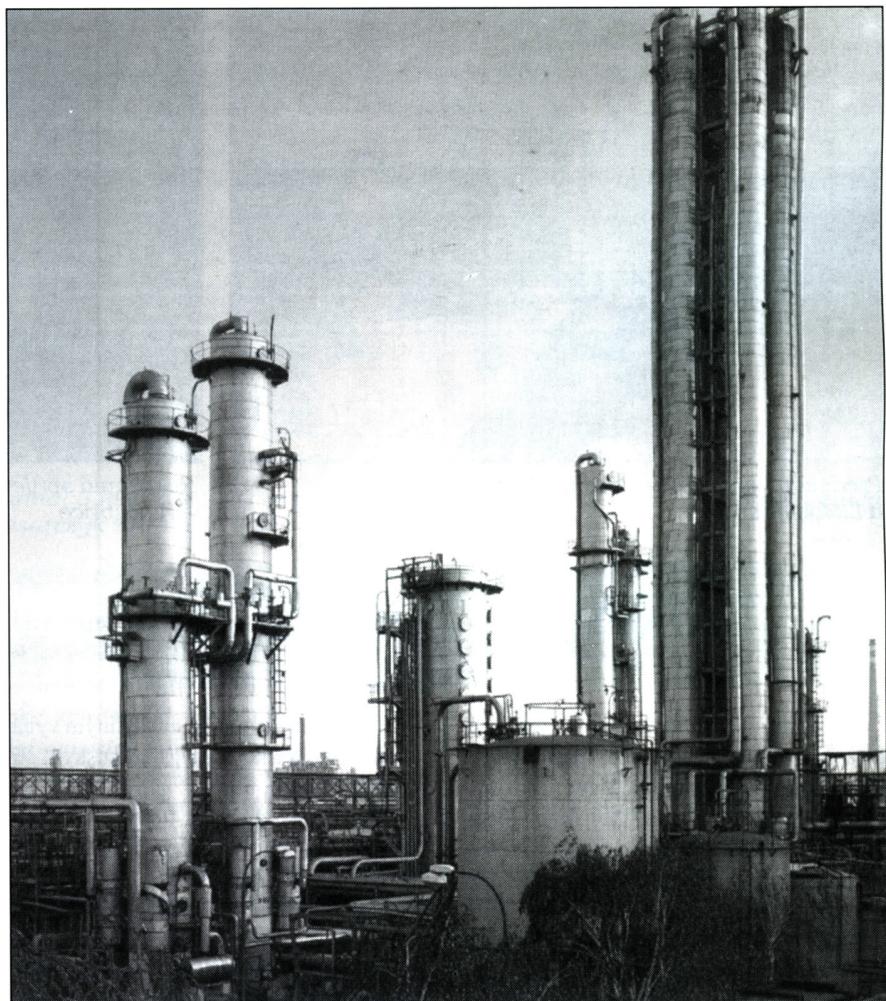
V roku 1895 sa objavil na našich cestách prvý automobil značky Benz. So svojím benzínovým motorom bol vlastne akýmsi parlamentárom ďalšej zmeny v oneskorenej technickej revolúcii krajiny. Presne v tom istom roku požiadala budapeštianska Vlastenecká banka bratislavskú Mestskú radu o súhlas na predaj pozemkov na výstavbu rafinérie ropy v lokalite Mlynskej záhrady. Tu by sme vlastne mali začať rozprávanie o histórii dnes už storočného pokračovateľa staručkej rafinérie APOLLO, ktorým je akciová spoločnosť SLOVNAFT.

Firma APOLLO prechádzala počas svojho vývoja mnohými výraznými zmenami. V povojnovom období sa vytvára národný podnik SLOVNAFT dňom 1.1.1949. Od tohto obdobia sa datoval výrazný rozmach rafinérie s neustálym zvyšovaním množstva spracovaných surovín. Od roku 1989, kedy došlo k zásadným politicko-spoločenským zmenám, sa datuje nová éra vývoja SLOVNAFTU s tým, že po schválení privatizačného projektu sa SLOVNAFT stáva akciovou spoločnosťou. Po tomto období sa uskutočnili zásadné zmeny v organizačnej štruktúre, vytvorili sa dcérské spoločnosti zabezpečujúc prednostne potreby a záujmy materskej spoločnosti.

V súčasnosti prebieha v SLOVNAFTE modernizácia siete čerpacích staníc a výstavba nových, ktorých je vo vlastníctve 115. Najvýznamnejším realizovaným projektom je spracovanie ľahkých ropných frakcií s predpokladaným investičným nákladom 15 miliárd Sk. Jeho realizáciou sa zabezpečí zvýšenie výroby kvalitných motorových palív na úkor výroby vykurovacích olejov s vyšším obsahom síry. Tento projekt je súčasne najdôležitejšou investičnou akciou v oblasti ochrany životného prostredia.

V oblasti ochrany životného prostredia sa akciová spoločnosť sústredila predovšetkým na ochranu povrchových a podzemných vôd. Celkové množstvo vypustených odpadových vôd do recipientov bolo v r.1996 nižšie o 1,2% ako v r.1995 a v množstve vypusteného znečistenia v ropných látkach sa znížilo o 18%. V oblasti organizácie a riadenia sa urobili zásadné kroky vpred. SLOVNAFT a.s. je od r.1995 držiteľom medzinárodného certifikátu ISO 9001 týkajúceho sa systému riadenia kvality vo firme. Systém bol v r.1996 podrobnený revíznemu auditu, ktorý potvrdil jeho udržanie na požadovanej úrovni a následne sa začal proces uplatňovania systému TQM.

Hodnota predaja za rok 1996 dosiahla úroveň 33,8 mld. Sk, pričom vývoz je reali-

Bratislavská rafinéria Slovnaftu patrí k najmodernejším v Európe

zovaný do 35 krajín sveta a predstavoval v uplynulom roku 52%-ný podiel z celkového predaja. Najviac vývozu smerovalo do Českej republiky, Maďarska, Rakúska, Nemecka. Vývoz na polský petrochemický trh zaujíma siedme miesto. Aby sa posilnila pozícia a aby sa výrazne zvýšili dodávky produktov, bola v marci 1997 vytvorená dcérská spoločnosť SLOVNAFT-POLSKA s.a., ktorá má svoje zastúpenie v Krakove.

Akciová spoločnosť s kapitálovou účasťou SLOVNAFTU vo výške 66% sa v období druhého polroka 1997 pripravuje na vstup medzi konkurentov v čase, keď tito majú svoje pozície na polskom trhu už vybudované a pevné, a to si vyžiada presadenie sa a zvýšené úsilie. Na druhej strane je potrebné podtrhnúť, že záujmy koncernov smerujú k spolupráci so SLOVNAFTOM, uvedomujúc si skutočnosť, že je pre juh Polska najblížou rafinériou s produkciami, ktorá môže čiastočne nahradiť nedostatok domáčich palív, pričom perspektíva nárastu importovaného paliva je už dnes garantovaná podstatnými výhodiskami, a to znižovaním colnej bariéry pre import na polský trh a zvyšovaním produkcie v bratislavskej rafinérii.

Cieľom novej spoločnosti je vybudovala do roku 2000 osemnásť čerpacích sta-

níc, predovšetkým v oblasti juhu Poľska a zásobovať ich vlastnými produktami z a.s.SLOVNAFT Bratislava. Zámer hľadania nových trhov si svojím spôsobom vynutila realizácia rozvojového programu v samej rafinérii, ktorá zabezpečí od r. 2000 navýšenie výroby o 35%. Pre investičné zámerы súvisiace s výstavbou čerpacích staníc bol spracovaný finančný a časový harmonogram, ktorý ukladá pre rok 1997 výber vhodných lokalít s vypracovaním projektové dokumentácie a prípravou pre výstavbu v následnom období. Náročné zámerы realizované v krátkom časovom období si vyžiadajú nemalé nasadenie pracovného úsilia všetkých pracovníkov spoločnosti. Mimo aktivít v oblasti investičného programu sa bude spoločnosť zoberať velkoobchodnou činnosťou, takže SLOVNAFT-POLSKA sa stane pre partnerov-odberateľov na polskom petrochemickom trhu výhradným dodávateľom palív dovádzaných zo Slovenska.

Ciele a ambície spoločnosti sú adekvátne možnostiam, celoeurópskym trendom a dynamickému rozvoju podniku, ktorý sa teší i v zahraničí väčnosti, čo je priezviský image nielen samej spoločnosti, ale tiež Slovenska, ktoré takto reprezentuje.

Predsedníctvo porady. Zľava: M. Soľava, J. Šternogá a L. Molitoris

Rokovania spríjemnilo vystúpenie súboru Skalniok z H. Zubrice

PORADA ŽIVOTA '97

Kolektív redakcie sa pravidelne stretnáva so svojimi spolupracovníkmi, dopisovateľmi a krajanským aktívom na výročných poradách Života. Dejiskom tohto ročnej porady bola po vlaňajšej Novej Belej tentokrát oravská obec Horná Zubrica. Porada sa konala 26. októbra 1997 v miestnej hasičskej zbrojnici za účasti takmer 80 krajaniek a krajanov z oravských a spišských miestnych skupín Spolku Slovákov v Poľsku. Bol medzi nimi i tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, predsedovia obvodov a MS.

Všetci zúčastnení sa pred zahájením porady zúčastnili v kostole Premenenia Pána v Jablonke na slovenskej svätej omši.

Tematika porady, ktorú viedol šéfredaktor Života Ján Šternogá, bola venovaná hlavne dvom okruhom otázok: Životu, v tom najmä zabezpečovaniu predplatného na rok 1998, a široko chápanej

krajanskej problematike, medziiným vybasovaniu krajanskej karty, študentským štipendiám a podobne.

Kým však došlo k debate o týchto otázkach, na javisku sa objavili členovia folklórneho súboru Skalniok z Hornej Zubrice, ktorí zahrali a zaspievali niekoľko oravských a slovenských pesničiak, o.i. Orava, Orava, Na Orave dobre a ďalšie. Spolu s nimi sa rozospievala celá sála a hudobníci zožali za svoje vystúpenie búrlivý potlesk. Za tento milý úvod porady vďačíme predsedovi MS Michalovi Soľavovi, ved' v súbore Skalniok hrajú o.i. jeho traja synovia.

Po vystúpení súboru sa slova ujal predseda Miestnej skupiny SSP v Hornej Zubrici M. Soľava, ktorý všetkých prítomných privítal a poprial úspešné rokovanie.

V úvode šéfredaktor Života oboznámil krajanov s výsledkami súťaže v získavaní predplatiteľov Života a konštatoval, že

počet odoberateľov nášho časopisu v tomto roku, žiaľ, minimálne klesol. Vyzval tiež účastníkov, aby sa pousilovali nielen pokles zastaviť, ale vôbec zvýšiť celkový počet odoberaných výtlačkov Života, čo by bolo pekným príspevkom k polstoročnému jubileu nášho Spolku. Veľké rezervy sú najmä na Orave, ktorá kedysi odoberala niekoľkonásobne viacej Životov ako dnes, a mala by počet predplatiteľov zvýšiť.

V tomto roku o palmu prvenstva opäť súperili miestne skupiny SSP v Krempachoch a Novej Belej. Tento raz zo zápolenia vyšli víťazne Krempachy, ktoré majú 203 predplatiteľov, kým Nová Belá - 198. Celkovo sa súťaže zúčastnilo 34 osôb, ktorým redakcia odovzdala symbolické ceny. Zároveň boli odovzdané ceny laureátom tradičnej súťaže o Zlaté pero, organizovanej pre najaktívnejších dopisovateľov Života.

Kým prešli účastníci porady k plánovaniu budúceho nákladu nášho časopisu, prediskutovali otázku jeho ceny. Po prerokovaní všetkých za a proti napokon rozhodli, že cena zostáva aj na rok 1998

Účastníci zo Spiša. Zľava: F. Kurnát, M. Milonová a A. Horníková

Spiš a Orava za jedným stolom: Zľava: J. Molitoris, F. Šoltýs, J. Brija, A. Vaksmanák, A. Bugajský a E. Bandyk

Spišskí krajania. Zľava: M. Holová, D. Surma, J. Petrášek, A. Klukošovská a F. Kurnát. Sprava: M. Ślusarczyk z Krakova a Oravci: J. Karnafel a E. Bosák

Oravci vždy spolu. Zľava: E. Zubrický a J. Švientek, sprava: V. Pieronek, E. Prilinský a E. Bosák

nezmenená, t.j. 1 zlotý za číslo. Krajania však tento návrh podporili záväzkom zvýšenia počtu odoberateľov.

Rozprúdila sa vyše hodinová diskusia, ako vždy veľmi živá a podnetná. Keď ide o Život, viacerí diskutujúci poukazovali na vysokú úroveň nášho časopisu, ktorý po obsahovej, ako aj grafickej a vydavateľskej stránke vyhovuje ich požiadavkám. Nás teší najmä fakt, že odoberatelia sú spokojní so Životom, a s tým, že k nim dochádza načas. Viacerí krajania žiadali zaslať kalendáre Života aj zahraničným odoberateľom, najmä v USA, aby im po celý rok pripomínať ich slovenský, spišský a oravský pôvod. Predseda MS SSP v Dolnej Zubrici Vendelín Vengrín hovoril o podmienkach doručovania Života na Orave, ktoré sú, najmä pre veľkú rozstiahnutosť obcí sťažené. Napriek tomu prisľúbil k 50.výročiu Spolku zvýšiť počet odoberateľov v obci o sto percent, čo vyvolalo uznanie a potlesk. Podpredseda OV SSP na Orave Augustín Andrašák sa dotkol viacerých okruhov otázok, o.i. potreby aktívnejšieho rozvíjania krajan-

skej činnosti, ale aj lepšej koordinácie práce medzi ÚV SSP, OV SSP a miestnymi skupinami v jednotlivých obciach, ktoré, ako konštatoval, často nie sú dôstatočne informované o dianí v Spolku a pod.

Mnoho otázok v besede sa dotýkalo spôsobu vybavovania preukazu zahraničného Slováka, čiže ináč povedané - krajanskej karty. Zaujímali ich medziiným konkrétné adresy niektorých úradov, na ktorých majú vybavovať potrebné potvrdenia, výpisu a pod. Poukazovali tiež na nedostatok tlačív a iné problémy s tým spojené. Niektoré otázky, týkajúce sa postupu pri vybavovaní žiadostí vysvetlil predseda OV SSP na Orave Róbert Kulaviak, ako aj čestný predseda Spolku Ján Molitoris.

V ďalšej časti porady tajomník ÚV SSP L. Molitoris o.i. hovoril o oslavách 50.výročia Spolku, o štipendiách pre krajanských študentov študujúcich na stredných, odborných a vysokých školách v Slovenskej republike, o príjmoch z tlačiarne, ktoré slúžia najmä na finančné zabezpečenie rôznych krajanských podujatií, na

udržiavanie klubovní i súborov, hradenie ich ciest, na štipendiá a pod.

Diskusie sa zúčastnilo vyše dvadsať krajanov. Vo svojich príspevkoch popri otázkach rozširovania čitateľskej základne Života poukazovali i na potrebu zlepšenia spolupráce s Maticou slovenskou, rozširovanie členskej základne nášho Spolku, miestnych odborov Matice slovenskej a Spolku sv. Vojtecha, ale aj o práci krajanských klubovní a o dokončevaní výstavby krajanského kultúrneho centra v Kacvíne a príprave výstavby podobného centra v Jablonke na Orave a pod. Každý mohol vyjadriť svoj názor, a prehovoriť k daným otázkam. K niektorým z nich sa ešte vrátime. Po skončení diskusie šéfredaktor Života podakoval krajanom za ich ochotu a obetavosť v propagovaní Života, získavaní jeho predplatiteľov a doručovaní nášho časopisu odoberateľom, a poprial im v novom roku veľa zdravia, šťastia, spokojnosti a úspechov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Čo tak rozveseliло krajanov z Oravy?

Zlaté pero z rúk šéfredaktora J. Špernogu preberá víťaz súťaže A. Pivovarčík

PEARL S. BUCKOVÁ

TAJOMSTVO SRDCA

Pani Allenbyová najprv vypočula plány svojej dcéry, potom akoby mimochodom poviedala: - Na Vianoce tu nebudem.

Margaret na ňu vypleštila oči: - To myslíš väčne? Ved' to nie je možné! Na Vianoce tu nebudeš? Kam pôjdeš?

- To ešte neviem.

Pani Allenbyová starostlivo uväzovala striebornú stužku okolo malého balíčka. Bola v ňom brošňa pre Margaret, perlový venček obrúbený zlatom, ktorý objavila u starožitníka. Po chvíľke podala darček dcérke. - To je pre teba, ale otvoríš až na Štedrý večer! Ostatné darčeky pre vás všetkých pripravím ešte kým odídem.

Margaret si sadla na modrú zamatovú stoličku pri krbe. Decembrové slnko svietilo do izby tak žiarivo, že plamene v krbe vyzerali bledo a sinavo. - Ale, mami, ty si predsa ešte nikdy nebola na Vianoce preč, - zvolala.

- Nie. Ale tentoraz... - povedala pani Allenbyová mierne, ale pevne. Pohodlne sa oprela o kreslo a láskavo pozrela na dcéru.

- Ty si trocha pribrala Margaret, nezdá sa ti?

- Prosím ťa, nezahováraj, - povedala Margaret. - Nie, nepribrala som a ani nečakám diet'a, ak si to myslíš. Štyri deti sú akurát dosť, hoci aj z piateho by som sa tešila. Benjie pôjde na budúci rok do školy, dom mi bude pripadat prázdný. Ale hovorme radšej o tebe. Kedy chceš odísť?

- To ešte tiež neviem. Možno zajtra, ale možno až na Štedrý deň. Uvidím, kedy budem so všetkým hotová.

- Bez teba to ani nebudú Vianoce, - povedala Margaret stroho.

- Ale budú, uvidíš. A chcem ti navrhnuť, aby si nepozývala ani ostatných z rodiny. Vy štyria so všetkými det'mi... to je privel'a, akokolvek sú moje vnúčence milé.

- Mamička, keby som vedela, že nás máš rada...

Pani Allenbyová ju prerušila. - Áno, mám vás všetkých veľmi rada, ale myslím si, že by ste mali byť aspoň raz na Vianoce sami... rodičia sami so svojimi det'mi a deti samy so svojimi rodičmi a súrodencami. Ty si vôbec nevieš predstaviť... - zarazila sa.

- Čo si neviem predstaviť? - Margaretine oči pod tmavými vlasmi boli temne modré. Bola útla, ale vyžarovala z nej vnútorná sila.

- ... mohlo by to byť také milé a pokojné, - odpovedala pani Allenbyová, neveľmi presvedčivo.

Dcéra si ju kriticky premeriavala. - Azda nechceš byť ušľachtilá a ohľaduplná? Myslíš si, že by sme ťa tu radšej nemali, alebo nejakú inú hlúpost?

Pani Allenbyová sčervenela. - Azda nie, to iste nie.

Margaret chvíľku mlčala, potom sa mrzutou spýtala: - Hádam si sa tajne nezal'ubila?

- Margaret, ako môžeš niečo také...

- Teda predsa! - zvolala Margaret.
- Nie, absolvutne nie. V mojom veku! - dodala matka.

- Prečo nie, vyzeráš ešte veľmi dobre.
- To je nezmysel!

Margaret sa na ňu nežne usmiala a vstala.

- Dobre teda, nechaj si svoje tajomstvo pre seba. Ale nebudem sa vôbec tešíť na Vianoce, keď ani nebudem vedieť kde si. - Objala ju. - A tento balíček je taký malý, že to musí byť niečo veľmi drahé a skutočne si nemala pre mňa...

- Sú to moje peniaze miláčik, - povedala pani Allenbyová s úsmevom.

Margaret pobozkala matku, rýchlo vykročila ku dverám a tam sa češte obrátila. - Povedz mi, kam ideš, - zaprosila maznavo.

Pani Allenbyová sa rozosmiala. - Chod' domov a staraj sa o svoje deti, - povedala veselo a kývla jej.

Keď napokon osamela so zimným slnkom, s ohňom v krbe a s vysokými policami kníh, pocítila pani Allenbyová náhle hlbokú únavu. Lipla na svojom dome a milovala svoje deti a vnúčence z celého sveta, ale... Ale čo? Jedno jej bolo celkom jasné: želala si nebyť tu cez Vianoce. Chcela na Štedrý deň včas ráno odísť. Tak, aby mohla pred súmrakom byť v zrubе vo Vermonte. Vstala, hodila odstrihnutý kúsok striebornej stužky do ohňa a začala sa balíť.

O dva dni sedela už o ôsmej ráno vo svojom aute a smerovala na sever. Sivá obloha sľubovala sneh a rozhlas hľásil, že vo Vermonte už sneží. Leonard a ona chodili predtým často do Vermontu lyžovať, už pred svadbou. A aj pre svadobnú cestu si zvolili Vermont - bolo to v októbri, keď ešte nebolo snehu. Ale ako nádherne svietili hory ponorené do červene a do zlata!

„Aby oslávili našu svadbu“ povedal Leonard. Preto chcela stráviť Vianoce sama, preto išla do Vermontu. Vždy tam bývali sami. Tak si to želal.

„To je moja jediná prosba,“ povedal, „aby sme nikdy nechodili do Vermontu s det'mi - vždy len sami dvaja.“

„Ty egoista“, - vravievala mu s láskou.

„Je dosť iných miest, kde môžeme ísť lyžovať aj s det'mi.“

„Ale nebudem im o tom hovoriť,“ odpovedal. „Mrzelo by ich to.“

V tom čase si práve postavili zrub.

Teraz znamenalo toto miesto pre ňu oveľa viac - v zrube si mohla privolať spomienky na Leonarda. Sklučovalo ju, že na neho zabudla a strácala ho - pravda, nie celkový obraz, iba podrobnosti jej unikali: jeho tmavé oči, popolavé svetlé vlasy. Zomrel prískoro, práve keď sa deti osamostatňovali. A vnúčence sa nikdy nedozviedia, ako vyzeral ich starý otec - aký bol veľký a štíhly, ako sa pohyboval.

Začalo snežiť a čím väčšmi sa blížila k horám, tým hustejšie padali vločky. Ak pôjde

všetko dobre, môže byť večer na mieste. Zrub mal len tri miestnosti - keď ho Leonard navrhoval, menali ešte deti. „Najprv postavíme spolu pevný základ,“ - povedal. Spočiatku chodievali do zrubu často, kedykoľvek sa uvoľnil zo svojej výskumnej práce. Neskôr, keď prišli deti, bolo príležitosťi menej. A po Leonardovej smrti sem už ani raz neprišla. Ale nikdy nemyslela na to, že zrub predá.

Hodiny sa miňali. Leonard vždy hovoril, že jazdí rýchlo, ale bezpečne a väčšinou jej prenechával volant, aby sa mohol sústrediť na svoje myšlienky. Často vďačne vravel: „To je fajn, keď človek nemusí hovoriť.“ Ale keď rozriešil nejaký problém v laboratóriu, dokázal byť znenazdajky veľmi živý a veselý. Vždy mali spolu o čom hovoriť a až keď sa jeho hlas odmlčal navždy, uvedomila si, aké boli pre ňu samozrejme všetky tie ich spoločné záujmy.

Do dediny prišla ešte za šera; potom sa už rýchlo dostala po zasneženom úbočí hore, kde sa za zákrutou vynoril zrub. Stromy neuveriteľne vyrástli, ale inak akoby sa nič nezmenilo.

Vystúpila a nadvihla plochý kameň. Áno, kľúč bol ešte pod ním, veľký kľúč od domu.

„Nemám rád malé kľúče,“ povedal Leonard. „Tie sú len na strácanie.“ Nakoniec teda našli obrovskú starú zámku.

Dvere sa s vrzgantom otvorili. Napodiv aj po toľkom čase bol ten zvuk stále rovnaký.

„Necháme vždy všetko tak, akoby sme sa zajtra mali vrátiť,“ povedal Leonard.

Rozložila oheň, rozsvietila petrolejovú lampu, vybalila zásoby a potom si sadla do starého hojdacieho kresla, aby si chvíľku odídychla.

Rozhodnutie pre túto cestu bolo pre ňu samotnú prekvapením, musela sa s ním najprv zmieriť. Celkom nečakane pocítila potrebu hľadať Leonarda - a ten deň, keď kúpila brošňu pre Margaret, sa jej zmocnilo.

„Želáte si šperk pre seba?“ spýtala sa mladá predavačka.

„Nie, chcem sa len popozerat.“

„Azda ihlicu do kravaty pre manžela?“

„Nemám muža,“ odpovedala stručne a potom dodala: „Zomrel už dávno.“ Ale jej vlastná odpoved' ju vydesila.

„Nemám muža,“ - Zabúdala už na Leonarda?

To predsa nie je možné, práve v čase Vianoc, ktoré on tak zbožňoval. A odrazu, uprostred starožitného obchodu, ju premohol smútok. Kde ho nájsť, ak nie v spomienkach? V tej chvíli sa rozhodla, že Vianoce strávi sama. Dospelé deti a vnúčence, ktoré nikdy nevideli, boli pre neho cudzincami a pretože ona žila nad'alej v kruhu rodiny, akosi sa mu odcudzila.

Otvorila polievkovú konzervu a postavila jej obsah na krb. Potom vzala zo zásuvky prachovku a poutierala všetok nábytok. Oheň praskal, v izbe už bolo teplo. Malý sklápací stolík pritiaha bližšie k ohňu a prestrela si pre seba:

misku bôbovej polievky, chlieb, syr a ovocie. Keď sa s chúťou najedla, zložila zase stôl, zohriala si vodu a vykúpala sa v primitívnej plechovej vani. Nič nebolo jednoduchšie a prirodzenejšie, ako robiť presne všetko tak ako cez dovolenku s Leonardom. A len čo si ľahla do pripravenej posteľe, ihned' zaspala.

Na druhý deň ráno ju zobudilo ikrivé slnečné svetlo na čerstvom snehu. Ešte rozspáť rozoznávala izbu, v ktorej vždy bývala s Leonardom a rukou siahla inštinktívne po ňom. Celkom sa prebrala. Boli Vianoce a ona ležala sama. Nie, nie, sama, lebo cítila jeho blízkosť.

- Nik ma tu nepočuje, môžem hovoriť nahlas, čo si myslím. - Počula svoj vlastný hlas a v pokojnom zvuku tkvelo čosi utešujúce. Naplnil ju blahodarný mier a s úsmevom zostala v posteli. Vynorili sa pred ňou ich prvé spoločné Vianoce. Aj vtedy sem prišli za hustého sneženia a zobudilo ich žiarivé slnko. Leonard rozložil oheň a postavil vodu.

„Zostaň ležať, miláčik,“ povedal. „Nič nás nemôže rušíť v tento nádherný vianočný deň.“ Vliezol zimomravo do posteľe a začali deň láskou.

Naraňajkovali sa pri malom stolíku pred ohňom a kym ona umývala riad, Leonard išiel do lesa. Čoskoro sa vrátil s jedličkou pokrytou inovačou a povešali na ňu prinesené vianočné ozdoby a darčeky. Kúpila mu zlatý náramok na hodinky, on jej daroval krásny strieborný náhrdelník.

„aby som ťa k sebe navždy pripútala,“ povedal, keď jej ho zapínal okolo krku.

Po všetky tie roky bol náhrdelník jej najobľúbenejšou ozdobou. Aj teraz si ho vzala so sebou.

- Vstanem, - rozhodla sa a v momente sedela na posteľi. Do kruhu položila suchú kôru a triesky na iskry, čo sa ešte skrývali pod popolom. Po niekoľkých minútach vyšľahl plamene, Leonard jej vtedy ukázal, ako sa rozkladá oheň v krbe a jeho metóda bola vždy spoľahlivá.

Cerpadlom v kuchyni naplnila kotlík a zavesila ho na hák do kruhu. Keď bola voda teplá, umyla sa, obliekla si červené šaty a naraňajkovala sa. Potom, keď upratala, vzala si Leonardov kabát a išla hľadať jedličku - celkom malú, len na stôl. Ozdoby ležali ešte v zásuvke, kam ich pred rokmi odložil Leonard.

„Teraz budeme myslieť na deti,“ povedal Leonard na tretie Vianoce po ich svadbe. „Najradšej by som mal štyri - jedno za druhým, kym sme ešte mladí. Tak budú mať niečo zo súrodencov i z nás a my budeme môcť ešte užívať života, až vyrastú a nebudú nás potrebovať.“

Nasledujúce Vianoce bol už s nimi prvý synček - pokrstili ho po otcovi a hovorili mu Lennie. Vytrvalo sa díval na stromček, ktorý postavili v obývacej izbe skromného domu.

„Už vidí stromček,“ tvrdil Leonard a chytí ju s úsmevom za ruku. „Som rád, že my traja sme sami. Ty, ja a naše dieťa, to je dokonalá trojica.“

O dva roky sa narodila Margaret.

„Ak budeme mať ešte jedno dieťa, budeťme potrebovať väčší dom,“ povedal Leonard na Vianoce. Lennie, ktorý už stál pevne na nohách, pokúšal sa strhnúť zo stromčeka ligotavú guľu a Margaret spokojne ležala na pohovke.

„Ach miláčik, ved' tento dom nás už toľko stál,“ namietla s povzdykom.

So smiehom ju objal: „Povýšili ma - to je moje vianočné prekvapenie.“

„A to mi hovoríš až teraz!“ zvolala vychítavco, ale plná radosti.

„Áno, ako vianočný darček...“

Na jar stavali nový dom. Hoci nebol ešte celkom dokončený, v novembri sa nastáhovali do nového domova, aby oslávili narodenie Dickieho.

- To bolo radosti, - povedala nahlas. V tom si uvedomila, že zanedbala oheň v krbe. Vstala, aby priniesla nové drevo. Polená z hŕby dreva boli pre ňu veľmi ľahké, musela napnúť všetky sily.

„Len keby si chcela vidieť, že nie si nijaky silák,“ hovorieval jej často Leonard. „Si veľmi impulzívna - keď ti niečo príde na um, hned' sa do toho dás a zabúdaš, že máš k dispozícii silného muža.“

Prvé Vianoce v novom dome boli požehnané. Dve malé deti behali rozradostene po izbách a Dickie ležal v perinke na pohovke. Lennie dostał trojkolku. Margaret svoju prvú bábiku. Ale Dickie...

Slzy ju pálili, keď myslala na minulosť. Dickie zomrel o rok v decembri. Do domu sa tajne vplížila smrť. Niekol'ko dní pred Vianocami uložila večer Dickieho do postieľky a keď ráno prišla k nemu, už nedýchal. Malé telko tu ležalo bez života, modré očka boli zavreté ako v spánku. Záhadu zostala nerozluštená a ešte teraz jej vytryskli slzy, akoby to bolo bývalo včera.

Vtedy si však nedovolila nijaké slzy. Snažila sa utešiť Leonarda, aj keď všetka námaha bola mŕtna. Pred ním predstierała skutočnosť, a napriek svojej vlastnej bolesti ho prehovárala, aby aj v tento strašný rok oslavili Vianoce. „Milý, musíme myslieť na deti. Tak veľmi sa tešíli na sviatky. Musíme žiť ďalej - ako najlepšie dokážeme.“

„Máš pravdu, ja to viem,“ - odpovedal, „ale neočakávaj odo mňa veľa...“

Obaja si vydýchli, keď boli Vianoce za nimi.

- Urobím si čaj, - povedala nahlas. Kým sa varila voda, pripravila si obložený chlebík. Keď sa najedla a napila, cítila sa opäť lepšie. Priložila do kruhu, sadla si k stolu a zadávala sa na zimné horské úbočie, biele brezy a zasnežený les nad nimi.

Na jar po tých ľahkých mesiacoch znova otehotnela. Pred ďalšími Vianocami prišiel na svet Ronald a o dva roky na to Ellen.

„Teraz už ale dosť,“ povedal Leonard so smiehom. „Produkuješ sice krásne deti, ale čo je veľa, to je veľa.“

Zostali pri štyroch deťoch. Ďalšie vianočné sviatky nemali v jej pamäti jasné obrys, všetky splývali v hmle šťastia. Len dary pre deti sa menili - z hračiek sa stávali darčeky pre dospevajúcich.

- Leonard, povedala teraz potichu, - chcela by som, aby si mohol vidieť prvého vnuka. Pohl'ad jej zablúdil na vrcholček hory, ktorý ešte žiaril v súmraku. - Nad Margaretiným Jimmom by sme boli bývali obaja šťastní.

Ked' sa deti stali nezávislejšími, sprevaďala Leonarda pri jeho cestách do Európy a príležitostne dokonca do Ázie. Avšak Vianoce trávili vždy doma - i v roku, keď sa Margaret vydávala. Leonard sa smial jej poznámke, že iste bude čoskoro deduškom. „Teraz vidíš,“ povedal, „ako to bolo dobre, že sme si založili rodinu, kym sme boli mladí. Tako môžeme ešte veľa rokov robiť, čo sa nám zapáči.“

Ale nemalo to byť už veľa rokov. Raz na poludnie prišiel Leonard domov bledý a povedal, že sa necíti dobre. Srdce, ktoré bolo dovtedy vždy zdravé, o niekoľko hodín prestalo biť...

Vonku sa plazili večerné tiene. Všade bolo ticho. Všetky otázky boli dávno položené aj zodpovedané. Len to jedno PREČO ostalo, a nebolo naň odpovede. Hľadela mlčky von. Vrúcene si želala, aby ho zase jasne videla pred sebou - a spomienkami sa k nej vrátil.

Vtom ktosi zaklopil na dvere. Vstala a otvorila. Muž s tmavými fúzami ju pozdravil.

- Som Andrew Bond, váš sused. Žena mi povedala, že z vášho komína sa dymí, tak som sa radšej šiel pozrieť...

Podala mu ruku... - Andrew Bond... kedysi nám tu váš otec dozeral na dom. Vy si to asi nepamäタte.

Zadíval sa na ňu. - Ale pamätám, no... vy ste tu celkom sama?

- Áno a zajtra odchádzam. Prišla som, aby... ach, proste som sem chcela zase raz pŕist... Nepôjdete ďalej?

- Nie, d'akujem. Moja žena variá a nerada čaká...

- Dobre, - povedala pani Allenbyová s úsmevom. - Ďakujem, že ste prišli, Andrew. Dúfam, že ste mali pekné sviatky.

- Áno, mali sme krásne sviatky. Syn sa nám vrátil z Vietnamu, s transportom ranných. Ale aspoň je nažive.

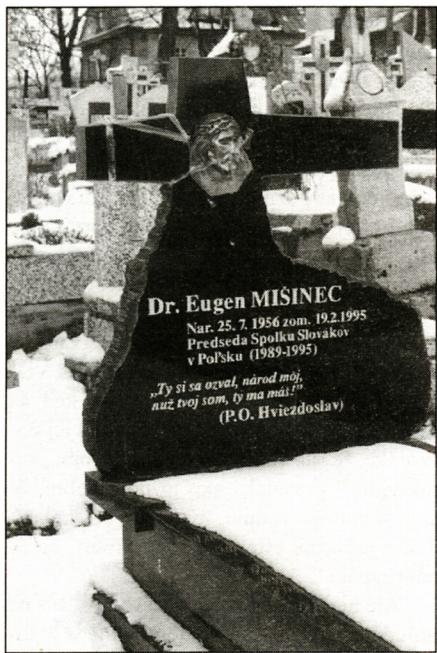
- Bud'me vďační za to, že je nažive, - povedala srdečne a myslala to skutočne úprimne.

- Áno, pani Allenbyová. Dovidenia.

Zavrela dvere, zažala svetlo a priložila na oheň drevo. Rozhodla sa, že pôjde spať. Zajtra, plná nových sôl, sa zvíta so svojimi deťmi a vnúčencami. Mala svoje Vianoce. Váhavu pristupila k oknu a zahl'adela sa do tmy. Bola šťastná? (Kto vie, čo to slovo znamená?) Nie.

So zranením, ale nažive!

Preložil: V. K.

Náhrobok E. Mišinca na zubrickom cintoríne. Foto: J. Pivovarčík

PAMIATKE GIENKA

O dva mesiace uplynú tri roky, keď nás navždy opustil vo veku 39 rokov predseda Ústredného výboru Spolku Slovákov v Poľsku. Zomrel nečakane, plný tvorivých sôl a nápadov, krátko po 9. jazde našej organizácie, na ktorom bol opäťovne zvolený za predsedu SSP.

Počas celej svojej krajanskej činnosti mal na zreteli dobro Spolku a našej menšiny. Preto sa 10. mimoriadny zjazd SSP uzniesol postaviť Gienkovi - ako sme ho všetci volali - mramorový náhrobok, ktorý bol odhalený práve v Deň zosnulých, 1. novembra t.r. Nech odpočíva v pokoji! (jp)

KRÍŽ PRE VEĽVYSLANCA

Veľvyslanec Slovenskej republiky v Poľsku Dr. Marián Servátka prevzal z rúk bi-

skupa warminskej diecézy E. Piszczca v Bazilike sv. Brigitry v Gdaňsku významné cirkevné vyznamenanie - Ekumenický komandorský kríž s hviezdou rádu sv. Brigitry. Ako sa zdôvodňuje, pán veľvyslanec sa zvlášť zaslúžil v šírení ekumenizmu, a v diplomatickom zbere vyvýjal veľkú aktivitu pri upevňovaní priateľstva medzi národmi.

Poznamenajme, že Ekumenický komandorský kríž s hviezdou rádu sv. Brigitry bol ustanovený v roku 1993 a priznáva ho Kapitula rádu sv. Brigitry Švédskej. Doteraz toto cirkevné vyznamenanie udelili takmer 50 osobám. Jeho nositeľmi sú aj: nebohá Matka Terézia, prezident Lech Wałęsa, švédsky kráľ Karol Gustav, Otto von Habsburg, podnikateľ Zb. Niemczycki a viacerí arcibiskupi a biskupi.

Slávnostnú omšu celebroval arcibiskup T. Gocłowski a pri odovzdaní vyznamenania bol prítomný aj bývalý prezident PR L. Wałęsa. (jp)

VÝKUP MLIEKA V JABLONKE

Mlieko je, ako vieme, veľmi dôležitou zložkou našej každodennej stravy. Zvlášť nevyhnutné je najmä pre mladý organizmus detí. Mnohé základné školy na Orave a Spiši na tento fakt prišli už dávnejšie a zaviedli pre školopovinnú mládež tzv. mliečne desiate. Tento zdravý a chutný nápoj skupujú v Jablonke dve výkupné strediská. Jedno, nachádzajúce sa na námestí, platí roľníkom za 1 liter mlieka len 73 grošov, aj to len za mlieko najvyššej kvality. Je to málo, veď napríklad za 1 liter obyčajnej sódovky platíme v obchode asi 1,20 zlотовých. Nečudo, že mnohí roľníci sú veľmi nespokojní s takoto cenovou politikou, v súvislosti s čím chov kráv prestáva byť rentabilný. Podobne nízke sú aj výkupné ceny mäsa a iných polnohospodárskych produktov. A bez mlieka ani mäsa si predsa svoju stravu nevieme a ani nechceme predstaviť!

Takto sa dováža mlieko do zberne v Jablonke

Výkupné stredisko v Jablonke (na námestí), ako mi povedala vedúca smeny Janina Sáčzeková, kupuje od roľníkov 5 až 6 tisíc litrov mlieka denne. Päť povozníkov ho sem zváža o.i. z Hornej a Dolnej Zubrice, Malej Lipnice, Podvlnka, Harkabuza, Podsrnia, Chyžného a Ochlipova. Z Jablonky potom mlieko putuje cisternovým automobilom do Rabky. Veľkolipničania naproti tomu vozia svoje mlieko veľkou cisternou rovno do Nového Targu, kde im však platia ešte menej.

Druhé výkupné stredisko v Jablonke sa nachádza v smere na Chyžné. Odtiaľ mlieko odoberá súkromná firma z Krakova a ostatok putuje cisternami do Nového Targu. Práve počas mojej návštavy v stredisku odchádzali z neho viaceré vozy a traktory s vlečkami, na ktorých cengotali prázdne mliečne kanvy. Obávam sa, že keď sa nič nezmení, keď sa cenové relácie nezlepšia, prestane pomaly aj dovoz mlieka, lebo chov kráv stratí zmysel. (pk)

KRAKOVČANIA V BANSKEJ BYSTRICI

Krakovský dixieland Beale Street Band s J. M. Božkym (v strede)

Pri príležitosti Medzinárodného veľtrhu bankovníctva, finančníctva a poisťovníctva FINEX v Banskej Bystrici sa v dňoch 16.-19. IX. t.r. konal Medzinárodný dixielandový festival, ktorého usporiadateľmi boli mesto Banská Bystrica a Dom Matic slovenskej spolu s nadáciou MS Prebudená pieseň, PKO a reklamná agentúra BB Expo. Popri domácej skupine BB-Band sa podujatia o.i. zúčastnili: Traditional Revival Band z Bratislavы, Piešťanský dixieland, Komárňanský dixieland, St. Martin's Veteran's Band, Sving Q z B. Bystrice, Benkó Dixieland Band z Maďarska a ďalšie skupiny, medzi nimi aj známy krakovský Beale Street Band pod vedením trúbkára

Beľanom sa predstavil súbor starších...

... a mladších Sebechlebčanov

SEBECHLEBČANIA V NOVEJ BELEJ

O tejto návšteve sa v Novej Belej už odávna hovorilo. Došlo k nej až 8.-9. novembra t.r., kedy na pozvanie tamojšieho miestneho odboru Matice slovenskej zavítala do Belej 38-členná skupina občanov známej slovenskej obce Sebechleby, ležiacej v okrese Krupina.

Počas pobytu v Poľsku hostia navštívili Nový Targ s jeho slavnými trhmi. Potom sa v sprievode podpredsedu MS SSP Františka Brodovského vybrali do Krakova, kde si po prezerali mesto a navštívili i niekdajšie sídlo poľských kráľov - Wawel.

Po návrate do Novej Belej sa milí hostia stretli v hasičskej zbrojnici s belianskymi krajanmi, pre ktorých pripravili aj pekný kultúrny program. Uviedla ho a Bel'anon pozdravila predsedníčku MO MS v Sebechleboch a súčasne vedúcu folklórneho súboru Geľovianka Eva Kempová. Vo svojom programe Sebechlebčania predvedli zaujímavú zmes folklóru, ľudových hádaniek, básni, ba aj ukážku divadelného predstavenia. Program sa Bel'anon veľmi páčil, čoho dôkazom bol častý, dlhotrvajúci potlesk. Veľký aplauz si za majstrovskú hru na harmonike vyslúžil najmä najmladší sebechlebský umelec, žiak 2. tr. ZDŠ Marek Demián. Znamenite si počínať aj Anton Bendík.

A. Marchewky, ktorého sólistom je i predseda MS SSP v Krakove Jerzy M. Božyk.

Festival vzbudil veľký záujem. Koncerty sa konali na námestí SNP za početnej účasti poslucháčov. Tak bolo i počas galakoncertu v Divadle J. G. Tajovského a finále v Národnom dome, na ktoré bol pozvaný aj predseda Matice slovenskej J. Markuš a predseda Svetového kongresu Slovákov. Vystúpenie krajovských hudobníkov sa obecenstvu i organizátorom veľmi zapáčilo, a tak nečudo, že hned' boli pozvaní na ďalší ročník festivalu v r. 1998.

J.M.B

ZLATÍ JUBILANTI

V tomto roku oslavili jubileum zlatej svadby, t. j. 50 rokov spoločného života viaceré manželské páry z Oravy. Je to udalosť veľmi významná a výnimočná, a v živote každého človeka nevšedná. Ved' prežiť spolu pol stoča už stojí za to!

Z informácií, ktoré nám poskytli v Gminnom úrade vo Veľkej Lipnici sme sa dozvedeli, že 50 rokov spoločnej púte životom prešli tieto krajanské manželské páry: Johana a Albin Stechurovci, Mária a Florián Kucekovi, Irena a Florián Kramárovci, Mária a Andrej Šprykovci, Anna a Florián Bandykovci, Karolína a Ján Bandykovci a Karolína a Viktor Bandykovci.

Pastvovci, Augustína a František Rokickí, Emília a Andrej Michalákovci, Emília a Lukáš Zemančíkovci, Mária a Štefan Mačurovci, Ludvika a Albert Karlákovci, Karolína a František Lichosyтовci, Ludvika a Alojz Skočíkovci, Irena a Jozef Kocúrovci, Johana a Florián Kramárovci, Mária a Andrej Šprykovci, Anna a Florián Bandykovci, Karolína a Ján Bandykovci a Karolína a Viktor Bandykovci.

Všetkým oslávencom k ich významnému sviatku čo najsrdečnejšie blahoželáme, a želáme im najmä veľa, veľa zdravia a pohody. (pk)

ZLATÉ PERO '97

Naša redakcia každý rok organizuje pre najaktívnejších dopisovateľov Života súťaž o Zlaté pero. Hlavným kritériom pri jej vyhodnotení je predovšetkým pravidelnosť posielaných príspevkov. Ceny a symbolické zlaté pero odovzdávame tradične na výročnej porade Života.

Víťazom súťaže o Zlaté pero za rok 1997 sa stal opäťovne Anton Pivočarík z Kacviny. Ďalšie miesta obsadili: Jozef Čongva z Katic, Mária Glogasiková z Jurgova, Angela Kulaviaková z Dolnej Zubrince a Bronislav Knapek z Mikoľova.

Srdečne blahoželáme tohoročným laureátom Zlatého pera a prajeme im, aby im atrament nikdy nevyschol. Zároveň všetkých záujemcov pozývame na novú súťaž. Našu pozvánku adresujeme zvlášť mladým čitateľom a krajanským študentom.

REDAKCIA

Z krajanskej tvorby

V HÁJIČKU

Po tom našom hájičku,
štíhle dievča kráča.
Zrazu náhle zastalo:
- hľa, tam spieva vtáča.

Dievča dlho načúva
a tíško šepoce:
- Ó, jak milo spev ten znie,
až srdce trepoce.

Letný vetrík zdvihol sa,
lístie zašumelo,
vtáča z vetvy vznieslo sa,
dievča zavolalo:

- Toľko krásy nikde niet,
len v rodisku mojom,
vznes ma, prosím, do výšky,
na krídelku svojom.

Vetrík veje, povieva,
hájik šumí tíško.
Vtáča sadlo na konár,
kloní hlávku nízko.

Kloní hlávku maličkú,
zobáčikom fuká:
- Ostař dievča v hájičku,
neodchádzaj nikam.

Pastierka

ZABLOKOVANÁ HRANICA V CHYŽNOM

5. novembra t.r. vodič nákladných automobilov diaľkovej prepravy vyjadrili svoju nespokojnosť so zdĺhavým colným vybavo-

Hraničný priechod v Chyžnom praská vo švíkoch

vaním nákladov na poľsko-slovenskom hraničnom priechode Chyžné-Trstená a zablokovali ho! Vytvoril sa takto asi 4-kilometrový rad zložený z okolo 160 „TIR“-ov, znemožňujúci priechod aj autokaram a osobným automobilom, ktorých je na tomto priechode neúrekom najmä v trhové dni (v stredu a sobotu), kedy sa tisíce nákupuchtívych Slovákov ponáhlia do Jablonky či Nového Targu. Vodiči si vybrali delegáciu, ktorá predložila požiadavky zástupcom slovenskej strany. Žiadali o.i. zrýchlenie colnej kontroly a zlepšenie sanitárneho zabezpečenia na priechode, presné informácie o dĺžke čakania na colné vybavenie a ďalšie rozšírenie tohto priechodu, ktorý už nevyhovuje zvýšenej premávke na ňom. Tieto požiadavky poľských vodičov podporili vodiči ruských, litovských, maďarských a iných kamiónov. Ako sme sa dozvedeli, automobily a autokary idúce v tých dňoch do Poľska boli presmerované, o.i. na hraničné priechody v Suchej Hore a Lysej Poľane. Situácia v Chyžnom sa nakoniec vyliešila po 27 hodinách, kedy slovenská strana prisľúbila o.i. zrýchlenie colného vybavovania kamiónov a zlepšenie sanitárnych podmienok na priechode. Či je daný stav už konečný, zatiaľ nevedno. (pk)

BABIOHORSKÝ PARK SA ZVÄČŠUJE

Turisticky atraktívne okolie Babej hory každoročne pritahuje na Oravu čoraz viacej turistov nielen z Poľska, ale aj zo Slovenska. Na svoje výlety po parku budú mať teraz väčší priestor. Ako sme sa dozvedeli, novotargská lesná správa odovzdala Babiohorskému národnému parku asi 425 ha lesov, patriacich dotečasť lesníctvu Šmietanowa. Park sa takto obohatil aj o budovu horárne a hájovne, 3 km lešných ciest, lesnú škôlku jedlí, kŕmidla pre lesnú zver a podobne. Zo zmeny vlastníctva lesov sa však nepotešili všetci. Rozmŕznení sú napríklad hubári či pol'ovníci, ktorí si budú musieť hľadať iné terény, veď v Národnom parku je o.i. prísne zakázané loviť zver. Rozloha BNP sa zväčší aj o okolo 1 200 ha lesov zo severnej a západnej strany Babej hory, o.i. o lesníctvo Babia hora, Czarna Hala a Policze. Môžeme teda konštatovať, že BNP svojou väčšou rozlohou uspokojuje nielen množstvo turistov, ale aj botanikov, ekológov a biológov, no a všetkých tých, ktorí sa snažia o zachovanie prírody v jej pôvodnom, panenskom stave. V lesoch pripojených k parku majú byť označkované pešie a cyklistické trasy. (pk)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 14. októbra zomrel vo Falštíne vo veku 75 rokov krajan

ANDREJ HORNIČÁK

Zosnulý bol spoluzakladateľom Miestnej skupiny SSP vo Falštíne, dlhoročným vedúcim slovenskej klubovne a propagátorom Života. Odišiel od nás dobrý krajan, statočný človek, vzorný manžel a otec. Nech odpočíva v pokoji Pána!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme hlbockú sústrasť.

MS SSP vo Falštíne

***

Z KALENDÁRA NA DECEMBER

Záhradkári a ovocinári

December je súčasťou najpokojnejších mesiacov roka, ale ak počasie len troška vyhovuje, môžeme pokračovať v práciach, ktoré niektorí neustihli dokončiť v jeseni. Stáva sa, že prvý sneh napadaný v novembri - zmizne. Vtedy môžeme v ovocnej či zeleninovej záhradke rozhadzovať hnoj, kompost a rýšovať. V záhradkách a uskladňovacích priestoroch kladieme otrávené zrno, chlieb a iné produkty proti myšiam, čím môžeme predísť značným škodám. Kto pestuje jahody, môže ešte taraz prikryť (napr. čečinou, resp. hrubšími stružlinami) jahodník, prípadne iné viacročné zeleninové kultúry. Kontrolujeme ploty a v prípade potreby ich opravujeme, aby sme chránili záhradku pred zverinou, najmä zajačmi, ktoré by v prípade tuhej zimy mohli obhŕyzať kmene ovocných stromov. V neoplotených záhradách stromčeky musia mať kmene obalené slamou, čečinou alebo prútím.

V uskladňovacích priestoroch pravidelne kontroľujeme zeleninu a ovocie, ale aj hľazy georgín, kán, mečíkov či begónií. Ak niečo začína hnít, každý nahňitý kus odstráňme. Ak napr. koreňová zelenina vädne, polejeme ju roztokom 0,3-0,5 % manganistanu draselného (hypermangan), ktorý aspoň 2 dni vopred rozpustíme vo vlažnej vode. Tak isto možno poliať vädnuce hľazy kvetov, ktoré po obschnutí zasypeme rašelinou či pieskom a prikryjeme fóliou. Ak nám vädne ovocie, aj to treba prikryť fóliou. Za bezmrazých dní miestnosti čo najviac vetráme. Do suchých priestorov sa tak dostane vlhkejší vonkajší vzduch a veľmi vlhké priestory vysychajú. Aby sa zvýšila vlhkosť vzduchu, môžeme taktiež poliať dlážku prípadne nechať odparovávať väčší kus mokrej tkaniny.

December je vhodným obdobím, aby sme pouvažovali o budúcom roku a prípadnom pestovaní nových, u nás menej známych druhov zeleniny. Z kapustovitých je to napr. brokolica (pol. brokuły), podobná karfiolu, ktorá je veľmi bohatá na vitamíny. Keď sa jej ružica, ktorá práve dorastla, vylomí, narastá ju od spodu ďalšie ružice, a to od včasnej jesene až do zimy. Použiteľná je nielen ružica, ale aj jej hrubý a niekedy dosť dlhý hlúbik, ba aj listy, najmä do zeleninovej polievky. Ani ružičkový (púčikový) kel (pol. brukselka) nie je dosť rozšírený. Je veľmi bohatý na vitamín C. Táto zelenina dá sa upotrebiť najmä neskoro v jeseni a dobre prezimuje aj na korení. Z koreňovej zeleniny za povšimnutie stojí napr. red'kev čierna, vhodná v zime k mäsítym jedlám a pod.

Chovatelia

hydiny by nemali zabúdať - na čo sme už viackrát upozorňovali - že sliepkam treba v ranných a večerných hodinách predĺžovať deň umelým osvetlením, čo má význam pre produkcii vajec. Pri umelom osvetlení kurína sliepky môžu konzumovať toľko krmu ako za letných dní, takže aj v znáške dosiahnu výkon blízky letnému obdobiu. Do kŕmnej dávky, najmä večernej, treba sliepkam pridávať spoj trochu zrnovín.

V decembri už kačice začínajú znášať vajcia. Preto ich treba sledovať, aby nezniesli vajce mimo chlievca, ktoré by tak mohlo zmrznúť. Krmenie zostáva na úrovni predošlého mesiaca. Keď ide o husi, tie sa už, najmä staršie, začínajú páriť. Preto ich dennú kŕmnu dávku treba teraz obohaciať obilninami, najlepšie ovsom, a to až do výšky 80 g na hus. Okrem toho je žiaduce dávať im aj strúhanú

mrkvu na udržanie hladiny vitamínu A v organizme, bez ktorého byoplodenosť vajec bola veľmi nízka. Husi treba ustajňovať v osobitných chlievcoch, oddelene od ostatných drobných zvierat. Vajcia znášajú do pripravených hniezd, preto nie je žiaduce, aby k nim mali prístup iné zvieratá.

Včelári

Okrem príležitostného dozoru nad včelami, v decembri už vo včelnicu niesučkých prác. Pri dozore treba však dbať na to, aby včelstvá v ich zimnom stave nič nevyrušovalo. Ak sú včely chránené pred otrasmami a hlučkom, zimujú dobre. Preto sa treba postarať o to, aby hydina, hrajúca sa deti, prípadne iné škodlivé vplyvy včelstvá nevyrušovali. Dokonca aj rúbanie dreva v dosť značnej vzdialosti pôsobí na včely rušivo.

Teraz je vhodný čas na prípravu všetkého, čo včelár v nastávajúcej sezóne bude potrebovať. Sú to predovšetkým rámkové. Staré rámkové treba zdezinfikovať a to tak, že ich ponoríme do horúceho dvojpercentného roztoku lúhu (najlepšie v emailyvanej nádobe), čím sa tmel alebo vosk na nich úplne rozpustí. Potom ich 2-3 razy opláchneme v teplej čistej vode. Do takýchto alebo aj novozabitých rámkov naťahujeme tenký drôt. Treba ho zatiaľ nechať voľný a napínať až bezprostredne pred vkladaním medzistienok do rámkov a pred zapušťaním napnutého drôtu do medzistienok. Dezinfekujeme tiež použité, ale teraz prázdne úle. Najprv z nich zoškrabeme prípadne nastavené voskové pozostatky a tmel, potom spájkovačkou vypálime vnútorný úl'a. Po vypálení ho ešte vydrhneme kehou, pričom použijeme dvojpercentný lúh. Neskôr ho vypláchneme čistou vodou a necháme vyschnúť. Takto je včelár pripravený - v prípade letného vyrojenia - roj zo stromu okažite nasadiť do úl'a. (js)

ZBIERAME BYLINY

Dnes si v tejto rubrike porozprávame o liečebných vlastnostiach populárnej zeleniny pestovanej v záhradkách, ktorú si iste každá gazdá v dostatočnom množstve zabezpečila na zimu. Ide o PETRŽLEN ZÁHRADNÝ (lat. Petroselinum hortense, pol. pietruszka).

Na liečebné účely sa využíva predovšetkým koreň, ktorý sa po vykopaní dôkladne čistí a umýva a kvôli rýchlejšiemu sušeniu sa pozdĺžne krája. Treba ho sušiť rýchlo a opatrne v teplote 30-40°C (bez nadzemných časti), lebo sa ľahko kazí a hnedne. Niekoľko sa na liečebné účely zbiera a suší i vŕňať a plody.

Všetky časti petržlenu obsahujú predovšetkým silicu a flavonidy, plody navyše mastný olej a proteíny, ktorí vŕňať o.i. vitamín C. Silica silne dráždi tkanivá obličiek, a tým vyvoláva mohutné močopudné pôsobenie. Zároveň pôsobí dráždivo na maternicu, v súvi-

slosti s čím by sa nemala používať v tehotenstve, ako aj na ústrednú nervovú sústavu (opojenie) a na tráviaču sústavu. Pôvodcami dráždivosti sú najmä apiol a myristicín.

Všeobecne možno povedať, že petržlen sa najmä v ľudovom liečiteľstve využíva pomere široko. V malých dávkach pôsobí povzbudivo na chut' do jedla, podporuje trávenie a činnosť obličiek. Používa sa tiež pri chorobách z nachladnutia, na úpravu nepravidelnej menštrúácie, proti nadúvaniu, pri ochoreniach močového mechúra, pri močových kamenech a najmä pri zápaloch močovej rúry, pri črevných a obličkových kolikách, pri zápaloch predstojnice, ba dokonca aj ako afrodiziakum, čiže prostriedok na povzbudenie pohlavného pudu.

Petržlen sa používa vnútornie vo forme záparu (4 čajové lyžičky sušeného koreňa na pohár vody) bud' 100-150 g čerstvej šťavy, ktorú podobne ako zápar, treba piť trikrát den-

ne. Zvonka sa petržlenová šťava dáva na lánové plátno a prikladá na rany, opuchliny, prípadne na miesta poštípané hmyzom. Slúži tiež ako prostriedok proti pehám, ba aj proti parazitom.

Petržlen treba využívať opatrne. Totiž veľké dávky sú jedovate - spôsobujú nával krvi do hlavy a stavu opojenia. (js)

AMOSOV BARANČEK

Amos mal malého čiernobieleho barančeka. Mal ho najradšej na svete. Dal mu meno Jakub. Raz v noci ho Amosov otec zachránil pred vlkom a raneného priniesol domov, aby ho ošetril. Amos sa oň staral, kým nevyzdravel. Odvtedy baranček chodil všade za ním a Amos si už bez neho nevedel svoj život ani predstaviť.

Koncom roka, keď zima prituhla, prihodilo sa čosi zvláštne. Vtedy Amosov otec s pastiermi strážili v horách ovce pred vlkmi a zlodujmi. Amos bol ešte malý, preto ostal doma a pokojne spal.

Zrazu ho prebudilo ostré svetlo, ktoré vnikalo do chalupy cez otvorené dvere. Prečakol sa a zaboril ruky do Jakubovho teplého kožúška.

Vtom vbehol do izby vzrušený otec. Oči mu čudne žiarili. Prikázali synovi:

„Vstaň, Amos, stalo sa čosi úžasné!“

Amos si pretieral rozospaté oči a spýtal sa:

„Čo sa deje, otecko?“

Otec mu odvetil:

„Navštívili nás anjeli a zvestovali nám, že sa v Betleheme narodil veľký kráľ, ktorého príchod predpovedali pradáni proroci.“

Vianoce - koláž A. Budzovej (3. tr.) z Jurgova. Foto: J. Pivovarčík

„Kráľ a anjeli? Tu, v Betleheme?“ pomysel si Amos a neveriacky pokrútil hlavou.

„Pod s nami,“ povedal otec a tăhal Amosa z posteles. „Len si predstav, že budeme prví ľudia na svete, čo sa poklonia kráľovskému novorodeniatku.“

„Môže ísť s nami aj Jakub?“ spýtal sa Amos. Nevedel si predstaviť, že by sa takejto významnej udalosti zúčastnil bez svojho miláčika.

Otec sa naňho milo usmial:
„Ale áno, môže.“

Ked sa približovali k maštaľke, v ktorej sa narodil Ježiško, Amos bol akýsi nesvoj.

„Mal by som dať dieťatku nejaký darček, otecko,“ povedal. „Ale nemám nič, čo by som mu mohol venovať!“ dodal.

Otec sa naňho prekvapene pozrel.
„Máš predsa Jakuba,“ povedal.

Amos sa rozplakal.

„Nie, otecko, Jakuba nie. Prosím tā, Jakuba nie. Svojho barančeka si nedám! Nás nikto nerozdeleni!“

Ked však prišli k maštaľke, a uvideli jasličky s Ježiškom, Amos sa zahanbil. „Nemá celkom nič,“ pomysel si. „Je chudobnejší ako ja. Iste bude mať Jakuba rád.“

Malý pastierik ešte chvíľu premáhal slzy, ale potom zanesol barančeka Jakuba k jasličkám a usmial sa na Máriu.

„Priniesol som vášmu dieťatku barančeka,“ povedal Amos.

Mária pozrela pastierikovi do očí a videla v nich bolest, ktorú chlapčekovo spôsobil rozlúčka s najdrahším stvorením na svete.

„Pastierik,“ povedala nežne Mária, „ty svojho barančeka potrebuješ. Viem, že môj synček si neželá, aby si za ním smútil. Jemu stačí tvroja láska. Chod domov a barančeka si vezmi so sebou.“

Až neskôr, keď sa pastieri vracali dolu stráhou, Amos si všimol, že na mieste, kde sa Božie dieťa dotklo Jakubovho čielka, vyrástol chumáčik čistej bielulinkej vlny v tvare drobnej hviezdičky.

LINDA JENNINGSOVÁ

V polnočnom tichu hlas sa rozchodi

V pol - noč-nom ti - chu hlas sa roz - cho - di.
 vstaň - te, pas - tie - ri, Boh sa vám ro - di.
 Čím sko - rej sa po - be - raj - te, do Bet - le - ma po - spie-chaj - te,
 pri - ví - tať Pá - na,
 pri - ví - tať Pá - na.

V polnočnom tichu hlas sa rozchodi,
vstaňte, pastieri, Boh sa vám rodí.
Čím skorej sa poberajte,
do Betlema pospiechajte,
privítat' Pána, privítat' Pána.

Čujte tie krásne zbory anjelské,
jak oslavujú Diet'a nebeské!
Sláva Bohu na výsosti,
pokoj ľuďom bud' v hojnosti,
spievajú nežne, spievajú nežne.

Podmeže aj my, pozdravíme ho,
malé Diet'atko, Kráľa to nášho!
Vitaj, Spasiteľ nás milý,
Ježiško, ty Syn jediný
Boha večného, Boha večného.

Syna počala a porodila,
ktorého deväť mesiac nosila,
položila ho na seno,
klakla pred ním na koleno
s veľkou potechou, s veľkou potechou.

SLAVOMÍR ONDICA

V JASLIČKÁCH NA SLAME

V jasličkách na slame
schúlený je tíško
My t'a už poznáme
to si ty, Ježiško

Nik si t'a nevšíma
nedá ti košielku
a tebe je zima
biedu máš prevel'kú

Len dobré detičky
o teba majú strach
domček ti maličký
pripravia v srdiečkach

(Pútnik svätovojtešský, 1996)

VESELO SO ŽIVOTOM

Učiteľka sa pýta žiaka:

- Čo je bližšie, Amerika alebo Mesiac?
- Mesiac, - odpovedá žiak.
- Mesiac? A prečo?
- Pretože Mesiac vidíme a Ameriku nie.

***

- Píš čitateľne, Ďuro! - napomína učiteľka žiaka.
- Môžem, len sa obávam, že vy potom budeťe chciet', aby som písal aj bez chýb.

***

- Kde si bol v nedeľu? - pýta sa učiteľka žiaka.

- Na sút'aži.
- A kto obsadil prvé miesta?

- No predsa pozvaní hostia, mali vyhradené prvé dva rady.

***

- Dušanko, koľko cest vykonal Cook okolo sveta?

- Tri, pán učiteľ.

- A teraz mi povedz, na ktorej bol zabity?

- Na druhej, prosím.

***

- Je krava cicavec? - pýta sa učiteľ žiaka.

- Nie... ale teliatko áno.

ČO JE TO?

Na jar potešenie,
v lete ochladenie,
v jesene obživenie,
v zime oteplenie.
(mortS)

Bielym kvitne,
zeleným narastie,
červeným odpadne.
(oklbaj)

VILIAM TURČÁNY

VIANOCE

Len cencúl cengne pri cencúli -
a strecha celá pod snehom!
A k domu dom sa tíško túli...
Dnu bzučia túžby ako v úli,
aby sa na úl zmenil dom...

Na strome hviezda, pod ním dárky,
varené víno na stole.
Ešte je mráz, no v duchu starký
už letí s túžbou na pole...

Nech strapec hrozná váži kilá,
nech kľč sa farchou prehýba,
nech nikdy táto fľaška milá
na našom stole nechýba!

Pár kytičiek to nie prepych!

Cím by sa mladí zdobili?

Nuž, nech sa i pár makov slepých
rozblíčí v bujnom obilí

i nevädza i kúkoľ kde-tu -
tak pár, dva najviac na hektár:
nech má čo dievča na bukrétu,
nech má čo trhat šťastný párl

A nech, až koncom roku zasa
snehom sa domec pokryje,
radostní v kúte usadia sa,
kde útulno jak v úli je...

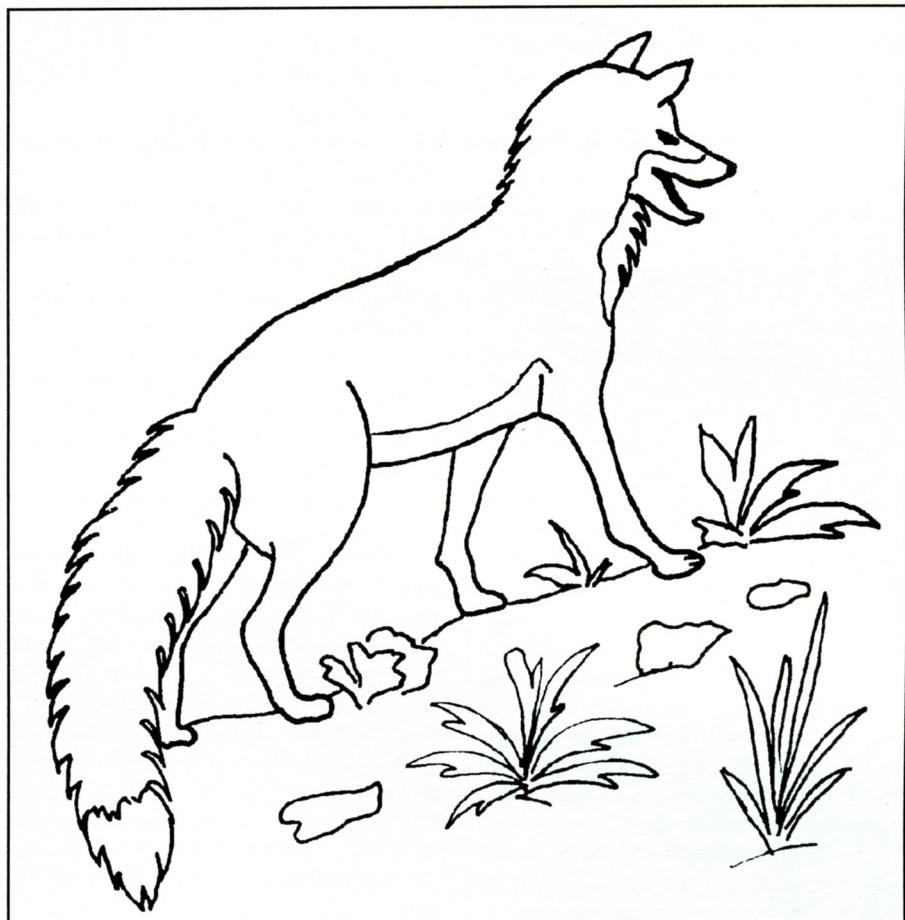
Kým les i pole budú mlčať
dom pod snehom sa rozbučí
piesňami detí, krikom vnúčat...
Tak sladko, sladko bude bzučať
jak dieťa matke v náručí...

MAĽUJTE S NAMI

Dnešnou vašou úlohou bude predstavený obrázok vymaľovať, ale aby sme vám prácu trocha stažili, pokúste sa uhádnuť, ako sa volá toto zvieratko, obývajúce naše spišské a oravské lesy. Najkrajšie malby aj so správnymi odpovedami odmeníme slovenskými knihami.

Z najkrajších malieb predošlého čísla sme vyžrebovali troch výhercov. Sú to: Lucia Dronžeková zo Spišskej Starej Vsi, Cecília Lukašová z Krempáča a Katarína Tisončíková z Chyžného.

NOVÝ MAJSTER

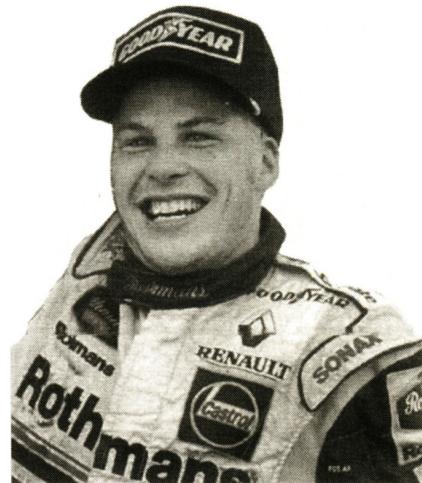
Ludová múdrost hovorí, že jablko nepadá daleko od stromu. Asi takto musí byť, že aj synovia vodičov - pretekárov si obyčajne volia tento ľažký kúsok chleba. Kanadčan Jacques VILLENEUVE mal iba 11 rokov, keď jeho otec Giles, známy jazdec Formuly 1, zahynul počas pretekov v Montreali. Ale aj tak krátke obdobie, ktoré spolu strávili, spôsobilo, že mladý Jacques zatúžil po dojmoch spojených s rýchlosťou. Zbožňoval nielen rýchlu jazdu na automobiloch, ale aj na lyžiach. Otec bol na syna veľmi hrdý, vidiac v ňom svoj odraz. Sám sa sice nestihol stať majstrom sveta Formuly 1, ale jeho dielo dokončil práve syn Jacques 26. októbra t.r. na dráhe Jerez v Španielsku, kde získal zaslúžené majstrovský titul.

Jeho životná cesta mu poskytla mnoho príčin k tomu, aby sa stal - dalo by sa povedať - nezlovným individualistom. Po otcovej smrti ho matka poslala do školy s internátom vo švajčiarskych Alpách, kde čoskoro dospel k presvedčeniu, že svoj osud spojí nie so snehom a horami, ale s asfaltovou pretekárskou dráhou.

V roku 1986 sa Jacques vrátil do Kanady a začal realizovať svoj sen - stať sa vodičom formuly 1. Prihlásil sa do školy J. Russela pre pretekárskych automobilistov, kde sa čoskoro prejavil ako najnadanejší vodič. Vďaka tomu sa po absolvovaní školy mohol prestavať na štyri roky do Talianska, kde zatrátko začal startovať na pretekoch Formuly 3. Potom jednu pretekársku sezónu strávil v Japonsku, kde zdokonaľoval svoje vodičské

majstrovstvo. Zvratným bodom v jeho kariére bol Jacquesov odchod na tri roky do Spojených štátov. Tam v roku 1994 debutoval v náročnej Formule Indy, v rámci ktorej začal dosahovať čoraz väčšie úspechy. Medzi ďalším vyhral slávne preteky „500 milí“ v Indianapolise“ a neskôr dokonca celé majstrovstvá. Počas týchto pretekov sa naučil niekoľko jednoduchých pravd o profesionálnom pretekári, ktoré svojho času stručne zhŕnul bývalý majster sveta Formuly Indy a Formuly 1, Angličan Nigel Mansell: „Sú iba dva druhy vodičov - tí, čo už buchli do steny, a tí, čo do tej buchnú“. Napriek tomu nestal sa nepokojným pochybovačom, ktorému navyše život zastrela rodinná tragédia. Stal sa skôr provokatérom, ktorému stačí, keď ľudia uveria napr. takej konštatácií: Smrť je súčasťou prírody. Nie je teda tým, čoho sa treba obávať.“

Úspechy vo Formule Indy boli pre Jacquesa odrazovým mostíkom do Formuly 1, presnejšie do tímu Franka Williamsa, v ktorom sa stal vodičom č. 1. Startoval v tomto tíme od r. 1995 a od začiatku si počínať veľmi dobre. Už vlasti patril k najobávanejším jazdcom v súperení o majstrovský titul, z ktorého napokon víťazne výšiel Nemec Michael Schumacher. V tomto roku vyštartoval znamenite a po niekoľkých pretekoch z cyklu Grand Prix sa so značným bodovým náskokom ujal vedenia. Potom ho na čele tabuľky vystriedal M. Schumacher, ktorý taktiež získal väčší bodový náskok. J. Villeneuve sa však nevzdal, pomaly nadrábal stratu a pred poslednými pretekmi na dráhe Jerez v Španielsku zostával len o jeden bod za Schumacherom. Ukončil preteky na treťom mieste a získal titul, a to aj napriek nečistému zásahu Schuma-

chera, ktorý úmyselné narazil do Jacquesovho vozidla, ale sa - pre poruchu svojho Ferrari - musel vzdať.

O svojich plánoch do budúcnosti J. Villeneuve na tlačovej konferencii povedal len toľko, že bude štartovať aj na budúci rok. Ako však dopadne, dozvieme sa to až po posledných pretekoch v októbri 1998. Býva v Monte Carlo, kde jazdí dodávkovým automobilom. Často však prichádza do Kanady, kde ho počítajú za národného hrdinu. Poznamenajme ešte, že okrem Jacquesovho otca Gillea štartoval vo Formule 1 aj jeho brat Jacques, ktorý bol zároveň majstrom sveta v pretekoch na snežných skútroch. Všetci spolu majú v mestech Berthierille rodinné múzeum, ktoré v roku 1995 založila Jacquesova matka Joan Villeneuveová.

J.Š.

Hviezdy svetovej estrády

HEATHER SMALL

Ked' sa táto britská vokalistka po prvý raz objavila na estráde, hned' upozornila na seba nielen svojím vzhľadom, ale ajmä hlasom, ktorý možno označiť ako spojenie Nine Simoneovej, Cassandry Wilsonovej a Arethy Franklinovej. Svoju kariéru začínala v populárnej soulovej skupine Hot House, ale slávu získala ajmä vo formácii M People z Manchesteru. V tejto hudobnej metropole došlo koncom 80. rokov k premiešaniu - ako v hudobnom tégliku - rôznych štýlov, ako napr. soul, funky, swing, disco, electro, hi-energy, rare groove, house, garage, techno, hardcore a jungle, a explodovalo obrovskou popularitou tzv. klubovej hudby, nazvanej neskôr dance. Hudobná scéna Manchesteru si vtedy získala prímenie Northern House.

Podľa tohto prímenia spomínaná skupina M People nazvala aj svoj prvý album z r. 1991 *Northern Soul*, v ktorom všetky pesni-

čky spieva samozrejme Heather Small. Jej nízky, matný a zmyselný alt očaril všetkých Britov. Preto neprekvapuje, že aj čoskoro vydaný prvý singel z tohto albumu *Colour My Life* bol za niekoľko týždňov rozpredaný v niekoľkomiliónovom náklade. Kritika vysoko vyzdvihovala jej originálny hlas a tvorivé spojenie klasiky rhythm and bluesa so súčasnými smermi tanecnej hudby. Jej pesničky s hudobným sprievodom M People boli veľmi melodické a mali zaujímavú rytmiku.

V roku 1993 výšiel ďalší album M People s jej pesničkami *Elegant Slumming*, ktorý získal prestížnu cenu Mercury Music, udeľovanú britskými novinármi v kategórii platne roka. Práve počas preberania ceny sa na trhu objavil album *Bizzare Fruit*, ktorý získal štatúus platinovej platne a bol skoro rok na čele britskej hitparády. Skupinu - za najlepšiu produkciu hudby dance - odmenili všetky hudobné časopisy v Európe a sama Heather Smal získala r. 1994 ešte BRIT Awards ako najlepšia britská speváčka. Prednedávnom sa na hudobnom trhu objavil posledný album

M People *Roxy*, ktorý obsahuje o.i. také hity ako napr. *Just For You* a najmä *Avalon*, v senzáčnej (podľa britskej tlače) interpretácii Heather Small. (jš)

SVETRE

Dá sa povedať, že sú nezničiteľné, nosia sa totiž po celý rok. Hrubšie a teplejšie, v zime, ale aj počas jari či jesene, kym tenšie, jemnejšie - zdobia nás aj počas letných večerov. Od kedy svet spoznal pleteniny, svetre sú neodmysliteľnou súčasťou nášho odievania. Menila sa, alebo skôr vyvíjala len ich forma, fazóna, kvalita materiálu, čiže vlny (prirodzenej i umelej), no a spôsob pletenia, vďaka čomu máme dnes na výber veľké množstvo svetrov, svetrikov, pulórov a iných pletení rôznych farieb, s rozmanitými vzormi a vypracovaním - krátke, dlhšie, voľné, tesnejšie, zapínané, jedno- i viacfarebné atď. Snáď naše modely vám pomôžu vo voľbe tejto pohodnej, praktickej a stále módnej časti oblečenia. (js)

CHOROBY KOŃCZYN BYDŁA

Choroby kończyn u bydła nie mają tak wielkiego znaczenia jak u koni, odbijają się jednak na ogólnym stanie zdrowia i na mleczności. Objawem choroby kończyn jest zawsze kulawizna. Aby dokładnie ustalić przyczynę kulawizny, należy obejrzeć całą nogę zwierzęcia. Po podniesieniu jej ogląda się racice. W tym celu należy je oczyścić szmatką, sprawdzić, czy w podeszwie nie tkwi ostry przedmiot (np. gwóźdź, drut, szkło) oraz czy nie ma skałeczeń i odgnieć. Ranę należy obmyć ciepłą czystą wodą i posmarować jodyną. Jeżeli skałeczona jest duża powierzchnia, trzeba obwiązać racicę czystym płótnem. Niezależnie od tego trzeba wezwać lekarza.

Przyczyną kulawizny może być także nadmierne wyrośnięcie rogu kopytowego. Racice są wtedy znacznie dłuższe od normalnych a zwierzę porusza się z trudem. Róg kopytowy nadmiernie wyrasta wskutek bra-

ku ruchu, a więc najczęściej w zimie. Nadmiernie wyrośnięty róg trzeba obciąć. W tym celu należy zaprowadzić zwierzę do kowala, lub lepiej do lecznicy. Po obcięciu rogu zwierzę w krótkim czasie przestaje kuleć. Czasem następuje przerwanie wiązadła w szparze międzyracicznej. Zwierzę wtedy silnie utyka. Przy oglądaniu racic widać w szparze strupy i sączącą się krew, przy czym dotykanie sprawia zwierzęciu ból. W takim wypadku należy całą racicę a szczególnie szparę międzyraciczną dobrze wymyć czystą ciepłą wodą i opłukać roztworem nadmanganianu potasowego (6 - 8 kryształków na 1 litr wody) lub Rivanolem czy wodą utlenioną. Po przemyciu owinąć racicę czystym płótnem. Niezależnie od tego trzeba wezwać lekarza.

ZAPALENIE STAWÓW - u bydła spotyka się je często. Przyczyny schorzeń stawów są różne. W niektórych rejonach kraju przywiązuje się krowom między nogami drągi, aby ograniczyć im swobodę ruchów na pastwisku. Jeżeli krowę taką przestraszy się, albo gdy mocno tną ją gzy, wówczas zaczyna szybko uciekać a drag obija jej nogi. Czasem obicia są tak silne, że w okolicy stawu nad-

garstkowego (przedniego kolana) mogą wystąpić obrzęki. Jeżeli w oborze jest kilka krów i wszystkie spuszczają się z łańcuchów jednocześnie, łatwo może któraś - przepychając się - uderzyć się o futrynę drzwi i uszkodzić sobie staw biodrowy. Przy skakaniu przez rowy czy ogrodzenia, przy złym stąpieniu na wybojach może również nastąpić uszkodzenie stawu i jego zapalenie.

Zapalenie stawów zdarza się również po przebyciu niektórych chorób zaraźliwych, jak brucelloza, pryszczyca, po porodzie i przy reumatyzmie. Zapalenie stawów powoduje kulawiznę. Przy obmacywaniu chorego stawu stwierdza się ciepły, bolesny obrzęk. Na obrzękłe stawy należy zrobić okład ciągający. Kawałek czystego płótna zwilża się płynem - roztworem sporządzonym z tabletek Alacet lub wodą zmieszana pół na pół 3% octem i przykłada się na obrzękłe miejsce, obwiązując jeszcze całość szmatką, aby okład nie spadła. Taki okład spełnia swoje zadanie tylko wtedy, gdy jest wilgotny. Dlatego też mniej więcej co godzinę trzeba go zwilżyć tym samym płynem. Jeżeli obrzęk występuje w miejscu, w którym trudno jest przyłożyć okład, zastępuje się go gliną rozrobioną

ZUZKA VARÍ

ČO NA SVIATKY?

KAPOR V ASPIKU. 1kg kapra, 150 g koreňovej zeleniny, korenie, ocot, sol', voda.

Očistenú a vypitvanú rybu pokrájame na niekol'ko častí alebo - ak je menšia - vložíme v celku do vriacej vody, v ktorej sa varí očistená a pokrájaná zelenina a do ktorej sme pridali korenie, ocot a sol'. Rybu varíme 8 - 10 minút (podľa veľkosti). Po uvarení ju vyberieme a necháme vychladnúť. Vychladnutú rybu poukladáme na misu, ozdobíme kolieskami vajca uvareného na tvrdzo, kolieskami citróna, zeleným petržlenom, uvarenou mrkvou, potom zaļeme vlažným aspikom a necháme stuhnuť.

HAMBURSKÉ BRAVČOVÉ STEHNO. 400 g bravčoviny zo stehna, 20 g masti, 20 g cibule, 40 g slaniny, 80 g kyslých uhoriakov, 80 g mrkvy, 40 g zeleru, 20 g petržlenu, 30 g hladkej múky, 1 dl kyslej smotany, sol', voda.

Mäso popretahujeme prúžkami slaniny, kyslých uhoriakov a zeleniny a opečieme ho zo všetkých strán na masti. Potom pridáme zvyšok pokrájanej zeleniny, pokrájanú cibuľu a spolu ešte popražíme. Potom ho podlejeme vodou, posolíme a prikryté dusíme. Mäkké mäso vyberieme a pokrájame. Šťavu zahustíme zátrepkou z kyslej smotany a múky, povaríme, pretrime a nalejeme na pokrájané

mäso. Podávame s knedľou, makaronmi, ryžou, ba aj zemiakmi.

PEČENÁ HUS. 1 hus (vyberáme takú, ktorá má najmenej tuku), sol', majorán, jablko, voda.

Očistenú hus vypitveme, umyjeme, odrežeme nohy a krk, zahneme jej krídla. Posolíme ju zvonku i znútra a necháme 2-3 hodiny stáť, aby sol' presiaľala do mäsa. Potom ju znútra posypeme majoránom, vložíme do nej jablko, dáme na pekáč, podlejeme vodou a pečieme. Počas pečenia ju polievame vlastnou šťavou. Ked' je už asi z troch štvrtín upečená, zlejeme masť a hus dopečieme do červena. Podávame s knedľou a dusenou kapustou.

HOLŠTAJNSKÝ REZEŇ. 300 g teľacieho mäsa, 60 g šunky, 60 g kyslých uhoriakov, 10 g hladkej múky, voda, sol', 4 vajcia.

Tel'acie rezne odblaníme, naklopeme, posolíme a na masti z obidvoch strán sprudka opečieme. Podlejeme ich vodou, pridáme posekanú šunku a chvíľu podusíme. Potom ich vyberieme, uložíme na misu a na každý rezeň dáme volské oko. Šťavu zaprášíme múkou, povaríme a nalejeme k rezňom. Zdobíme ich pokrájanými kyslými uhorkami.

Volské oká pripravujeme tak, že panvu na lievance vymastíme, zohrejeme a do každej prieħlbinky vyklopíme jedno vajce, ktoré necháme pomaly stuhnuť. Posolíme už stuhnuté. Žltok má byť polotekutý. Vyberieme ich vidličkou alebo lyžičkou.

ZAKÁĽAČKOVÁ POLIEVKA. 2 dl bravčovej krvi, 30 g masti, 60 g cibule, 30 g krúp, voda, sol', majorán, cesnak, čierne korenie.

Očistenú, posekanú cibuľu zapeníme na masti, pridáme umyte krúpy, zalejeme vodou a varíme. Pred dovarením prilejeme krv, osolíme, okoreníme, pridáme rototretý cesnak, majorán a spolu dovaríme.

ŠALÁTY

ŠALÁT Z KYSLEJ KAPUSTY. 600 g kyslej kapusty, 100 g cibule, 20 g cukru, 20 g údenej slaniny, voda, sol', ocot.

Vriacu vodu s octom, sol'ou a cukrom vylejeme na kapustu s pokrájanou cibuľou. Prikryjeme ju a necháme vychladnúť. Potom ju premiešame a polejeme rozpraženou údenou slaninou pokrájanou na kocky. Cibuľu môžeme pridať aj po sparení kapusty, avšak sparená je chutnejšia.

FAZUĽOVÝ ŠALÁT. 280 g suchej fazule, 100 g cibule, 20 g cukru, 20 g oleja, voda, sol', čierne korenie, bobkový list, ocot, pažitka.

Umytú fazuľu dáme do osolenej vody s bobkovým listom, uvaríme a scedíme. Do scedennej vody zamiešame cukor, ocot a olej, fazuľu zalejeme a pridáme cibuľu pokrájanú na tenké lístky. Vrch posypeme čiernym korením a posekanou pažitkou.

MÚČNIKY

VIANOČKY. 1 kg krupicovej múky, 150 g práškového cukru, 150 g masla alebo margarinu, 40 g droždia, 3 žltky, 1/2 l mlieka, sol'.

na rzadkie ciasto wodą zmieszana pół na pół z 3% octem. Okład z gliny trzeba co jakiś czas polewać rozcieńczonym octem, aby gлина nie zaschła.

ZWICHNIĘCIA I ZŁAMANIA - mogą powstać u bydła przy przeskakiwaniu przez przeszkodę, na przykład przez ogrodzenie lub rów, po potrąceniu przez jadący pojazd, wskutek poślizgnięcia się lub przewrócenia.

Zwichnięta kończyna jest lekko zgięta w chorym stawie i obrzękła. Chodząc zwierzę kuleje. Obmacywanie i zginanie nogi w chorym stawie sprawia zwierzęciu ból. Jeżeli kulawina trwa 1 - 2 dni, należy zwierzę umieścić na miękkiej ściółce a na chory staw zrobić podobny okład jak wyżej. Dalsze postępowanie jest podobne jak przy zapaleniu stawów. Po 2 - 3 dniach zmienia się okład na rozgrzewający, stosując zamiast octu spisytus.

Przy złamaniu kości zwierzę nie opiera się na chorej nodze, która zwisa bezwładnie. Zwierzę takie przeznacza się na ubój. Przy bardzo cennej sztuce wezwany lekarz orzeknie, czy złamanie wogóle nadaje się do leczenia.

HENRYK MĄCZKA

PRAWNIK

UPRAWNIENIA MATKI

Jeżeli dziecko nie ukończyło czterech lat, to bez zgody matki nie wolno zatrudniać jej w godzinach nadliczbowych lub w porze nocnej. Również nie może ona zostać wydelegowana poza stałe miejsce pracy do innej miejscowości. Uprawnienie to przysługuje jej nawet wtedy, gdy mieszka np. z babcią, która jest w stanie zaopiekować się dzieckiem. Przedawca nie może wyciągnąć w stosunku do matki żadnych konsekwencji służbowych. Gdy karmi ona dziecko piersią, ma prawo do dwóch płatnych przerw po 1/2 godziny, a przy dwojgu lub więcej dzieciach - 2 razy po 45 minut. Może domagać się też, aby obie przerwy udzielone jej były łączne. Jeżeli matka pracuje krócej niż 6 godzin, nie przysługuje jej przerwa.

SPADEK

Można dziedziczyć na podstawie przepisów kodeksu cywilnego (z ustawy) lub na podstawie testamentu. W pierwszym przypadku dziedziczy małżonek i dzieci. Otrzymują one równe części, ale małżonek nie może mieć mniej niż 1/4 spadku. Jeżeli żona rozwiodła się z mężem przed jego śmiercią, to nie dziedziczy po nim. Gdy małżeństwo nie miało dzieci, po zmarłym dziedziczy żona, jego rodzice i rodzeństwo. (żona nie może otrzymać mniej niż 1/2 całości, pozostały równe części). By załatwić formalności związane ze spadkiem, należy wnieść do sądu wniosek o stwierdzenie praw do spadku.

BEZPŁATNE PRZEJAZDY

Od 30 sierpnia br. obowiązują nowe przepisy o dokumentach uprawniających do bezpłatnych przejazdów koleją, autobusem, tramwajem lub metrem. Dzieci do lat 4 - wystarczy oświadczenie opiekuna o wieku dziecka. Dzieci i młodzież szkolna niepełnosprawni - legitymacja szkolna dla uczniów dotkniętych infekcją lub niepełnosprawnością. Dzieci i młodzież nie uczęszczających do szkoły - legitymacja np. Polskiego Związku Niewidomych, Polskiego Związku Głuchoniemych lubświadczenie lekarskie stwierdzające niepełnosprawność. Inwalidzi wojenni i wojskowi zaliczeni do I grupy inwalidów - ksiązeczka inwalidy wojennego (wojskowego). Podstawa: Dz. U. nr. 101 z 28 sierpnia 1997 r., poz. 641).

TOWAR Z WADĄ

Gdy kupiliśmy tzw. bubel, mamy prawo zwrócić go i domagać się zwrotu pieniędzy. Takie prawo przysługuje nam nawet wtedy, je-

sli w sklepie wisi wywieszka: „Reklamacji nie przyjmujemy”. Kiedy zgłosimy reklamację wadliwego towaru, sprzedawca musi wymienić go na wolny od wad lub wadę od razu usunąć. Nie może on wymienić rzeczy na inną, gdy wcześniej już ją wymieniał lub naprawiał. Możliwe jest bowiem, iż cała seria ma wady. Jeżeli natomiast w chwili dokonywania zakupu wiedzieliśmy o wadzie, rzeczy tej nie będziemy mogli reklamować. Możemy też nabyć wadliwy towar, ale tylko po obniżonej cenie.

PODATEK OD DAROWIZNY

Zgodnie z ustawą obdarowani i spadkobiercy płatą podatek, gdy wartość pieniędzy, rzeczy lub praw majątkowych, nabytych od jednej osoby w ciągu 5 lat, przekracza 7510 zł - w przypadku I grupy podatkowej (małżonek, dzieci, wnuki, prawnuki, rodzice, dziadkowie, pradziadkowie, pasierbowie, zięciowie, synowe, rodzeństwo, teściowie, ojczym i macocha), lub 5670 zł - w przypadku II grupy podatkowej (dzieci, wnuki i prawnuki rodzeństwa, również rodzeństwo rodziców, rodzeństwo małżonków oraz małżonkowie rodzeństwa, małżonkowie innych zstępnych - mąż wnuczki, prawnuczki, żona wnuka, prawnuka), i wreszcie 3820 zł - w przypadku III grupy podatkowej (wszystkie inne osoby). Podstawa: Dz. U. z 1997 roku nr. 34, poz. 209.

ŚWIADECTWA NFI

Tylko do 15 grudnia 1997 r. wszystkie osoby, które jeszcze nie posiadają świadectwa udziałowego NFI (z powodu braku miejsca stałego zameldowania) mogą je odbierać. W każdym województwie jeden z oddziałów PKO BP zajmie się wydawaniem zaległych świadectw. Podstawą do otrzymania dokumentu jest wylegitymowanie się przez uprawnionego dowodem osobistym. Cena świadectw nie uległa zmianie, nadal kosztują 20 zł. Osoby, które nie posiadają dowodów, powinny jak najszybciej zająć się ich wyrobieniem. Bezdomnym pomaga w tym Towarzystwo Pomocy im. Brata Alberta.

REMONTY NA RATY

W tym roku na poczet przyszłego remontu mieszkania lub domu można dokonać zakupów, np. armatury, urządzeń instalacji sanitarnej, gazowej i elektrycznej oraz klimatyzacyjnej. Koszt potrzebnych do remontu mieszkania przedmiotów (przez trzy kolejne lata: 1997, 1998 i 1999) można łącznie odliczyć od podatku - tj. 2047,50 zł, a na remont domu 2457 zł. W każdym roku od obliczonego już podatku dochodowego odlicza się 19 proc wydatków poniesionych na remont (aż do wyczerpania ulgi). Nie można jednak odliczyć mniej, niż 245,70 zł. Oczywiście należy pamiętać o rachunkach (zakupów dokonywać na rachunki).

HVIEZDY O NÁS

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Najbližšie obdobie ti prinesie trochu rôznych zmien, predovšetkým v osobnom živote. V súvislosti s tým sa o.i. musíš viacej venovať rodine, ktorú si trochu zanedbal. Značnú pozornosť budú vyžadovať finančné otázky, ale s úspechom môžeš počítať až koncom mesiaca. Nezabúdaj na vlastné zdravie.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Všetko nasvedčuje tomu, že mesiac bude dosť zaujímavý, ale aj veľmi rušný. Presvedčíš sa o tom už v prvých dňoch. Vtedy sa naskytne príležitosť zlepšiť si hmotnú situáciu. Asi v polovici mesiaca sa ti nakopí veľa problémov, ktoré budete musieť riešiť veľmi pozorne. Zato koncom mesiaca je pravdepodobné príjemné spoločenské stretnutie.

RYBY (19.2.-20.3.)

Už v najbližších dňoch sa ocitneš v úplne novej situácii, ktorá t'a natol'ko prekvapí, že nebudeš vedieť, ako sa máš zachovať. Čoskoro však vysvetlíte, že sa vlastne nič nestalo, len ty sa budeš musieť trochu zmeniť. Koncom mesiaca t'a čaká vážne životné rozhodnutie, o ktorom už dlhší čas rozmyšľaš.

BARAN (21.3.-20.4.)

V nastávajúcich dňoch sa iste nebudeš stárať na nudu a dlhú chvíľu. Ocítneš sa totiž v centre nových udalostí, ktoré t'a potešia a pomôžu vyriešiť starosti, ktoré t'a už dlhší čas trápili. Chop sa iniciatív, čo môže spôsobiť, že sa pred tebou otvoria nové možnosti. Je na tebe, aby si ich nepremárnili.

BÝK (21.4.-20.5.)

Celkovo t'a čaká dobrý mesiac, aj keď nie je vylúčené, že sa môžeš dočkať trochu sklamania v istej záležitosti, o ktorej si bol stopercentne istý, že bude mať šťastný koniec. Polož si otázku, či tvoja istota nebola natol'ko veľká, že si sa prestal starať o svoje záležitosti. Ešte nie je všetko stratené: chop sa iniciatív a môžeš ešte veľa napraviť bud' zmeniť na tvoj prospech.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Onedlho t'a v zamestnaní čakajú viaceré dôležité rozhodnutia. Budete musieť rátať so zmenami, ktoré - čo sa v najbližšom čase ukáže - môžu byť najlepším východiskom zo situácie. Musíš si však všetko dobre premyslieť a potom dôsledne a energicky konat'. V rodine sa vyskytne trochu problémov a starostí, ktorým musíš venovať viac pozornosti. Všetko sa však skončí dobre.

RAK (22.6.-22.7.)

V práci by malo byť všetko dobre, ba ani v osobnom živote sa nebudeš mať na čo stážovať. Síce nebude to všetko úplne ideálne, ale napr. isté dôležité pranie, na ktorého splnenie už oddávna čakáš, sa konečne uskutoční. V tomto mesiaci sa tiež nevyhneš istým finančným problémom, ale do konca mesiaca sa všetko urovná.

LEÓN (23.7.-23.8.)

Môžeš očakávať, že po nevelmi príjemných zážitkoch z uplynulého obdobia sa konečne obzor vyjasní. Máš veľkú možnosť vyhnúť sa všetkým t'ažkostiam, s ktorými si sa boril už niekoľko týždňov. Síce niekoľko otázok týkajúcich sa práce, ale aj rodiny, si bude vyžadovať tvoju zvýšenú pozornosť, ale po čase sa všetko začne postupne obracať k lepšiemu.

RANNA (24.8.-23.9.)

Mal by to byť pre teba významný mesiac. Pravdepodobne sa budeš musieť odhodlať k viacerým dôležitým rozhodnutiam, ktoré budú mať podstatný význam pre tvoju budúlosť'. Na druhej strane isté nedorozumenie s niekym blízkym ti trochu pokazí náladu, ale nemalo by to trvať dlho. Nezabúdaj, že aj po bûrke zasvetí slniečko.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Nezdá sa ti, že ovzdušie okolo teba je trochu napäté? Rád mávať iné názory ako ostatní a preto t'a baví diskutovať, prípadne iným spôsobom prejavovať svoju mienku. Nepreháňaj s tým, tvoje okolie je už večnými spormi naozaj unavené. Snaž sa priznať pravdu aj niekomu inému. Nemusíš predsa vždy tvrdiť, že čierne je biele alebo opačne.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Najbližší mesiac bude pre teba veľmi rozmanitý, diferencovaný, v ktorom sa budú striedať dobré dni s horšími. Predovšetkým musíš zachovať pokoj a neplašiť sa. So svojimi t'ažkosťami si poradiš, len t'a to bude stáť trochu nervov a námahy. Ostatne nebude to s tebou tak zle - tých dobrých dní bude značne viac ako zlých. Tak teda hore hlavu!

STRELEC (23.11.-21.12.)

Pravdepodobne v najbližšom období sa ocitneš v dosť ošemetnej situácii, z ktorej, aspoň spočiatku, nebudeš vedieť vybýdnuť'. Musíš si všetko dobre premyslieť'. V zamestnaní t'a čaká istá zmena, ktorá ti sice nebude po vôle, ale nemáš iné východisko. Trochu diplomacie z tvojej strany veci iste neuškodí a uľahčí ti prispôsobiť sa novým podmienkam. (jš)

NÁŠ TEST

Podliehaš vplyvu planét?

1. Uznávaš niekedy životnú zásadu „cez mŕtvoly k cieľu“?
2. Si žiarlivý?
3. Pomáhaš priateľom, keď to potrebujú?
4. Rád sa pozeráš do ohňa?
5. Si považovaný za osobu spoločenskú a atraktívnu?
6. Máš dostačok sebaistoty?
7. Dôveruješ ľuďom, ktorí sú neprirodzené zdvorili?
8. Súhlasiš s názorom, že život je boj?
9. Často vnucuješ ľuďom svoje názory a presvedčenia?

10. Si výrečný?

11. Rád robíš niečo, čo vyžaduje veľkú fyzickú námahu, ale je pre teba príjemné?

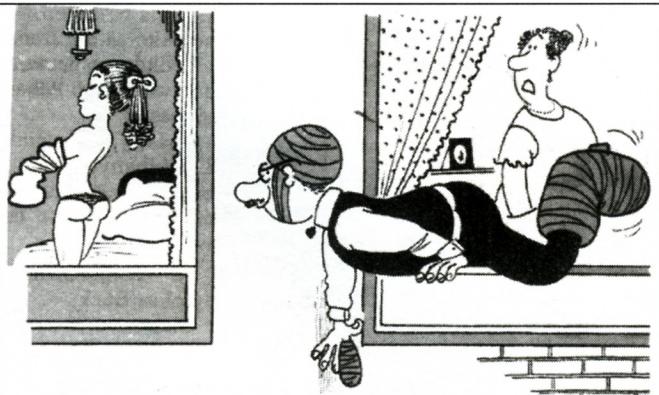
12. Dobre sa cítis v spoločnosti iného pohlavia?

13. Dokážeš sa brániť pred kritikou, útokmi a výčitkami?

Za každú odpoved „áno“ si pripočítaj 5 bodov a za odpoved „nie“ nič.

VÝSLEDKY

30 - 65 bodov: Vyzerá na to, že tvoje planéty ti dali energiu do boja a práce. Si aktívny a dokážeš usmerňovať iných. Tvrdošitosť a sústredenosť, s ktorou realizuješ svoje zámery, prinášajú väčšinou žiaduce výsledky. Keď sa ocitneš pred prekážkami, ničiš ich bez akýchkoľvek zábran. Si zaujímavý typ človeka a do každej spoločnosti pri-

– Emil, vari ti jedna lekcia nestačila? Chceš byť ďalšie dva týždne v nemocnici?

Farár letí prvý raz v živote lietadlom. Letuška mu ponúka koňak. Farár sa pytá;

- V akej výške letíme?
  - Asi desaťtisíc metrov.
  - Tak si prosím radšej mineku. Tak blízko k šéfovi...

Vyboliekaná pani k taxikárovi:
- Ste voľný?
- Áno.
- K svadobnej sieni, prosím.
Rýchlo!

- Tak voľný zasa nie som!

- Na dve veci v tomto podniku kladiem najväčší dôraz, - hovorí šef novému účtovníkovi. - Prvá je čistota. Očistili ste si topánky na rohožke pred dverami?

- Áno, pravdaže.
  - Dobre. Druhé, čomu pripíjem najväčší dôraz je pravdnosť. Pred dverami nijaká zožka nie je.

Riaditeľ veľkej firmy sa konečne rozhodol utiahnuť na odpočinok. Všetci si vydýchli. Pri rozlúčkovom obede prednášali

náša silu a radosť. Máš rád pocit vlastnej sily, boj, diskusiu a ostrý vtip. Dráždi ňa však - aj keď si to vážiš - cudzie prvenstvo, intelektuálna prevaha bud' vyšie postavenie. Nechceš zaostávať. Si dobrým, ale náročným šéfom. Vďaka svojej bystrosti više znamenite organizovať prácu sebe a iným. Snažíš sa vždy podporiť priateľov.

O - 25 bodov: - Nevyužívaš správne silné črty svojho charakteru. Častejšie sa prejavujú v agresii, ktorá je mimovoľne namierená proti iným, aj keď si neuvedomuješ, čo robíš. Máš veľmi zložitú povahu, čo zvlášť silne pocitujú tvoji blízki. Tvoj vzťah k iným je plný podozrievavosti. To ťa už dopredu mobilizuje do boja, ktorý by vôbec neboli nutný. Príliš často sa posmievajú iným, ponižuješ ich bud' si ich jednoducho nevšímaš. Potom sa čuduješ, že sa ti odplácajú tým istým! Zmeň svoj vzťah k iným, ale aj k sebe samému!

MENO VEŠTÍ

CECÍLIA - dosť zriedkavé meno, nielen v mestách, ale aj na dedinách. Cecília je najčastejšie blondína alebo žena s gaštanovými vlasmi, stredne vysoká, s peknou, súmernou postavou, ale so sklonom k obezite. Máva pekné, veľké a okrúhle modré oči, niekedy sivé alebo zelenkasté, zdravú, ružovú pleť a pomerne široké ústa. Má zdravý, príťažlivý vzhľad, ako zrelá broskyňa. Ako dospelá dievčina sa pohybuje ľahúčko, plynule a pôvabne, akoby sa ani zeme nedotýkala. Od malička je trochu zahľadená do seba; často samotárka, má neobvyčajne bohatý vnútorný život. Má rada prírodu, pozná množstvo rôznych bylín, stromov, krov, kvetov, zvierat a vtákov. Jej náklonnosť pociťujú aj zvieratá či vtáky a tiež sú jej naklonené. Napr. psy na ňu neštakajú a neútočia a včely či osy neštípu. Dobre sa vyzná v ľudo-vom liečiteľstve a využívaní bylín pre liečebné účely. Vie dobre predpovedať počasie, krupobitie, búrku, sneženie, ba aj budúcu úrodu, vešťiť z dlane a postaviť horoskop, ktorý sa - ako neskôr obyčajne vysvitne - vo veľkej miere zhoduje so skutočnosťou.

Cecília miluje široké priestory, vzduch, zeleň a čistú vodu, neznáša zimu a tmu. Ked' spí, často pri nej horí malá nočná lampička. Má pevnú, dalo by sa povedať vrodenú intuiciu, akoby mala príslovečný šiesty zmysel. Je nežná, citlivá, stále usmiate, trpezlivá a zdanlivá bezbranná. Ľudia ju nazývajú rusalkou alebo vílou a majú ju radi, kedže robí všetko pre ich dobro. Je zaujímavé, že zlí ľudia, klamári a nepoctivci sa v jej spoločnosti cítia zle a vyhýbajú sa jej.

Cecília má rada kvety, najmä ruže, sladkosti, jednoduché oblečenie a romantickú hudbu. Má vynikajúcu pamäť, čo jej uľahčuje štúdium a neskôr prácu v povolaní. Spolupracovníci ju priam zbožňujú, aj nadriadení si ju vážia za jej svedomitosť a dobrú prácu, zato kolegyne ju nemajú rady a všetko jej závidia. Vďaka svojej intuícii sa Cecilia veľmi dobre vydáva za múdreho a rozvážného muža, ktorý ju vo všetkom poslúcha. Máva dve-tri deti, ktorým dáva dosť zriedkavé mená. Je výborná matka, kuchárka a gazdiná. Len zriedkavo chorľavie a dožívava sa vysokého veku. (jš)

S N Á R

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Obdivovať niečo - ľudia sa uchádzajú o tvoje priateľstvo.

Obdivovaný byt' - chráň sa pred lichôtkami.

Obed, byť pri ňom - pozvanie na slávnosť?

Obedovať - bezstarostný život; s niekým iným - bohatstvo.
Obesený byť - budeš mať vysoké zárobky; sám seba vidieť - nešťastie; niekoho iného vidieť - oneskoríš sa na dôležitú schôdzku.
Obez' priniesť - budeš odmenený za dobré skutky; vidieť - voči rodine si neúprnosný

Obchodníka vidieť - tvoj blahobyt sa zvýši; vyjednávať s ním - súdny proces.

Objednávku dostať - dostaneš príjemný list; dať - ľudia ťa nemajú radi.

Obličaj vlastný vidieť - budeš nemocný; veľmi bledý - t'ažká nemoc; ošklivý - starosti; krášliť si - pre ženy úspech, pre mužov výsmiech; veľmi jemný vidieť - mužovi syn a žene dcéra sa narodí; zakrývať si - dostaneš zlé správy; vlastný vo vode vidieť - čest', dlhý život.

Obojok - vel'ká strata.

Obor, vidieť ho pred sebou - dostaneš dedičstvo.

Obruč - rád sa nevinne zabaviš; na sud naražat' - nadviažeš nové známosti.

Obytný dom, vlastný - blahobyt; kupovať - stratis priateľa.
Občakovať nízkeho - miňať nevinné záradky.

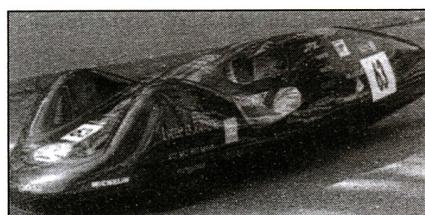
Obžalovať niekoho - máš pevné zásady.

Obžalovaný byt' - budeš zbavený podozrenia.

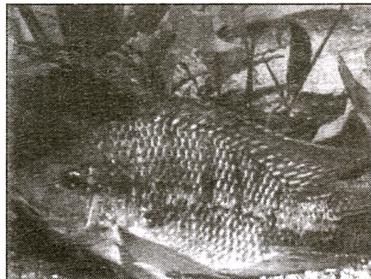

CENA PRE B.B. Slávna francúzska herečka Brigitte Bardotová je už oddávna známa ako veľká ochrankyňa zvierat. V tejto oblasti dosiahla veľa úspechov a získala mnohých nasledovníkov. V tomto roku B.B. zaznamenala ďalšie úspechy - dostala dve ceny. Prvá z nich je literárna cena, ktorú jej udelenili v Taliansku za šikovne napísanú autobiografiu *Iniciály B.B.*, ktorá v talianskom preklade má názov *Mi Chiamano B.B.*. Aj keď knihu ju „stála“ hodne nepríjemných chvíľ, vtom najmä súdny proces s bývalým manželom J. Charriérom a synom, ktorým sa niektoré úryvky knihy nepáčili, priniesla jej ďalšiu slávu a, samozrejme, veľké peniaze. Totiž autobiografia, obsahujúca veľmi dôverné vyznania slávnej hviezdy, ktorá kedy si viedla veľmi búrlivý život, vyšla v mnohomiliónovom náklade a bola preložená do 18 jazykov. Cenu preberala osobne v spoločnosti posledného manžela B. D'Ormalea. Nevedno však, čo ju tešilo viac, či popularita knihy alebo ďalšia cena, ktorú jej práve v tom čase udelenio UNESCO za boj pre obranu zvierat. Na snímke: B. Bardotová so svojím najmilším kocúrikom.

TO JE ÚSPORNOSŤ! Za veľmi silného dažďa sa v meste Silverstone vo Veľkej Británii uskutočnili tradičné preteky automobilov, ktoré štartovali s jedným litrom benzínu v nádrži. Ich úlohou bolo prejsť čo najdlhšiu úsek na tomto malom množstve pohonných látok. V súťaži zvíťazil francúzsky automobil Microjouel, ktorý napriek nepriaznivému počasiu a prederavenej pneumatike prešiel - až sa nechce veriť - rovných 2788 kilometrov, čím vytvoril nový svetový rekord. Druhé miesto obsadilo vozidlo zo známej francúzskej automobilky Peugeot, ktoré spotrebovalo liter benzínu na zdolanie „len“ 2234 km. Na snímke: víťazný automobil.

RYBA AKO DARCA. Pri rôznych transplantáciách (napr. srdca, pečene, obličiek a pod.) sa obyčajne využívajú orgány iného človeka. Možno to mnohých prekvapí, ale vhodným darcom pre človeka sa raz môže stať aj ryba. Kanadskí vedci chcú transplantovať geneticky upravené tzv. langerhansenové ostrovčeky z podžalúdkovej žľazy pestrofarebného ostrieža dečom chorým na cukrovku a použiť ich ako prostriedok na liečenie. Malí cukrovári by sa tak mohli vyhnúť nepríjemným injekciám. Bunky totiž vyrábajú inzulín nutný na odbúravanie cukru. Doteraz

za najnajdejnejšieho darcu vedci považovali prasatá. Ale ostrieže majú svoje výhody - možno ich chovať vo veľkom množstve, navyše bunky z nich sa dajú ľahšie izolovať a po transplantácii sú odmietavé reakcie organizmu prijímateľa slabšie a zvládnuteľnejšie. Dokonca sa možno úplne vyhnúť imunosupresívym látkam, ktoré sa po transplantácii podávajú kvôli lepšiemu prijímaniu transplantátu. Na snímke: plávajúci darca orgánov.

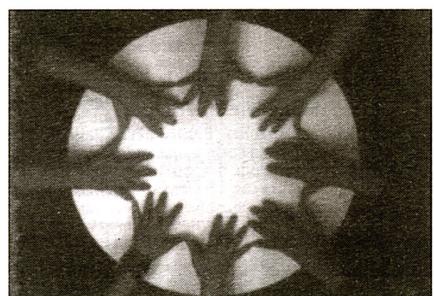
VRTOCHY VEĽKÝCH HVIEZD. Filmové hviezdy - ženského i mužského pohlavia - vždy mávali a majú aj dnes svoje vrtochy. Niekedy celkom neočakávané. Tak napr. Tom Hanks si želá, aby ho každý - počas nakrúcania filmu - tituloval „sir“. Je to, ako je známe, anglický šľachtický titul, ktorý môže

udeliť len britská kráľovná veľmi zaslúženým osobám. Naproti tomu Kevin Costner žiada, aby mal neprestajne k dispozícii bielu limuzínu so šoferom, trénera fitness a osobitného kuchára, ktorý by varil len pre neho. Mickey Rourke má len jednu požiadavku - na každé želanie čerstvo vytlačenú šťavu z mrkví. Jack Nicholson podpisuje zmluvu na novú filmovú úlohu len pod podmienkou, že počas nakrúcania filmu nebude pracovať viac, ako štyri dni týždenne. Dosť obťažné sú napr. vrtochy Jane

Seymour, ktorá si vlasy umýva len v dažďovej vode z Londýna. Výrobcom teda nezostáva nič iné, len dovážať dažďovku z Anglicka. Iná hviezda, Kim Basingerová, si zase umýva vlasy výlučne v minerálke Evian z Francúzska, ktorú Sharon Stoneová musí mať vždy svojho komorníka a desiatich ochranárov. Julia Robertsonová si zase nesadne na žiadnu stoličku, ktorá nebola predtým dobre zdezinfekovaná. Na snímke: K. Basingerová s manželom.

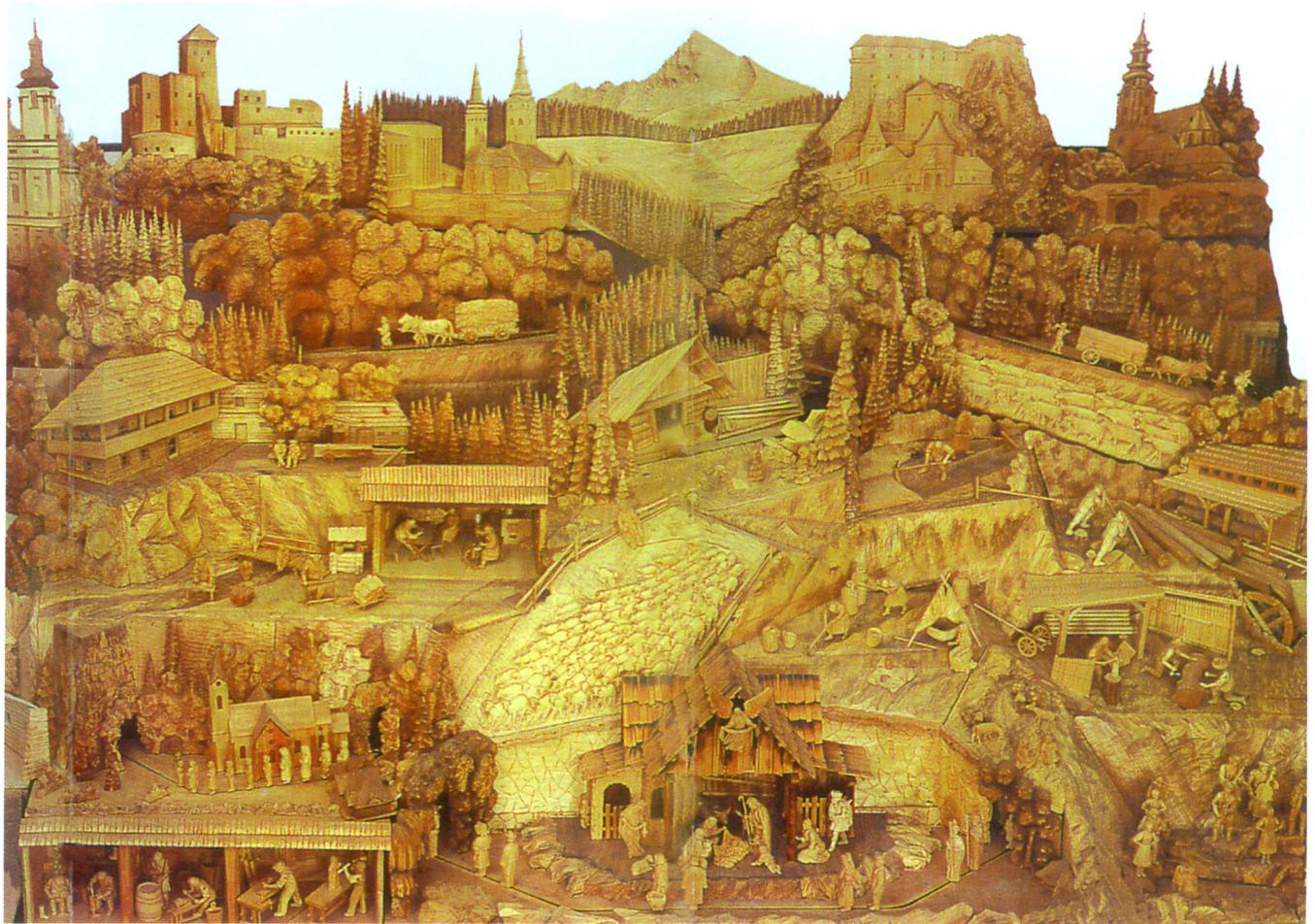
LOVCI DUCHOV. Či duchovia naozaj sú, nevieme. Existujú však lovci duchov, ktorí vraj majú na to svoj spôsob. Stretávajú sa v londýnskom Klube milovníkov duchov, ktorý vznikol ešte v polovici minulého storočia. Členmi klubu sú aj známe osobnosti. Súčasným predsedom je Peter Underwood, autor mnohých kníh o duchoch. V Nemecku je známym lovcom duchov Hans Bender, riaditeľ Ústavu pre výskum hranicných javov psychológie a psychohygieny vo Freiburgu. Duchmi sa zaobrája aj oxfordský Ústav psychofyzikálnych výskumov. Najslávnejším lovcom duchov bol Harry Price, ktorý zomrel v roku 1948. Skúmal nadprirodzené javy, zaobral

sa astrálnou fotografiou a podvodmi v tejto oblasti. Skúmal najmä farnosť v Borley, ktorú duchovia najviac navštievujú. Vytrvalý bol najmä duch zavraždenej mníšky zo 14. storočia. Vo farnosti úradoval poltergeist - presúval predmety a zvonil zvončekmi. Keď sa tu Price usadil, počet zvláštnych javov sa značne zmenšíl. Po požari vo farnosti sa však duchovia vrátili.

Lovci skúmajú aj povahu duchov. Podľa nich ide vraj o jemné a plaché bytosti, ktoré majú rady hudbu, no vyhýbajú sa ostrým a hlasitým zvukom. Možno ich však privábiť flautou, harfou či chorállym spevom. Znali veci tvrdia, že pitie šalvie ich pomáha vidieť a najväčšiu schopnosť majú v tom deti. V Anglicku verí na duchov 44% respondentov a v USA až 57%.

KURIOZITY. V Hollywoode možno stretnúť nielen slávnych hercov, ale aj... známe zvieracie hviezdy. Pátrí k nim aj opička Cheeteta, ktorá hrala vo výše dvadsaťtich filmoch. Je známa tým, že si rada doprája za pohár piva a z času na čas zabafká fajku. V súčasnosti nehrá žiadnu úlohu. Aby sa nenudila, ošetrovateľ, ktorý ju má na starosti, dal jej do ruky štetec a farby a Cheeteta začala maľovať. Niekoľko jej „obrazov“ vraj vzbudilo záujem znalcov umenia. (js)

Pekne vyrezaný Slovenský betlehem v Rajeckej Lesnej (okr. Žilina)

SYMBOL VIANOC - BETLEHEMY

Betlehem v jurgovskom kostole. Foto: J. Špernoga

Betlehem v Novej Belej. Foto: J. Pivovarčík

Malebné zákutie na Spiši. Foto: J. Pivovarčík

DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

WYKONUJE:

jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości
w formatach A2 i B3
(prospekty, etykiety, ulotki, akcydensy, książki itp.)

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE:

Biuro Zarządu Głównego TSP
ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04, 633-09-41, tel./fax: 634-11-27
nr konta: BDK w Lublinie II/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW

poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.I.</i> , (rocznik), Kraków 1993	3,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III.</i> , (rocznik), Kraków 1995	3,50 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	2,50 zł
Zbigniew Tobijański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	5,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	5,00 zł